

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2023. gada 16. maijā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt!

Lūdzu, sēdieties!

Tiesas sēdi pasludinu par atklātu.

Satversmes tiesa, atbilstoši tās 2023. gada 8. marta rīcības sēdes lēmumam, uzsāk lietas Nr. 2021-45-01 „*Par Augstskolu likuma 56. panta trešās, ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105., 112. un 113. pantam*” izskatīšanu pēc būtības tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Satversmes tiesa šo lietu izskatīs šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs **Aldis Laviņš**,

tiesneši **Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs** un

Anita Rodiņa.

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre **Alise Ziemele.**

Lietas dalībnieki lietā:

Pieteikuma iesniedzējs ir divdesmit 13. Saeimas deputāti. 13. Saeimas deputātus tiesas sēdē pārstāv zvērināta advokāte **Inese Nikuļceva** un juriste **Elizabete Krivcova.**

Tiesas sēžu sekretārei...vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemele.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Pilnvarojumi ir iesniegti.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, ir Saeima. Saeimu šajā tiesas sēdē pārstāvēs zvērināts advokāts **Sandis Bērtaitis.**

Analoģiski... vai personas apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemele.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Un pilnvarojumu apliecinājoši dokumenti lietā ir iesniegti.

Turpinām tiesas sēdi ar lietas dalībnieku pieteiktajiem lūgumiem. Līdz šim ir iesniegts viens – pieteikuma iesniedzēju pārstāvju – lūgums: atzīt biedrību „Latvijas Studentu apvienība” par pieaicināto personu lietā un uzaicināt sniegt šai biedrībai viedokli Satversmes tiesas sēdē.

Vai jūs uzturat šo lūgumu?

I. Nikuļceva.

Jā, protams, šo lūgumu mēs uzturam. Pārdomājot šo situāciju, mēs konstatējam, ka nevienā no lietām, kurās ir vērtētas Augstskolu likuma normas, nav pieaicināti studentu pārstāvji, lai gan studenti jau ir tieši tā mērķgrupa, kuras dēļ augstākā izglītība pastāv. Tāpēc arī lūdzam pieaicināt šo Latvijas Studentu apvienību, kas arī pārstāv visu Latvijas studentu viedokli, kā pieaicināto personu uzaicinot uz tiesas sēdi, lūdzot sniegt viedokli un arī uzdotot jautājumus.

A. Laviņš.

Paldies.

Jā, lūgums ir iesniegts motivēts.

Vai Saeimas pārstāvis ir saņēmis šo lūgumu? Kāds ir jūsu viedoklis?

S. Bērtaitis.

Jā, esam saņēmuši un iepazīnušies ar šo lūgumu. Saeimas viedoklis ir tāds, ka lūgums pēc būtības nav pamatots sakarā ar to, ka lietā tātad tiek pārbaudīta Augstskolu likuma normu atbilstība Satversmes 105., 112. un 113. pantam un studējošo pamattiesības, kas izrietētu no šādām Satversmes normām, izskatāmajā lietā nav skartas.

Līdz ar to nav konstatējams studējošo pamattiesību aizskārums un līdz ar to šāds viedoklis nebūtu nepieciešams lietas izskatīšanas gaitā.

Vienlaikus, protams, mēs saprotam, ka studējošie ir pastarpināti skarti ar šo regulējumu un līdz ar to tas gala lēmums lielā mērā atkarīgs no Satversmes tiesas viedokļa. Bet, ciktāl Saeima uzskata, fakultatīvi varētu, bet ne obligāti tiesas sēdē.

A. Laviņš.

Paldies.

J. Neimanis.

Man jums jautājums. Vai līdz šim Satversmes tiesa, skatot lietas par valodu lietojumu augstskolās, nav aplūkojusi arī studentu intereses vai studentu interesi arī bez šī, teiksim, Studentu apvienības viedokļa pati patstāvīgi?

I. Nikuļceva.

Paldies par jautājumu. Jā, protams, Satversmes tiesa to ir darījusi lietā ar numuru 2019-12-01, Satversmes tiesa atzina, ka no Satversmes 112. un 113. panta izriet akadēmiskā brīvība, kas faktiski ir arī studējošo akadēmiskā brīvība, tāpēc man arī nav saprotams Saeimas viedoklis. Bet tieši tāpēc, ka Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiek skartas studentu pamattiesības, manuprāt, tieši tāpēc būtu ļoti lietderīgi arī uzklaut studentu viedokli.

Es nekādā veidā nenorādu uz to, ka kaut kā studentu intereses vai tiesības ir ignorētas, bet, lai labāk noskaidrotu šīs tiesības, tad tāpēc jau arī pieaicinātās personas tiek uzklautas.

A. Laviņš.

Paldies.

Tas bija tiesneša Jāņa Neimaņa jautājums, lai noskaidrotu faktiskos apstākļus un lai izņemtu šo lūgumu.

Jā, vēl papildu jautājums tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā, man arī būtu jautājums pieteikuma iesniedzējam. Jūs pareizi minējāt, ka lietā Nr. 2019-12-01 tieši Satversmes tiesa skatīja arī studentu intereses, bet tajā lietā bija jautājums par tiesisko paļāvību, respektīvi, par tiem studentiem, kuri jau bija uzsākuši studijas konkrētajās programmās un par to, vai viņiem ir saprātīgs pārejas periods, lai viņi pabeigtu. Vienlaikus šajā lietā Nr. 2019-12-01 tiesa atzina, ka no Satversmes 112. un 113. panta neizriet tiesības prasīt sev vēlamojā svešvalodā īstenojamu studiju programmu akreditāciju un iegūt valsts augstākās izglītības diplomu par sekmīgu šādas studiju programmas apguvi. Tāpēc es gribu saprast, kas tad papildus šai atziņai... kur jūs vēl redzat, ka studentu tiesības tiek skartas? Kādā veidā?

I. Nikuļceva.

Nu, es nezinu, vai man ir līdz galam saprotams jautājums. Bet, nē, mēs īsti... es nevarētu piekrist tai interpretācijai, kuru jūs ietvērāt jautājumā. Mūsu ieskatā Satversmes 112. un 113. pantā ietvertā akadēmiskā brīvība, kas ir arī studējošo akadēmiskā brīvība... akadēmiskā brīvība kā tāda ietver augstskolas tiesības izvēlēties to valodu, kurā tiek piedāvātas studiju programmas. Un apstrīdētās normas gan lietā ar

numuru 2019-12-01, gan šajā lietā tieši ierobežo šīs tiesības un tas ir būtībā arī tas, kas mūsu ieskatā šajā lietā tiek vērtēts.

A. Kučs.

Vai jūs varētu precizēt... Jūs tikko minējāt, ka augstskolu tiesības. Bet jūs jau runājat par studentu tiesībām, kā es saprotu...

I. Nikuļceva.

Jā, es piekrītu, bet mūsu ieskatā tas nav atdalāms, ko, manuprāt, arī šajā minētajā lietā Satversmes tiesa ir norādījusi, ka nevar atdalīt augstskolas autonomiju un mācībspēku akadēmisko brīvību un studējošo akadēmisko brīvību. Un, kā es jau norādīju pašā sākumā... labi, tā ir augstskolas tiesība izvēlēties studiju programmu valodu. Bet kāpēc augstskola tad to dara? Ne jau savās interesēs. Tas tiek darīts tieši studentu interesēs.

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad, tiesneši apspriežoties nolēma, ka šo jautājumu izlemsim lietas izskatīšanas gaitā. Procesuālos lūgumus ir iespējams lemt līdz lietas izskatīšanai pēc būtības pabeigšanai. Uzsāksim lietas skatīšanu un kādā no lietas izskatīšanas posmiem arī tiks pieņemts lēmums, vai ir nepieciešams uzaicināt jūsu pieteikto biedrību vai tomēr būs arī noraidošs lēmums.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm ir vēl citi lūgumi?

I. Nikuļceva.

Paldies, nē, citu lūgumu mums nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim? Vai ir kādi lūgumi?

S. Bērtaitis.

Nē, paldies, lūgumu nav.

A. Laviņš.

Labi. Tad norādīšu šobrīd, kuras ir tās pieaicinātās personas, kuras jau uz šo brīdi ir uzaicinātas uz šo tiesas sēdi, lai sniegtu savu viedokli.

Vispirms ir Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Rektoru padome, bijušais Izglītības un zinātnes

ministrijas parlamentārais sekretārs Reinis Znotiņš, Privāto augstskolu asociācija, bijusī izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska un arī Ina Druvietes kundze.

Vai šādā secībā minētās personas mēs varētu arī uzklaustīt, vai arī lietas dalībniekiem ir citi priekšlikumi, kā vajadzētu un kādā secībā vajadzētu uzklaustīt pieaicinātās personas?

Nikuļcevas kundze?

I. Nikuļceva.

Nē, mums nav nekādu īpašu priekšlikumu par pieaicināto personu uzklaustīšanas secību, tā kā piekrītam.

A. Laviņš.

Piekrītat.

Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Saeima arī piekrīt.

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad, šādā secībā mēs arī pieaicinātās personas.... Tad, kad pēc lietas izskatīšanas attiecīgā posma nonāksim pie pieaicināto personu uzklaustīšanas, šādā secībā arī uzklausīsim.

Ja citu lūgumu nav, uzsākam lietas izskatīšanu pēc būtības.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam sniegt tiesneša ziņojumu. Lūdzu, Kuča kungs!

A. Kučs.

Paldies.

Tā, labdien, lietas dalībnieki! Nolasīšu tiesneša ziņojumu lietā Nr. 2021-45-01.

Satversmes tiesā 2021. gada 7. decembrī saņemts pieteikums par lietas ierosināšanu, ko iesnieguši divdesmit 13. Saeimas deputāti. Pieteikumā lūgts atzīt Augstskolu likuma 56. panta trešo, ceturto un piekto daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105., 112. un 113. pantam.

Satversmes tiesas Trešā kolēģija 2021. gada 29. decembrī pēc minētā pieteikuma ierosināja lietu Nr. 2021-45-01 „Par Augstskolu likuma 56. panta trešās, ceturtais un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105., 112. un 113. pantam”.

Saeimas atbildes raksts saņemts Satversmes tiesā 2022. gada 1. martā.

Par pieaicinātajām personām lietā atzītas Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Rektoru padome, Latvijas Universitāšu asociācija, Privāto augstskolu asociācija, Ina Druvieta un Aigars Rostovskis.

Lietas sagatavošanas gaitā papildus tika pieprasīti dokumenti no Saeimas un Izglītības un zinātnes ministrijas.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai tika pieņemts 2022. gada 26. maijā.

Satversmes tiesa 2022. gada 14. septembra rīcības sēdē nolēma izskatīt lietu Nr. 2021-45-01 rakstveida procesā 2023. gada 7. februārī.

Lietas dalībniekiem par lietas izskatīšanu rakstveida procesā paziņots 2022. gada 15. septembrī.

Taisot spriedumu lietā Nr. 2021-45-01, Satversmes tiesa tiesnešu apspriedē konstatēja, ka, papildus faktiskajiem apstākļiem un juridiskajiem argumentiem, kas noskaidroti tās sagatavošanas laikā un pārbaudīti 2023. gada 7. februāra tiesas sēdē, ir nepieciešams noskaidrot vēl citus lietas izspriešanai būtiskus jautājumus.

Līdz ar to Satversmes tiesa 2023. gada 8. martā nolēma atsākt lietas izskatīšanu pēc būtības tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos 2023. gada 16. maijā un par pieaicinātajām personām lietā atzīt arī bijušo izglītības un zinātnes ministri Ilgu Šuplinski un bijušo Izglītības un zinātnes ministrijas parlamentāro sekretāru Reini Znotiņu.

Paziņojums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos publicēts 2023. gada 10. marta oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” Nr. 50.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi rakstveidā paziņots 2023. gada 9. martā.

Ar lietas materiāliem ir iepazinušies pieteikuma iesniedzēju pārstāvis Valērijs Agešins un Saeimas Juridiskā biroja padomnieks Jānis Priekulis.

A. Laviņš.

Paldies Kuča kungam par sniegto ziņojumu.

Uzklausīsim lietas dalībniekus.

Vispirms vārds būs pieteikuma iesniedzēju pusei. 30 minūtes, Nikuļcevas kundze, jūsu pusei būs pietiekams laiks, lai sniegtu lietas faktisko apstākļu juridisko pamatojumu?

I. Nikuļceva.

Jā, es domāju, ka ieklausīsimies aptuveni 30 minūtēs.

A. Laviņš.

Jā. Līdzīgs laika posms tiks dots arī Saeimas pārstāvim sniegt savu viedokli.

Lūdzu! Pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm tiek dots vārds.

I. Nikuļceva.

Paldies, godājamā tiesa.

Tad es sākšu un pēc tam turpinās Elizabete Krivcova.

Un, jā. Manuprāt, šajā lietā pieteikuma iesniedzēju viedokli var arī iekļaut vienā teikumā un šis viens teikums būtu, ka Saeima nepilda Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija spriedumu lietā Nr. 2019-12-01.

Tātad, šajā lietā Satversmes tiesa jau atzina, ka Augstskolu likuma 56. panta norma neatbilst Satversmes 112. un 113. pantam, vērtējot gan attiecībā uz Eiropas Savienības valodām, gan arī attiecībā uz tām valodām, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstu valodas. Un tātad pēc šī sprieduma pieņemšanas Saeima, grozot Augstskolu likumu 2021. gada 8. aprīlī un izdarot grozījumus 56. pantā, pēc būtības ir pieņēmusi normas, kas ir vēl šaurākas, vēl ierobežojošākas kā tās, kuras Satversmes tiesa jau atzina par neatbilstošām Satversmei minētajā spriedumā.

Nu un konkrēti attiecībā uz tām valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas, attiecīgā Augstskolu likuma norma pirms Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2019-12-01, tas ir, 2018. gada 21. jūnija redakcijā, paredzēja, ka valodas un kultūras studijas drīkst īstenot svešvalodās. Tātad, pašlaik analogiska norma paredz, ka svešvalodās var īstenot kultūras un valodas studijas pie nosacījuma, ja studiju virzienā visas programmas ir akreditētas ar „labi” un „teicami” vai „teicami”. Nu, tātad tas regulējums ir vēl šaurāks.

Un arī attiecībā uz Eiropas Savienības valodām likuma 56. panta trešās daļas 1. punkts paredzēja, ka Eiropas Savienības svešvalodās var mācīties ārzemnieki. Bet tā kā nebija iespējams ierobežot vietējo studentu mācības šajās programmās faktiski, nu, tad arī pasniegšanai Eiropas Savienības valodās faktiski šādi ierobežojumi nepastāvēja. Savukārt, pašlaik apstrīdētās normas, kas ir šajā lietā apstrīdētas, paredz, ka Eiropas Savienības valodās var mācīt tikai tad, ja studiju virziena programmas ir akreditētas ar novērtējumu „labi” vai „izcili”.

Nu un tātad, mūsu ieskatā likumdevējs ir pieņēmis normas, kas rada vēl būtiskāku akadēmiskās brīvības un arī komercdarbības brīvības, kam es pieskaršos atsevišķi, ierobežojumu, nekā tās, kuras jau Satversmes tiesa atzina par neatbilstošām Satversmei. Un šāda situācija, manuprāt, ne tikai pārkāpj labas likumdošanas principu, par ko stāstīs Elizabete Krivcova, bet pēc būtības arī neatbilst Satversmes 85. panta otrajam teikumam, no kura izriet tas, ka Satversmes tiesas sprieduma spēks ir vispār saistošs un ka likumdevējs Saeima nedrīkst pieņemt vēlreiz tieši tādas pašas normas, kādas jau Satversmes tiesa ir atzinusi par spēkā neesošām un tātad arī ne vēl vairāk ierobežojošas.

Tālāk es pieskaršos Satversmes 112. un 113. panta tvērumam. Un, kā jau teicu atbildot uz jautājumu, tad mūsu ieskatā šeit nevarētu būt lielu domstarpību, jo jau iepriekšējā lietā ar numuru 2019-12-01 Satversmes tiesa norādīja, ka tiesības uz

izglītību augstākās izglītības pakāpē nav iespējams realizēt bez mācībspēku un studējošo akadēmiskās brīvības un izglītības iestāžu autonomijas. Tātad, šajā lietā Satversmes tiesa jau pēc būtības ir atzinusi, ka tiek skarta privāto augstskolu autonomija un mācībspēku un studējošo akadēmiskā brīvība. Nu, iepriekšējais spriedums gan attiecas uz privātajām augstskolām, bet manā ieskatā akadēmiskā brīvība ir pilnīgi vienāda gan privātajās augstskolās, gan arī valsts augstskolās un tāpēc nav nekāda pamata neattiecināt akadēmisko autonomiju uz visām augstskolām un akadēmisko brīvību uz visiem studentiem un mācībspēkiem vienādi.

Un vēl es vēlos atsaukties uz vienu dokumentu, kas ir jauns, jo Satversmes tiesa šajā te spriedumā minētajā jau analizēja ļoti daudz dažādus dokumentus, bet uz vienu, kas ir pieņemts pēc šī sprieduma. Tātad, 2022. gada 18. janvārī Eiropas Savienības ietvaros ir pieņemts priekšlikums padoms ieteikumam veidot tiltus efektīvai sadarbībai augstākās izglītības jomā Eiropā. Un arī tātad šī priekšlikuma 3. punktā tiek skaidrota „akadēmiskā brīvība”, šis jēdziens, un ir norādīts, ka augstskolām un nevis valstij ir tiesības izvēlēties studiju valodu.

Un līdz ar to mūsaprāt nevarētu būt lielas šaubas par to, ka tiek skarts Satversmes 112. un 113. pants, tajā garantētās pamattiesības ar apstrīdētajām normām.

Tālāk jau pārejot pie Satversmes 105. panta, uzskatu, ka tas ir interpretējams kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantu un arī pieskaršos Satversmes 106. panta problemātikai. Protams, ka šis pants attiecas tikai uz privātajām un nevis uz valsts augstskolām, bet, manuprāt arī, nevarētu būt arī īsti domstarpības par to, ka apstrīdētās normas skar Satversmes 105. pantā garantēto komercdarbības brīvību, jo Satversmes tiesa lietā, kas tika izdalīta no lietas ar numuru 2019-12-01... un, tātad konkrēti, 2023. gada 9. februāra spriedumā lietā Nr. 2020-33-01 jau norādīja, ka apstrīdētās normas, kas bija analogiskas vai pat mazliet plašākas pēc satura, ka tās skar Satversmes 105. pantu un tajā ietilpst personas tiesības veikt komercdarbību uz licences pamata, tātad, valsts iejaukšanās komercdarbības veikšanā ierobežo tiesības uz īpašumu. Un privātās augstskolas ir saņēmušas licences studiju programmām, turklāt konkrētā valodā un pirms 2018. gada 21. jūnija grozījumiem nebija nekādi ierobežojumi privātajām augstskolām, līdz ar to, protams, šīs tiesības ir skartas.

Tālāk mūsu ieskatā arī Satversmes 105. pants ir jāskata kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantu, kas garantē tiesības uz uzņēmējdarbības brīvību.

Un šeit es vēlos... nu, mazliet paskrienot uz priekšu, norādīt, ka Līgumam par Eiropas Savienības darbību ir autonoma nozīme neatkarīgi no tā, kurā Satversmes pantā un kādā apjomā ir garantēta komercdarbības brīvība, tātad Eiropas Savienības tiesības mums ir saistošas. Un Eiropas Savienības tiesa jau 2022. gada 7. septembra spriedumā lietā Nr. C391-20 „Boriss Čilevičs un citi” tātad lietā, kurā Satversmes tiesa iepriekš uzdeva prejudiciālos jautājumus, jau arī norādīja, ka tiek skarta šī te uzņēmējdarbības

brīvība, jo apstrīdētās normas, kuru saturs atkal būtībā bija ļoti līdzīgs šajā lietā apstrīdētajām normām, padara mazāk pievilcīgu uzņēmējdarbības veikšanu un tādējādi tas ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā garantētās brīvības ierobežojums un ja šie te pilsoņi ar uzņēmumu citā dalībvalstī nespēs izmantot lielu daļu savā uzņēmumā nodarbinātā administratīvā un mācībspēku personāla. Tātad, mūsu ieskatā ir jāvērtē arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā garantēto tiesību aizskārums.

Nu, un visbeidzot es pieskaršos mazliet Satversmes 106. pantam, ņemot vērā to, ka lietā Nr. 2020-33-01 tiesnesis Jānis Neimanis ir izteicis atsevišķās domas, norādot, ka komercdarbības brīvība tieši izriet no Satversmes 106. panta. Pieteikuma iesniedzējs, arī pārdomājot šo jautājumu, varētu teikt, ir mazliet mainījis savu viedokli šajā aspektā. Un mēs uzskatām, ka tiesības uz komercdarbības brīvību izriet kopsakarā gan no Satversmes 105., gan no Satversmes 106. panta. Un Satversmes 105. pants mūsu ieskatā nav apšaubāms, jo ir jau ievērojama Satversmes tiesas judikatūra par šo jautājumu. Bet Satversmes 106. pants garantē tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, kas ietver plašākas tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, izvēlēties jaunu nodarbošanos, atbilstoši personas spējām un kvalifikācijai. Un līdz ar to mūsu ieskatā komercdarbības brīvību izsecinot no 106. panta, tā ietvertu plašākas tiesības, ne vien tiesības veikt komercdarbību uz licences pamata, kas ir Satversmes 105. pants, bet plašākas tiesības uzsākt un arī turpināt komercdarbību.

Pie šāda secinājuma mēs arī nonācām skatoties citu valstu tiesisko regulējumu. Tajās valstīs, kurās ir mūsdienīgas konstitūcijas, līdzīgi kā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 16. pantā, parasti ir tiešā tekstā garantēta komercdarbības brīvība, un tad līdz ar to nerodas jautājums, no kura konstitūcijas panta tas ir izsecināms. Bet citās valstīs, kurās nav tiešā tekstā minēta šī komercdarbības brīvība, tā tiek izsecināta dažādās valstīs no dažādiem konstitūcijas pantiem, tomēr nekaitējot tam komercdarbības brīvības tvērumam. Nu, piemēram, Vācijā komercdarbības brīvība tiek atvasināta pamatā no nodarbošanās brīvības, kas ir konstitūcijas 12. pants, bet arī piesaucot īpašumtiesību pantu, kas ir 14. pants. Francijā komercdarbības brīvība tiek izsecināta no ļoti plašas konstitucionālās normas, kas garantē brīvību... kas definē brīvību. Īrijā tika izsecināta komercdarbības brīvība no īpašumtiesībām.

Līdz ar to pieejas ir dažādas, bet jebkurā gadījumā šī komercdarbības brīvība tiek atzīta un tāpēc mūsu ieskatā tā būtu izsecināma no abiem Satversmes pantiem, gan no 105., gan arī no 106. panta.

Nu, un tālāk... pabeidzot par Satversmes normu tvērumu, tad tālāk mums ir jāanalizē, vai šis ierobežojums, kas ir noteikts ar apstrīdētajām normām, ir noteikts ar likumu, vai tas ir ar leģitīmu mērķi un samērīgi... un tad es dodu savai kolēģei vārdu turpināt.

E. Krivcova.

Paldies.

Tātad, attiecībā uz likuma pamatu, manuprāt, šajā lietā ir hrestomātisks piemērs, kā sliktas likumdošanas piemērs, ka Satversmes tiesa iedeva Saeimai uzdevumu izvērtēt dažādas alternatīvas, bet Saeima mehāniski pārņēma vienu no tām bez analīzes, bez izvērtējuma un arī tas rezultāts nav tik ļoti kvalitatīvs, jo ir iekšēji pretrunīgs un nesasniedz to deklarēto mērķi.

Pateicoties nozares pārstāvjiem un opozīcijas pārstāvjiem Saeimā tās alternatīvas tika nosauktas. Tas gan. Bet tās netika izvērtētas pēc būtības. Saeima kā orgāns, kas lēmumu pieņēma ar vairākuma balsīm, ir atteikusies to darīt. Par to liecina vairāki fakti, gan arī likumprojekta steidzamība, gan diskusijas komisijā un plenārsēdē, kuras ir notikušas par... drīzāk par steidzamību un nevis par alternatīvām. To saka arī liecinieki. Tie, kas piedalījās likumdošanas procesā, ieskaitot tos, kas balsoja „par”, viņi saka, ka jā, ir steidzami, nevaram daudz apspriest. To saka arī ārējie eksperti, tostarp arī tiesībsargs un Valsts prezidents. Manuprāt, šeit nevar būt daudz strīdu, tas ir jāatzīst.

Bet, tā kā mēs skatām to tiesas sēdē, mēs gribētu pievērsties leģitīmajam mērķim un tam, kādas alternatīvas tomēr ir jāizskata.

Mūsu skatījumā leģitīmais mērķis ir latviešu valodas kā konkurētspējīgas augstākās izglītības valodas stiprināšana. Šādu jautājuma uzstādījumu apstiprina arī sociolingviste profesore Ina Druvieta. Un ja mēs tā formulējam, precizējam to mērķi, tad vērtējot alternatīvas, vērtējot samērīgumu mums ir jāvērtē, kādi pasākumi palielina vai samazina latviešu valodā īstenojamo izglītības programmu kvalitāti un konkurētspēju. Tātad, mēs skatām kopā gan valodu, gan arī studiju kvalitāti, respektīvi, kā satura kvalitāte ved arī pie valodas kvalitātes augstākajā izglītībā. Un izmantojot izdevību, ka mēs esam tiesas sēdē, mēs sagatavojām daudzus jautājumus uzaicinātajām personām un tad ceram, ka varēsīm palīdzēt Saeimai tomēr atgriezties pie labas likumdošanas prakses.

Tātad, vai tās normas ir piemērotas... vai apstrīdētās normas ir piemērotas mērķa sasniegšanai. Vairākums no pieaicinātajām personām atzīst, ka Saeimai nav izdevies izstrādāt strādājošu mehānismu, lai tās kvalitatīvas programmas dabūtu tiesības pasniegt svešvalodās, jo tie kvalitātes kritēriji ir noteikti tematiskajām jomām, kas ir ļoti plašas. Nevis programmām. Bet mūsu mērķis bija taču kvalitatīvu programmu pasniegšana.

Un mūsaprāt, kādā gadījumā tās starptautiskās programmas stiprina latviešu valodas kvalitāti. Tad, kad notiek mijiedarbība, kad starptautiskās un nacionālās programmas mijiedarbojas un tas arī palīdz sasniegt labāku studiju kvalitāti un līdz ar to labāku latviešu valodas kā zinātnes un studiju valodas kvalitāti.

Alternatīvas. Alternatīvu katalogs mums ir liels. Un pirmais, kas bija nosaukts pagājušajā lietā un ko Saeima ir mēģinājusi īstenot, ir kvalitātes kritēriji, ka

kvalitatīvām studijām tātad mēs dodam šīs tiesības. Mēs esam pret šo kritēriju. Pirmkārt tāpēc, ka mēs redzam, ka ir grūti izveidot efektīvu mehānismu, kā tas jāisteno un, otrkārt, mūsu augstākā izglītība virzās uz institucionālo akreditāciju, respektīvi, kā iepriekš mums bija programmas, pēc tam tematiskās jomas, bet tagad visas universitātes mēs akreditēsim un rezultātā tātad mums ir... tā kā labas universitātes drīkst jebko pasniegt svešvalodās, sliktas neko. Un, mūsaprāt, tas arī... tur ir nepareiza tā doma, ka svešvalodās viss būs tikai labi, jo latviešu valodā... nu, var jeb ko. Tā doma ir tā iekšā... ja mērķis ir labas nacionālās studijas, labas studijas latviešu valodā, tad tam ir jābūt mērķim nevis ka labas studijas ir svešvalodās.

Tāpēc no tiem kvalitātes kritērijiem, manuprāt, ir vērā ņemama doma, kas ir izteikta Inas Druvietes atzinumā, ka ir jāskatās, uz ko ir orientēta programma. Ja viņa ir orientēta uz Latvijas iekšējām vajadzībām, tad tur ir jābūt valsts valodas prioritātei. Piemēram, tiesības... Latvijas tirgum nav jēgas mācīt Latvijas tiesības tur angļiski...

Vai tas ir orientēts uz eksportu, uz Eiropas vai globālu tirgu... tur, teiksim, informācijas tehnoloģijas... tur arī ir loģiski, ka var ārējam tirgum un tur var būt arī tās svešvalodas.

Tāds ir mūsu redzējums, un beigās es tad sīkāk to izstāstīšu.

Otrais kritērijs, kas mūsu katalogā... ir orientācija uz eksportu. Šo tēmu, ka ārzemju studentiem domātas vai tur reklamētas orientētas programmas varētu būt svešvalodās, Satversmes tiesa jau nokomentēja šī gada 9. februāra spriedumā lietā 2020-33-01 un Satversmes tiesas skatījumā viens no mērķiem augstākajā izglītībā – lai visi Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji zinātu un lietotu valsts valodu. Tam mēs arī piekrītam. Bet šeit ir svarīgi, ka mums ir jaunais fakts, ka no šī gada vispārējā izglītībā ir tikai latviešu valodā, līdz ar to šis mērķis, ka visi Latvijas iedzīvotāji pārvalda valsts valodu, viņš tiks sasniegts iepriekšējā izglītības līmenī un mēs varam tad brīvāk jau regulēt augstskolu valodu un tāpēc mēs šajā procesā gribam atgriezties pie tās idejas, ka uz eksportu orientētās programmās var plašāk izmantot svešvalodas.

Valsts finansējums. Arī viena no alternatīvām. Arī tā tika nokomentēta iepriekšējā Satversmes tiesas spriedumā, kur tiesa norādīja, ka ja mēs valsts valodas studijām dodam un garantējam valsts finansējumu, tad tas varētu būt pārmērīgs slogs uz valsts budžetu un ka tā nebūtu alternatīva. Tomēr mēs gribētu atgriezties vēlreiz pie tā, jo augstākās izglītības mērķis tomēr... izglītības politikas mērķis ir bezmaksas augstākā izglītība. Un uz finansējuma problēmām kā uz vienu no nozares pamatproblēmām ir norādījušas vairākas pieaicinātās personas. Tostarp, Augstākās izglītības padome, tostarp profesore Ina Druvieta. Un līdz ar to šis jautājums, mūsaprāt, vēlreiz sīkāk jāizvērtē šīs lietas ietvaros.

Cita alternatīva... ja mēs to saucam par vienotu sistēmu, respektīvi, līdzīgi kā tas atrisināts ar Starptautisko skolu likumu vispārējā izglītībā, vienots regulējums, kad un pēc kādiem kritērijiem mēs dodam tiesības pasniegt svešvalodās, atmetot to sistēmu,

kā ir vēsturiski izveidojušās tur īpašas augstskolas, kuras drīkst, citas nedrīkst. Mums vispār valstī notiek tagad augstskolu sakārtošana, apvienošana, un tas tikai būtu tāds īstais laiks arī šo aspektu paņemt līdzi un izveidot vienotu sistēmu... ka mēs noteikti zinātu... ka jā, šī augstskola pasniedz tur angļiski, bet viņa iegulda arī Latvijas zinātnē, arī viņa mijiedarbojas ar Latvijas studijām, ceļ Latvijas zinātnes un studiju kvalitāti.

Jā... tā tad tā vienota sistēma izveidot vienotus kritērijus visiem un veidot kopīgu sistēmu... tā arī ir viena no alternatīvām.

Tad, mūsaprāt, ir jāizvērtē arī vispār aspekts par valodu... par studiju valodu paplašinājumu, kuras valodas ir atļautas. Un atkal, ņemot vērā aktuālos notikumus, te būtu runa, pirmkārt, par ukraiņu valodu, par gruzīnu valodu, un tagad situācija Latvijā ir kļuvusi mazāk pievilcīga ārzemju studentiem, bet vienlaikus nu... kādā paredzamā nākotnē sāksies Ukrainas atjaunošanas process, mūsu valsts ļoti atbalsta Ukrainu un studijas vai kādas kopīgas programmas arī ukraiņu valodā... tas varētu būt viens no veidiem, kā piesaistīt Latvijas augstskolām jaunas ārzemju studentu grupas un no otras puses, tā tad, veikt savu ieguldījumu Ukrainas atjaunošanas procesā.

Vēl viena alternatīva, kas netika izvērtēta un, manuprāt, diezgan rupjā veidā noraidīta, ka vēl tur trīs gadus atpakaļ mēs par to runājām Saeimā un vēlreiz apspriest to negribam... tas ir par studiju līmeni, ka augstākajos studiju līmeņos var atļaut vairāk izmantot svešvalodas. Šī alternatīva noteikti arī ir nopietni jāizvērtē.

Un no tām visām alternatīvām mēs arī noformulējām mūsu redzējumu, kas, mūsaprāt, būtu taisnīgākais līdzsvars starp svešvalodām un latviešu valodu. Un tā tad pirmais, kā es minēju, mēs esam pret to, ka svešvalodās drīkst pasniegt tikai kvalitatīvajās studijās. Mērķis ir kvalitatīvas studijas latviešu valodā un šeit nevajag tādas nevajadzīgus signālus sūtīt.

Otrkārt. Svešvalodas studijas mums ir vajadzīgas kam? Lai celtu nacionālo studiju un zinātnes kvalitāti caur to, ka mēs tā tad ceļot zinātnes kvalitāti, ir augstvērtīgs saturs latviešu valodā, un līdz ar to latviešu valoda kā zinātnes valoda arī kļūst stiprāka, kļūst kvalitatīvāka, kļūst labāka.

Tādēļ, mūsaprāt, tam regulējumam ir jābūt balstītam uz mērķiem, ka ir starptautiskas un nacionālas programmas. Programmas, kas ir orientētas uz speciālistu gatavošanu Eiropas vai globālajam tirgum, un kur mērķis ir speciālistu gatavošana Latvijas tirgum un Latvijas intelektuālās elites ataudze. Un studentiem būtu iespēja it kā izvēlēties, kuru virzienu iet, un arī ir svarīgi, ka tam ir jābūt vienā augstskolā. Mūsaprāt, ja tā mijiedarbība, tā sadarbība ceļ Latvijas zinātnes kvalitāti, tad arī nevajadzētu veidot atsevišķas pasaules, kur viss notiek angļiski, ir orientēts viss uz ārzemēm... nē... tām ir jābūt kopā... Piemēram, kad es vēl studēju Latvijas Universitātē, bija mums tāda Eiropas fakultāte un varēja dažas lekcijas apmeklēt, piemēram, angļiski, nemainot to savu pamatprogrammu.

Un ja mēs runājam par nacionālajām programmām, uz mūsu nacionālo sabiedrību un tirgu orientētām, tām ir jābūt valsts finansētām. Starptautiskās programmas, mūsaprāt, tam valsts finansējumam jābūt izņēmuma kārtā, piemēram, tur ārpolitiskie mērķi – palīdzēt Ukrainai vai kaut kādi arī iekšpolitiskie mērķi... tur doktorantūra noteiktos priekšmetos vai tā...

Un šos mērķus var arī izvērtēt. Akreditācijas procesā to var izvērtēt, pirmkārt, jā, uz kuru tirgu tas ir orientēts, kādi tur priekšmeti, kāds ir mācību saturs. Otrkārt, ārzemju studentu īpatsvars. Ir skaidrs, ka, ja ir orientēts uz eksportu, uz starptautiskām vajadzībām, tad... kaut arī tur drīkst mācīties un studēt arī Latvijas studenti, bet tur ir jābūt noteiktam ārzemju studentu īpatsvaram, lai tas būtu tā kā ticami.

Un arī tagad ir izstrādāta jauna izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, kas ietver arī studentu gaitu izsekošanu. Tātad, var izsekot, vai šī nacionālajam tirgum un sabiedrībai orientētā programma tiešām palīdz tam, ka tie cilvēki... viņi tā kā turpina strādāt Latvijā, ka tā veiksmīgi sasniedz savus mērķus.

Mums tagad ir izstrādāti izglītības politikas tādi mehānismi, lai to akreditācijas novērtējuma gaitā izvērtētu un šī sistēma varētu darboties un attiecīgi starptautiskajā programmās mēs redzam, ka augstskolas var brīvi izvēlēties valodas, turpretim nacionālās programmas, uz nacionālo tirgu orientētas, tur, loģiski, ir jābūt valsts valodai.

Un tātad trešais priekšnoteikums ir, ka tas ir vienā augstskolā, kur tad tā mijiedarbība būs visstiprākā.

Tad arī, mūsaprāt, būs sasniegti mērķi gan augstas kvalitātes studijās un zinātnēs, kur palīdz mums starptautiskie tie visi projekti, gan arī Latvijas nacionālās zinātnes studijas un ar to arī latviešu valodas kvalitāte.

Un noslēdzot savu runu es gribu arī papildināt ar lūgumu tātad atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām no izdošanas dienas. Mūsaprāt, ir jāatgriežas pie tās iepriekšējās domas, ka ir ārzemniekiem domātas programmas, tik ātri tā visa akreditācija nenotiek, bet tas iepriekšējais regulējums, mūsaprāt, bija jēdzīgāks, teiktu, tāds, kuru šobrīd sagatavoja Saeima.

Līdz ar to tādi ir mūsu argumenti un mēs lūdzam atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām no izdošanas dienas.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai tiesnešiem būs jautājumi? Lūdzu, tiesnesim Artūram Kučam vārds. Lūdzu!

A. Kučs.

Tā. Paldies pieteicēju pārstāvēm.

Man būs vairāki jautājumi.

Viens varbūt tāds vispārīgāks. Kā jūs redzat, kāpēc būtu vispār nepieciešams tātad īstenot studiju programmas svešvalodās? Kādi ir tie mērķi?

E. Krivcova.

Jā... Tātad mērķis ir, ka celt jeb sasniegt augstu zinātnes kvalitāti un studiju kvalitāti, jo starptautiskā sadarbība ir tas mehānisms, kas mūsdienu zinātnē tātad to kvalitāti nodrošina. Jā, tas ir viens.

Un otrs ir ekonomiskais aspekts, ka tagadējās demogrāfijas situācijas un tā finanšu trūkuma situācija tas tikai dotu iespēju piesaistīt papildu resursus mūsu izglītības sistēmai un līdz ar to uzturēt to. Bet pirmais ir tomēr zinātnes un studiju kvalitātei.

A. Kučs.

Paldies.

I. Nikuļceva.

Es te varbūt varu mazlietiņ vēl papildināt.

Ja mēs runājam par tiem ārvalstu studentiem, kuriem, iespējams, varētu tikt piedāvāta izglītība svešvalodā, tad es, protams, piekrītu Elizabetei, ka te ir vienkārši arī tas finansiālais komercfaktors, kas ir privātās augstskolas. Bet ne tikai. Manuprāt, tas arī ir jautājums, ko tad mēs vēlamies, kur lai tie gruzīni un moldāvi, un ukraiņi mācās... Vai lai viņi brauc varbūt uz Putina Krieviju mācīties? Vai varbūt mēs vēlamies viņiem piedāvāt kvalitatīvu Eiropas Savienības izglītību? Un tas, man liekas, arī ir tāds ļoti būtisks mērķis, ko varbūt Rietumeiropas valstis kādreiz pildīja attiecībā uz Austrumeiropu un kas tagad ir mūsu uzdevums arī caur šo augstāko izglītību veicināt attīstību citās valstīs un ne tikai tas komerciālais aspekts, bet arī dot kaut kādu pienesumu tādā kopējā attīstībā.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Vēl man būtu precizējošs jautājums arī... kuru augstskolu komercdarbības ierobežojumu jūs redzat? Jo mēs runājam par Latvijas augstskolām, Eiropas Savienības augstskolām vai vēl plašāk arī ārpus Eiropas Savienības augstskolām?

E. Krivcova.

Tātad, nu šajā tiesas sēdē mēs arī gribam uzdot pieaicinātajām personām, kāda ir situācija mūsu augstskolās... tā kā tā ir abstrakta kontrole... tad, pirmkārt, mūsu, Latvijas, augstskolās. Bet, otrkārt, arī Eiropas Savienības augstskolās.... jā... ar kurām

sadarbību mēs vēlamies un kuras tad varētu arī ienākt Latvijas tirgū. Citas mēs tā kā tagad neakcentējam, kaut arī teorētiski laikam tas ir iespējams.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Tad vēl man būs jautājums. Tā... tūlīt... mirklīti... Jūs minējāt par ārvalstu studentu piesaisti, teiksim, ka iepriekš bija šāda iespēja. Bet tas... un jūs jau arī esat norādījuši savā pieteikumā, ka normas ierobežo augstskolu iespējas piedāvāt ārvalstu studentiem tālmācības programmas. Bet vai tāds risinājums, ka būtu tikai programmas, kas ir ārvalstu studentiem, nu, neradītu vienlīdzības principa pārkāpumu, 91. panta pārkāpumu?

E. Krivcova.

Mēs ņemām vērā to iepriekšējo Satversmes tiesas spriedumu un tāds bija arī mūsu redzējums, ka nedrīkst aizliegt, ka tā ir tikai ārzemju studentiem programma un mūsējie tur nedrīkst iet. Nē. Bet, mūsaprāt, ir jāatgriežas pie tās sistēmas, ka programma ir orientēta uz tādiem vai citiem studentiem, un tās īstenošana... nu, tur ir jākontrolē... tiek īstenota šādiem mērķiem, tiek skatīts, ka tur ir ārzemju studenti, kādi rādītāji tiek sasniegti... Mēs varam to sasniegt citādi, respektīvi, jā, mēs domājam un mūsu redzējums ir, ka ir jāatgriežas pie tās domas, ka ārzemju studentiem domātās programmas var būt svešvalodās, bet ne tik tādā rupjā regulējumā, ka drīkst vai nedrīkst... kas nu neatbilst mūsdienu tiesībām un arī augstskolu brīvībai.

A. Kučs.

Paldies.

Tad man pagaidām pēdējais jautājums. Jūs arī šobrīd tiesas sēdē tātad atsaucāties uz 106. pantu. Tad, vai es pareizi sapratu, ka jūs aicināt tiesu paplašināt šinī gadījumā lietas izskatīšanu arī uz 106. pantu?

I. Nikuļceva.

Jā. Tieši tā. Ja es pareizi atceros, tad lietā Nr. 2019-12-01 arī Satversmes tiesa uzskatīja, ka akadēmiskā brīvība izriet ne vien no Satversmes 112. panta, bet arī no 113. panta un šajā mirklī, jā, mēs analogiski aicinām atvasināt komercdarbības brīvību ne vien no Satversmes 105. panta, no tā mēs, protams, neatkāpjamiem nekādā mērā, un uzturam spēkā visu to argumentāciju, kas ir pieteikumā, un neiebilstam pret iepriekšējo Satversmes judikatūru Satversmes 105. panta interpretācijā. Bet tieši ņemot vērā tiesneša Jāņa Neimaņa norādīto, jā, mēs uzskatām, ka tad būtu paplašināms šis te tvērums, jā, un komercdarbības brīvība būtu izsecināma arī no Satversmes 106. panta un tas būtu vērtējams šīs lietas ietvaros. Jā, pilnīgi pareizi.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, labrīt!

Man ir pāris jautājumi radušies.

Jūs teicāt, ka programmām, protams, ir jābūt tajā skaitā arī orientētām uz eksportu un tajā pat laikā, protams, mums arī ir jāpiedāvā studiju programmas latviešu valodā, tātad, ir jābūt programmām, kas ir tendētas uz vietējo tirgu, ja tā drīkst teikt. Bet, sakiet, lūdzu, man īsti nav līdz galam skaidrs, vai tad apstrīdētā norma šobrīd liedz īstenot šādu pieeju? Nu, pieņemsim, jūsu pieminētā, Krivcovas kundze, studiju virzienā „tiesību zinātne”. Mums ir studiju programmas, kas ir burvīgi orientētas uz nacionālajām vajadzībām, bet vai tad apstrīdētais regulējums šobrīd, it īpaši, ja mēs raugāties uz 56. panta ceturtās daļas 2. punktu, liedz vai Juridiskajai fakultātei vai citai fakultātei veidot uz starptautisko tirgu vērstas šādas te studiju programmas?

E. Krivcova.

Jā, to liedz tas, ka tiesības tiek piešķirtas atkarībā no tā, kā šī tematiskā joma tiek novērtēta. Un, ja jurisprudencē tur tā tematiskā joma ir diezgan šaura, tad tur tajās, kas ir saistītas ar ķīmiju, ģeogrāfiju, fiziku... tur ir tik plašas tās jomas, tematiskās jomas un arī nākotnē tās kļūs vēl plašākas, jo mēs ejam uz institucionālu akreditāciju, tā ka šīs tiesības īstenot kvalitatīvas programmas svešvalodās netiek sasniegtas. Un tiesības pasniegt svešvalodās ir atkarīgas no pavisam kaut kā cita, nevis no lietderības, ka mēs gribam programmu, kas ir orientēta uz to, mēs gribam sasniegt tādus mērķus un mēs drīkstam to darīt, lai sasniegtu šos mērķus. Bet šeit tas viss ir atkarīgs no pavisam, pavisam citiem apstākļiem, un tas traucē, jā, to attīstību un jēdzīgu lēmumu pieņemšanu.

A. Rodiņa.

Vai es pareizi saprotu... Tātad, jūsu tie iebildumi ir saistīti tieši ar studiju virzienā ietilpstošo programmu novērtējumu „labi” un „izcili”. Bet tad, ja mēs raugāties... un jūs arī teicāt, es mēģināju pierakstīt... ka valodai un kvalitātei vienmēr ir jāiet roku rokā. Protams. Bet vai mums visai sabiedrībai tomēr nav interese, lai visas studiju programmas būtu novērtētas ar „labi” un „teicami”, jo diez vai kāds no mums vai mūsu bērniem vai kādam mēs rekomendētu studēt programmā, kas ir novērtēta ar

„viduvēju” vai arī ar, teiksim, nesekmīgu vērtējumu. Vai tad tā nav visas mūsu sabiedrības interese?

E. Krivcova.

Tieši tā. Tāpēc mēs piedāvājam atteikties no tāda kvalitātes kritērija, ka svešvalodās drīkst tikai tas, kas ir „labi” un „izcili”, mēs gribam no tā pilnīgi atteikties. Bet arī dzīvē... kāpēc dažreiz ir tur viduvēji novērtētas programmas? Piemēram, ja tā programma vairs netiek tā kā... viņa iet uz beigām, bet jāļauj studentiem pabeigt, bet mēs īpaši nu neieguldām tās attīstībā... Nu, līdz ar to viņa ir slikti novērtēta, bet viņa drīz beigsies un tā kā nav liela problēma no tā. Jeb vai arī... programmas tur tiek attīstītas, vēl nav tik labas, bet tās kļūs labākas. Līdz ar to tas kvalitātes kritērijs izglītībā... nu, tā ir dinamika, tā ir attīstība, rodas programmas, beidzas programmas... Un, jā, mēs gribam, protams, lai viss ir kvalitatīvi un tieši tāpēc mēs gribam... mēs aicinām no tā atteikties, no tā kritērija, jo, mēģinot to īstenot dabā, mēs redzam, ka tas efekts īsti nav tāds, kāds ir gribēts.

I. Nikuļceva.

Es varbūt varu vēl mazliet papildināt.

Protams, apstrīdētās normas it kā nu neliedz, bet ierobežo. Bet tajā pašā laikā dabā tas var izpausties kā aizliegums. Un es minēšu kādu citu piemēru par tām valodas un kultūras studijām. Piemēram, kāda augstskola vēlas piedāvāt tur vai ķīniešu valodu, vai kādas eksotiskas valodas. Iespējams, viņa nevar uzreiz sasniegt to līmeni „teicami” vai „labi”. Un tas nozīmē tikai to, ka Latvijā vispār to piedāvāt nevar. punkts. Tāpēc, ka ir tā latiņa „labi” vai „teicami”. Un s vēlos arī vērst uzmanību uz to, ka arī, ja nav „labi” vai „teicami”, bet ir ... nu, es nezinu... tur laikam „apmierinoši” vai kāds tur ir tas līmenis, tad tas arī ir tomēr pieļaujami. Tātad, ja tas ir tik zemā līmenī, ka tas vispār neatbilst nekādiem kritērijiem, tad šī programma vispār netiek akreditēta. Un tad šo normu rezultātā, šo ierobežojumu rezultātā formāli ierobežojot, bet neliedzot, faktiski sanāk, ka ir daudzām... nu, ne daudzām, bet ir augstskolām arī faktiski liegums.

A. Rodiņa.

Paldies.

Ja drīkst, tad vēl viens jautājums man ir radies.

Tātad, jūs arī teicāt, ka viena no alternatīvām tātad varētu būt noteiktas šīs te valodas lietošanas prasības, tātad ņemot studiju programmu līmeni. Visticamāk, tātad, ja mēs runājam... tātad, bakalaurs, maģistrs un doktorantūra. Sakiet, lūdzu, vai jau šobrīd, ņemot vērā spēkā esošo tiesisko regulējumu, ja augstskolas piemēro šīs te tiesību normas saprātīgi, ņemot vērā visu Augstskolu likuma sistēmu, šo mērķi jau nevar sasniegt?

E. Krivcova.

Nē, nu mums ir ierobežojumi, ka tam maģistra darbam ir jābūt valsts valodā un doktora darbiem arī lielākoties... jā... Tā brīvība mums pastāv tepat aiz stūra, tur Juridiskajā augstskolā un Ekonomiskajā augstskolā... jūs, tur viņi var angļiski mierīgi to rakstīt, Latvijā nē. Un arī tā diskusija mums bija, arī Saeima to pieminēja savā komisijas sēdē kādu laiku atpakaļ, bija diskusija atļaut doktora darbus izvēlēties valodu, kurā rakstīt doktora darbus, bet tolaik politiskais kompromiss netika panākts un nolēma to visu atstāt, kā ir. Līdz ar to nu visi fakti lietā pasaka par to, ka šis jautājums nav noregulēts un viņš tā kā tika diskutēts, bet līdz risinājumam tas arī dažādu pretrunu dēļ nav nonācis. Tāpēc mēs redzam, ka šeit... jā... uz šo brīdi tā nav sakārtota joma un šeit prasās kāds skaidrs risinājums.

I. Nikuļceva.

Es atkal, ja drīkstu mazliet papildināt.

Tad mums ir tomēr jānošķir saruna par Eiropas Savienības valodām un par citām svešvalodām, jo pieteikuma iesniedzējs jau runā par abām šīm valodu grupām. Un ja par Eiropas Savienības valodām... nu, tik un tā šie ir ierobežojumi augstskolām, bet varbūt mēs varam runāt par kādu saprātīgu risinājumu rašanu.

Tad citas svešvalodas, atbilstoši apstrīdētajām normām, nav pieļaujamas. punkts. Izņemot to vienu gadījumu, kas ir valodas un kultūras studijas ar „labi” un „teicami”. Tātad, visas pārējās valodas un pārējos gadījumos tiek aizliegtas. Nu, tas nav kaut kas tāds, ko augstskola varētu saprātīgi piemērojot apiet.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies un labrīt!

Lai mazliet viestu skaidrību arī man. Man tad attiecīgi jautājums par Satversmes tiesas lietā Nr. 2019-12-01 izpildi. Un konkrēti. Satversmes tiesas sprieduma 35.1. punkts, kur attiecīgi tiesa arī norāda, ka saudzējošāks iespējamais līdzeklis būtu tiesību piešķiršana īstenot augstākās izglītības studiju programmas svešvalodās, kuras ir sasniegušas noteiktus kvalitātes kritērijus. Tātad, viens no iespējamiem risinājumiem, ko Satversmes tiesa pati savā spriedumā ir vērtējusi, ir šis te kvalitātes kritērijs un tālāk

35.2. punktā: ja iespējamais saudzējošākais līdzeklis būtu svešvalodu lietojums, iespējams, dažādos studiju līmeņos un tā tālāk, ko pati Satversmes tiesa piedāvā.

Man ir jautājums par 35.1. punkta izpildi. Kur, jūsuprāt, kurā aspektā, jūsuprāt, Saeima nav izpildījusi tieši 35.1. punktā norādītos kritērijus, ko attiecīgi pati Satversmes tiesa ir atzinusi? Paldies.

E. Krivcova.

Jā, es atbildēju. Tātad, Satversme tiesa nav likumdevējs, viņa neizstrādā likumu... lūdzu, pieņemiet tādu... Nē. Satversmes tiesa tā kā dod norādījumus un likumdevējam ir jāizpilda savs darbs – jāizvērtē alternatīvas, jāpieaicina speciālisti, nozares pārstāvji, tur jāsaņem ziņojumi un tad jāpieņem izsvērtu lēmumu, kas ir dzīvotspējīgs. Savukārt, ko izdarīja Saeima? Pirmkārt, ar Satversmes tiesas spriedumu bija vairākas alternatīvas norādītas un likumdevēja uzdevums bija tās vienu pēc otras vismaz tās izvērtēt. Bet pareizāk būtu arī padomāt par savējām alternatīvām, lai sasniegtu to mērķi norādīto. Likumdevējs to nav izdarījis. Un galu galā arī likumdevējam ir uzdevums gatavot, izveidot, pieņemt strādājošas normas, kas darbojas. Satversmes tiesa teica, ka „programmām, kas sasniedz noteiktus kvalitātes kritērijus”. Saeima pieņēma „programmām, kas ir iekšā tematiskajās jomās, kas sasniedz noteiktus kritērijus”. Arī tas... teiksim... pat ja tā programma ir kvalitatīva, par kuru mēs runājam, bet tematiskajā jomā nav visa kopā, kur ir vairākas valsts valodā risināmas programmas, vairākums nav tik labas, tad šī kvalitatīvā programma nedabū tiesības tikt piedāvātai, tikt mācītai, pasniegtai. Līdz ar to... nu... tas mehānisms... viņš ir tāds, ka viņš var burtiski... ja mēs tagad sakām, vajadzēja uzrakstīt, lai „programma, kura ir labi novērtēta”. Bet esošajā akreditācijas sistēmā nevar vērtēt vienu programmu. Tur varbūt var izveidot... ministrijai mēs pajautāsim, varbūt var izveidot mehānismu, ka vienas tematiskās jomas ietvaros var tomēr vērtējumu tai programmai dot un tad vismaz burtiski īstenot dzīvē... izstrādāt strādājošu mehānismu šīs domas īstenošanai. Varbūt to varēja izdarīt. Mēs varam pajautāt. Bet tas, kas ir izdarīts, nav tas. Tas ir nestrādājošs mehānisms, bez izvērtējuma un arī viņš pat nav tāds, kas minēts Satversmes tiesas spriedumā.

I. Nikuļceva.

Es atkal papildināšu.

Es gribētu... jā... arī izteikt savu viedokli par Satversmes tiesas sprieduma izpildi, jo es to saskatu pavisam citādi, kā to konkrētajā gadījumā ir saskatījusi Saeima, proti, Satversmes tiesa atzīst normas par neatbilstošām Satversmei un spēkā neesošām. Tas nozīmē, ka šīs normas tiek izsvītrotas un mēs atrodamies pie baltas lapas, kas konkrētajā gadījumā uz privātām augstskolām nozīmē studijas jebkurā valodā, pilnīgi bez jebkādiem ierobežojumiem un tātad... jā, pēc savas izvēles, kā vien katra

augstskola vēlas, kā tas bija arī līdz 2018. gada attiecīgajiem grozījumiem. Un tad, kad Saeima ir nosēdusies pie šīs baltās lapas, kas atļauj darīt privātajām augstskolām jebko valodu lomā, tad Saeimai bija jāizvērtē, kādus ierobežojumus varētu noteikt. Nu, piemēram, tur par to kvalitāti, kam mēs īsti nepiekrītam, mums ir ierobežojumi, bet nu, labi, piemēram. Vai par līmeņiem... tur maģistratūrai vai doktorantūrai, vai vēl vismaz 10 vai 20 dažādas citas iespējamās lietas. Tas bija Saeimai jāizdara. Bet Saeima to neizdarīja. Viņa paņēma tās pašas normas, kuras jau Satversmes tiesa bija atzinusi par spēkā neesošām, un daļā pieņēma to pašu, tas ir, kopīgās programmas, un tur arī bija starptautiskos līgumos paredzētās programmas, manuprāt... tātad, daļā vienkārši pieņēma tās pašas normas. Kur ir tas izvērtējums, varbūt Saeimas pārstāvis varēs norādīt. Un tātad, divos gadījumos pieņēma normas, kuras Satversmes tiesa jau ir atzinusi pa spēkā neesošām, uzliekot vēl vienu ierobežojumu – „labi” vai „teicami”.

Jā, attiecībā uz Eiropas Savienības valodām es varbūt mazliet vienkāršotu to situāciju, bet attiecībā uz citām svešvalodām – pilnīgi nē, jo iepriekš bija valodu un kultūras programmas un tagad valodu un kultūras programmas, bet vajag šo te novērtējumu. Attiecībā uz Eiropas Savienības valodām ir mazliet sarežģītāka situācija, bet mūsu viedoklis ir, ka tik un tā ir paņemts tas iepriekšējais ierobežojums, mazliet mainot to formu un tātad ierobežojot praksē vēl vairāk.

Un tāpēc tas arī saku to, ka mūsu ieskatā šī lieta ir par to, ka Saeima vispār nepilda Satversmes tiesas spriedumu un nav respektējusi to, ka šīs normas jau vienreiz ir atzītas par spēkā neesošām.

I. Kucina.

Paldies.

Tad man vēl viens jautājums. Vai jūsu rīcībā ir informācija par kādu no augstskolām, kura nav spējīga īstenot tos kritērijus, kas ir pieņemti ar šo 2021. gada 8. aprīļa likumu?

E. Krivcova.

Nē. Mūsu rīcībā nav un mēs gribam šo jautājumu pāradresēt Izglītības ministrijai tūlīt pēc pārtraukuma.

I. Kucina.

Paldies.

Un vai es pareizi sapratu arī no jums, ka galvenais jūsu arguments ir, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmei, jo Saeima nav izpildījusi savu pienākumu izvērtēt daudzas un dažādas iespējamās alternatīvas un pēc būtības tas ir labas likumdošanas principa pārkāpums.

E. Krivcova.

Jā. Tas ir galvenais...

I. Kucina.

Un pašas normas darbība attiecīgi, ko jūs arī minējāt, jums vienkārši pēc savas būtības tās kvalitātes kritēriji, šķiet, nav tas labākais saudzējošākais līdzeklis, kas ir alternatīvais... Pareizi? Jo praksē to nav reāli, iespējams, dažām augstskolām...

E. Krivcova.

Nē, visām...

I. Kucina.

Visām augstskolām...

E. Krivcova.

Tā sistēma kā tāda ir slikti izveidota.

I. Kucina.

Slikti izveidota. Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi pieteikuma iesniedzējiem?

S. Bērtaitis.

Jā, godātā tiesa, viens jautājums.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Es gribēju lūgt iesniedzējiem precizēt savu pozīciju, proti, pieteikuma iesniedzēji šodien tiesas sēdē uzturēja pozīciju, ka Saeima nav izpildījusi iepriekš noteikto... tāpat pieņemto Satversmes tiesas spriedumu, bet vienlaikus pieteikuma 15. punktā, runājot par saudzējošāku līdzekļu izvērtējumu, tiek norādīts, ka ir nepieciešams paredzēt tiesības īstenot programmu svešvalodās kā patstāvīgas tiesības, nesaistot to ar nosacījumu par valsts valodā īstenoto programmu kvalitāti. Tātad, no šejienes ir jautājums, vai tāpat pieteikuma iesniedzēju ieskatā vispār nevajag saistīt svešvalodu lietojumu ar noteiktu kvalitātes prasību izpildi, vai drīzāk pieteicējiem ir

iebildumi pret veidu, kā šīs saistības šobrīd ir nedefinētas un līdz ar to tad attiecīgi kaut kādā ziņā mainīt šo saistību... vai pilnībā saraut šīs saites ar šiem kvalitātes kritērijiem vai kaut kā saglabāt...

E. Krivcova.

Tātad, mēs esam par to, lai saglabātu ideju par kvalitatīvām studijām, bet tas risinājums, ka, ja valsts valoda ir kvalitatīva, tad var svešvalodas kvalitatīvi... to mēs uzskatām par sliktu ideju.

Pirmkārt, tad tas nozīmē, ka valsts valoda var „slikti”, „viduvēji”, bet svešvalodās tikai „labi”, ka tā ir sliktā doma kā tāda.

Otrkārt, redzot, kā šī sasaiste ir noformulēta, kā viņa ir izveidota, mēs redzam, ka tā nav efektīva sistēma, respektīvi, un mūsu secinājums ir, ka ir jāatsakās no tā, kā mēs vērtējam programmas kvalitāti un tad dodam viņai šīs tiesības tikt pasniegtai svešvalodās. Mēs noraidām šo ideju. Mēs uzskatām, ka ir jāizveido sistēma, kas ved uz augstākās izglītības kvalitāti un ceļ latviešu valodas kā labas augstākās izglītības kvalitāti. Respektīvi, mēs esam tādos pašos tā kā rāmjos – izglītības kvalitāte, valsts valoda, bet mēs redzam to mehānismu, ka mehānismam ir jābūt pavisam citam un tā doma, ko Saeima mēģināja to īstenot, mēs redzam, ka nekas labs no tā nav sanācis un nākotnē būs vēl sliktāk, jo mēs ejam uz institucionālo akreditāciju. Tātad, ir jāsāk no baltas lapas un jāizstrādā tiešām efektīvs mehānisms, kā šo pamatdomu realizēt: kvalitatīvas studijas latviešu valodā, starptautiskā sadarbība un tātad svešvalodu lietošana.

A. Laviņš.

Paldies.

S. Bērtaitis.

Cītu jautājumu nav. Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, Saeimas pārstāvim vārds jūsu viedokļa paušanai. Līdzīgi 30 minūtes jums tiek piešķirtas.

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa!

Es šodien nedaudz ar balsi esmu... tāpēc es varbūt tā nedaudz klusāk runāšu... bet es centīšos izteikties pietiekami skaidri.

Jā, šajā lietā Saeimas pozīcija ir tāda, ka pieteikums un tajā ietvertie prasījumi ir nepamatoti. Mēs uzskatām, ka apstrīdētās tiesību normas ir atbilstošas Satversmes 105., 112. un 113. pantam.

Šī jau ir trešā reize, kad Satversmes tiesa atgriežas pie valodu jautājuma risināšanas augstākās izglītības jomā un iepriekšējie divi spriedumi, kas ir pieņemti, lielā mērā arī daudzus jautājumus jau skar un sniedz atbildes uz vairākiem būtiskiem apstākļiem, tāpēc es šiem... varbūt teiksim tā... jau izdiskutētajiem jautājumiem, par ko ir formulējies viedoklis, nepieskaršos, tikai vēlējos teikt, ka tāpat Saeimas iesniegtais atbildes raksts šajā lietā un tajā ietvertie apsvērumi tiek uzturēti pilnā apmērā un papildus tam es mēģināšu akcentēt būtiskākās lietas, kas Saeimas ieskatā būtu svarīgas šīs lietas izskatīšanā. Vispirms es pieskaršos apstrīdēto normu pieņemšanas procesam, ņemot vērā, ka tiek izteikts pārmetums par labas likumdošanas principa neievērošanu. Es pieskaršos jautājumam par apstrīdēto normu konceptuālo struktūru, lai varbūt vairāk ieskicētu skaidrāk par to, kāds ir šo normu mērķis un savstarpējā saikne. Tālāk es arī atsevišķos aspektos pieskaršos tieši Satversmes 105. panta atbilstības izvērtējumam, Satversmes 112., 113. pantam un noslēgumā arī pievērsīšos jautājumam par alternatīvajiem līdzekļiem.

Tāpat, Satversmes tiesa 2020. gada 11. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2019-12-01, ar kuru atzina Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu un pārejas noteikumu 49. punktu, ciktāl šīs normas attiecas uz privātajam augstskolām, to mācībspēkiem, studējošajiem, par neatbilstošu Satversmes 112. un 113. pantam un spēkā neesošu no 2021. gada 1. maija.

Satversmes tiesa sprieduma 35.1. punktā atzina, ka pastāv alternatīvs leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzeklis, kas mazāk aizskar privāto augstskolu studentu un mācībspēku akadēmisko brīvību un ar to saistīto augstskolu autonomiju, proti, tiesības īstenot augstākās izglītības studiju programmas svešvalodās varētu tikt piešķirtas tām augstskolām, kura sasniegušas noteiktus kvalitātes kritērijus. Savukārt, sprieduma noslēguma daļā Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējam nepieciešams laiks, lai izstrādātu Satversmes 112. un 113. pantam atbilstošu valodu lietošanas regulējumu privātajām augstskolām. Tāpat atkārtoti Satversmes tiesa definēja alternatīvā, līdzīgā... alternatīvā leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekli spriedumā, kas tika pieņemts 2023. gada 9. februārī, tādējādi ir redzams, ka tas ir bijis Satversmes tiesas ļoti skaidri formulēts alternatīvais līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Pie šādiem apstākļiem ir saprotams un Saeimai ir skaidrs, ka Satversmes tiesa sagaidīja no likumdevēja aktīvas darbības, lai izstrādātu un pieņemtu grozījumus Augstskolu likumā, kas attiecas uz augstākās izglītības ieguves valodu. Šodien tiesas sēdē mēs dzirdējām, ka pieteicēju pārstāve lietoja formulējumu, ka Satversmes tiesa ir atcēlusi iepriekšējo regulējumu un mēs sēžamies pie baltas lapas. Pie baltas lapas mēs

nekādā veidā no Saeimas puses tādi nevarēja pieiet, ņemot vērā, ka Satversmes tiesa bija skaidri un gaiši formulējusi savu viedokli, kas Saeimai bija jāņem vērā.

Kā izriet no Satversmes tiesas likuma 32. panta, Satversme tiesas spriedums un tajā sniegtā tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām, tiesām un amatpersonām, kā arī privātpersonām. Līdz ar to Saeimai kā likumdevējam, kas izdeva apstrīdētās tiesību normas, bija pienākums izpildīt Satversmes tiesas spriedumu, vadoties no sprieduma motīvu daļā ietvertajiem apsvērumiem, tostarp, Satversmes tiesas norādītā alternatīvā līdzekļa. Protams, šis norādījums nebija izsmeļošs, protams, ka likumdevējam vajadzēja skatīties uz situāciju kopumā, bet likumdevējs nekādos gadījumos nevarēja ignorēt to, ko Satversmes tiesa bija norādījusi un to interpretāciju, kuru Satversmes tiesa bija sniegusi gan par Satversmes, gan arī par Augstskolu likuma normām.

Ievērojot minēto, lai nodrošinātu Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma izpildi, Saeima izstrādāja jaunu Satversmei atbilstošu valodu lietošanas tiesisko regulējumu augstākajā izglītībā un rezultātā 2021. gada 8. aprīlī Saeimā tika pieņemti grozījumi Augstskolu likumā, ar kuriem tika izteikts jaunā redakcijā Augstskolu likuma 56. pants, kas stājās spēkā 2021. gada 1. maijā.

Satversmes tiesas sprieduma pieņemšanas laikā... es runāju par 2020. gada 11. jūnijā pieņemto spriedumu... izstrādes stadijā bija informatīvais ziņojums par nepieciešamajām izmaiņām ārvalstu studentu piesaistē un studijām Latvijas augstākās izglītības iestādēs, kurš tika izskatīts Ministru kabineta 2020. gada 18. augusta sēdē, tātad, divi mēneši pēc Satversmes tiesas pieņemtā sprieduma. Minētais informatīvais ziņojums un tā izskatīšana Ministru kabinetā saturiski ietekmēja arī jautājumu par valsts valodas... tātad par valodas lietojumu augstākajā izglītībā, līdz ar to darbs pie jaunā tiesiskā regulējuma Augstskolu likumā tika sākts pēc šī informatīvā ziņojuma noslēguma. Tas ir atbildot uz to, ka pieteicēji zināmā mērā pārmet, ka likumdevējs ir vilcinājies ar grozījumu izstrādi Augstskolu likuma normās.

2020. gada rudenī, sākot ar septembri, Izglītības un zinātnes ministrija kā atbildīgā nozares ministrija uzsāka darbu pie eventuālām Augstskolu likuma normu redakcijām un īstenoja neformālas konsultācijas ar Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisiju. 2021. gada 25. janvārī notika darba saruna ar Saeimas Juridiskā biroja pārstāvi par Augstskolu likuma 56. panta jauno redakciju. Oficiāli jaunā tiesiskā regulējuma izskatīšana likumdošanas procesā uzsākās 2021. gada 16. martā, kad Izglītības un zinātnes ministrija iesniedza Saeimā Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai priekšlikumus likumprojektam „Grozījumi Augstskolu likumā”. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija kā atbildīgā komisija par šo likumprojektu izskatīja iesniegtos ministrijas priekšlikumus 2021. gada 23. marta sēdē un atbalstīja tikai daļu no ministrijas iesniegtajiem priekšlikumiem, ciktāl šie grozījumi attiecās uz Augstskolu likuma 56. pantu un valsts valodas attiecīgi lietojumu augstākās

izglītības studijās. 24. martā Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija attiecīgo likumprojektu iesniedza izskatīšanai Saeimā savā vārdā kā komisijas izstrādātu likumprojektu, balstoties uz Izglītības un zinātnes ministrijas iesniegto priekšlikumu. 25. martā likumprojekts tika pieņemts pirmajā lasījumā un atbalstīts arī lūgums atzīt šo likumu par steidzamu, savukārt 31. martā Izglītības un zinātnes ministrija iesniedza atbildīgajai komisijai vēl papildu priekšlikumus otrajam lasījumam. Likumprojekta izskatīšana tika turpināta Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas 2021. gada 6. un 7. aprīļa sēdēs, bet Saeimā Saeimas sēdē otrajā lasījumā likumprojekts tika pieņemts 8. aprīlī.

Komisijas sēdēs bija aicināti augstskolu pārstāvji, citas ar augstākās izglītības jomu tieši skartās personas. Ņemot vērā to darbu, kas bija jau ieguldīts, diskutējot ar nozari par valodas lomu un nozīmi augstākās izglītības jomā, ņemot vērā arī politikas plānošanas dokumentus un tās diskusijas, kas norisinājās Saeimas komisijā, kopumā mēs uzskatām, ka tiesību normu adresāti bija informēti par likumdošanas iniciatīvu, tika uzklautas attiecīgi iesaistīto amatpersonu domas, tika izdiskutēti šie apsvērumi un pie šādiem apstākļiem Saeima uzskata, ka grozījumi Augstskolu likumā ir virzīti atbilstoši Saeimas Kārtības rullim un ir sagatavoti pienācīgā kārtībā, ievērojot labas likumdošanas principu, lai pilnveidotu tiesisko regulējumu augstākās izglītības jomā un izpildītu Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija spriedumu.

Apstrīdēto normu konceptuālā struktūra ir jautājums, pie kā es vēlētos pievērsties nākamajā posmā. Un šeit es vēlētos sākotnēji vērst Satversmes tiesas uzmanību, ka Augstskolu likuma 56. pantā iekļautās normas, kas reglamentē valodas lietojumu augstākajā izglītībā, attiecas vienīgi uz tā saucamo formālo izglītību, proti, tādu studiju programmu apguvi, kas dod tiesības augstskolai izsniegt valsts atzītu augstākās izglītības diplomu par attiecīgajam studiju virzienam atbilstoši studiju programmas sekmīgu apguvi. Minētā Augstskolu likuma norma neskar augstskolu vai to mācībspēku darbību ārpus formālās izglītības jomas, proti, rīkojot dažādus mācību kursus, kas attiecīgi tāpat netiek noteikti ar apstrīdētajām normām nekādi ierobežojumi.

Salīdzinot ar iepriekšējās normas redakciju, grozījumi Augstskolu likuma 56. pantā ir būtiski mainījuši panta struktūru un saturu, kā rezultātā panta trešā daļa ir izteikta pilnīgi jaunā redakcijā. Pēc 2021. gada 8. aprīlī Saeimā pieņemtajiem likuma grozījumiem Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa attiecas vienīgi uz tām studiju programmām, kas tiek īstenotas valsts valodā, bet minētā panta ceturrtā un piektā daļa paredz gadījumus, kad studiju programma, mēs runājam par visu programmu, nevis par atsevišķu komponenti, augstskolās var tikt īstenota noteiktās svešvalodās, primāri mēs runājam par Eiropas Savienības oficiālajām valodām. Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa izvirza pamatnoteikumu, ka augstskolās studiju programmas īsteno valsts valodā. Tā ir centrālā pozīcija no likumdevēja puses, kas bija kritiska, lemjot par apstrīdētajām normām. Šīs normas galvenais mērķis ir veicināt valsts valodas lietojumu

augstākās izglītības jomā un tās darbības rezultātā tiek attīstīta un aizsargāta valsts valoda kā īpaša konstitucionāla vērtība, arī sekmētas studējošo valodas prasmes un iekļaušanās sociālajos procesos, tostarp arī valsts demokrātiskajos procesos. Jāuzsver, ka valsts valodas klātbūtne augstākās izglītības studijās nav absolūta, ņemot vērā nepieciešamību saglabāt augstākās izglītības internacionalizāciju. Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa bez jebkādiem ierobežojumiem... uzsveru, ka bez jebkādiem ierobežojumiem un saistības ar citiem nosacījumiem, ļauj citas Eiropas Savienības oficiālās valodas izmantošanu studiju programmas īstenošanā, ja svešvalodā apgūstamās programmas apjoms nepārsniedz piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma, kā arī svešvalodu komponente neskar gala un valsts pārbaudījumus, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darbu izstrādi. Primāri šis kredītpunktu apjoms, kas ļauj īstenot programmas svešvalodās, dod iespēju dažādu Eiropas Savienības izglītības programmu ietvaros pieļauj studentu... studējošo mobilitāti, piemēram, uz Latviju, Latvijas tātad augstskolās latviešu valodā īstenotā studiju programmā tomēr iekļaut ārzemju studentus uz attiecīgu semestri, kurā notiek studiju apmaiņa un īstenot studijas attiecīgi viņiem, ārvalstniekiem saprotamā veidā un valodā. Tādējādi Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas regulēšanas priekšmets ir attiecināts vienīgi uz tām studiju programmām, kuras ir īstenojamas valsts valodā. Šādā kontekstā ir saprotams, ka studiju programmas, kuru valodu lietojums veidots atbilstoši Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas noteikumiem, pamatā nav paredzētas ārvalstu izcelsmes studentiem, bet gan vietējiem studentiem, kuri var apgūt studiju programmu valsts valodā. Ārvalstu izcelsmes studenti varētu iesaistīties šādās studiju programmās vienīgi epizodiski, piemēram, „Erasmus +” programmas ietvaros.

Atšķirīga situācija veidojas Augstskolu likuma 56. panta ceturrtās un piektās daļas gadījumā. Šīs divas normas paredz izņēmumu no trešajā daļā paredzētā vispārējā noteikuma par studiju programmas veidošanu valsts valodā. Augstskolu likuma 56. panta ceturrtā un piektā daļa ļauj noteiktos gadījumos studiju programmas īstenot svešvalodās, turklāt tas attiecas nevis uz kādu studiju programmas daļu, bet gan pilnīgi uz visu studiju programmu.

Augstskolu likuma 56. panta ceturrtā daļa paredz izņēmumus starpvalstu vai Eiropas Savienības izglītības programmu līmeņa gadījumos, kopīgo studiju programmu gadījumos, kā arī tad, ja studiju virziena akreditācijas procesā visas studiju programmas ir saņēmušas novērtējumu „labi” vai „izcili”. Tāpat arī Augstskolu likuma 56. panta piektā daļa paredz izņēmumu no valsts valodas lietošanas un atļauj svešvalodas izmantošanu valodu un kultūras studijās un valodu programmās ar nosacījumu, ka visām studiju programmām studiju virziena akreditācijas procesā ir jābūt saņēmušām novērtējumu „labi” vai „izcili”.

Attiecībā uz augstskolu tiesībām īstenot augstākās izglītības studiju programmas svešvalodās un tām noteiktajiem kvalitātes kritērijiem jāpaskaidro, ka,

izpildot Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnijā spriedumā noteikto, likumdevējs neveidoja jaunu augstākās izglītības studiju kvalitātes novērtēšanas sistēmu, bet izmantoja jau vairākus gadus pastāvošu studiju virzienu akreditācijas sistēmu, attiecinot to ar šo valodas lietošanu studiju programmās.

Šajā sakarā Saeima vērs Satversmes tiesas uzmanību uz Ministru kabineta 2018. gada 11. decembra noteikumiem Nr. 793 „Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi”, kuru 16. punktā ir paredzēts, ka studiju virzienu novērtēšanas ietvaros katru studiju virzienam atbilstošu studiju programmu novērtē saskaņā ar vairākām prasībām. Pirmkārt, studiju programmas atbilstība augstskolu likuma un citu normatīvo aktu prasībām, tāpat, normatīvā atbilstība, otrs – studiju bāzes, zinātnes bāzes, informatīvās bāzes, tajā skaitā bibliotēkas, materiāltehniskās bāzes un finansiālās bāzes atbilstība studiju programmas īstenošanas nosacījumiem un studiju rezultātu sasniegšanas nodrošināšanai, treškārt, akadēmiskā personāla un viesprofesoru, asociēto profesoru, viesdocentu, vieslektoru un viesasistentu kvalifikācijas atbilstība studiju programmu īstenošanas nosacījumiem un normatīvo aktu prasībām. Un visbeidzot – studiju programma maģistra un doktora grāda iegūšanai balstīta uz attiecīgās zinātnes nozares vai mākslinieciskās jaunrades jomas sasniegumos un atziņās.

Tātad visi šie kritēriji, kas jau bija nodefinēti Ministru kabineta noteikumos, pēc būtības likumdevēja ieskatā ir atbilstoši, lai novērtētu studiju programmas kvalitāti un varētu saistīt valodas lietošanu ar, tāpat, kvalitātes kritērijiem, kas ir definēti šajos Ministru kabineta noteikumos. Un te arī ir jāņem vērā, ka Ministru kabineta noteikumu 17. punktā bija paredzēti četri studiju programmas novērtēšanas kritēriji, proti, „izcili”, „labi”, „viduvēji” un „neapmierinoši”, no kuriem vērtējums „izcili” tiek piemērots, ja studiju programma atbilst visām vērtēšanas prasībām, bet vērtējums „labi” tiek piemērots, ja studiju programma kopumā atbilst vērtēšanas prasībām, bet ir konstatēti tikai nebūtiski trūkumi. Augstskolu likuma 56. panta ceturtais daļas 2. punkta un piektās daļas piemērošanas rezultātā svešvalodas izmantošana studiju programmas apgūvē pieļauj, ja ir sasniegti noteikti kvalitātes kritēriji. Tas atbilst likumdevēja nolūkam stimulēt augstskolas primāri celt izglītības kvalitāti, kā arī pavērt iespēju augstākās izglītības jomā iesaistīt ārvalstu studentus, ja piedāvātā augstākā izglītība ir kvalitatīva un nodrošina pienācīgas reputācijas saglabāšanu.

Trešā daļa 56. pantam ir primāri adresēta vietējās izcelsmes studentiem, ceturta un piektā daļa pieļauj intensīvu ārvalstu studentu klātbūtni, ar ko likumdevējam ir bijis jāreķinās. Protams, ka arī ceturtajā un piektajā daļā regulētajās studiju programmās var piedalīties ne tikai ārvalstu studenti, bet arī vietējās izcelsmes studenti. Protams, ka likumdevējam ir jārespektē, ka ārvalstu studentiem nav valsts valodas zināšanas pienācīgajā apmērā, lai apgūtu studiju programmu sekmīgi.

Tad daži aspekti par Satversmes 105. panta atbilstības izvērtējumu. Satversmes tiesa iepriekš ir atzinusi, ka Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu aptver

ikviena tiesības izmantot savu īpašumu, tostarp nodarbojoties ar uzsāktu uzņēmējdarbību. Savukārt Satversmes 105. pants ir konkretizējams kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā ietverto uzņēmējdarbības brīvību. Eiropas Savienības tiesas praksē ir atzīts, ka par brīvības veiktu uzņēmējdarbības ierobežojumiem ir uzskatāmi visi pasākumi, kas aizliedz, traucē vai padara mazāk pievilcīgu uzņēmējdarbības brīvības izmantošanu. Tomēr, ņemot vērā šo interpretāciju, kas iepriekš tika veikta Satversmes tiesas spriedumā un arī Eiropas Savienības tiesas spriedumā „Boriss Cilevičs un citi”, ir šie secinājumi balstīti situācijā, kad tiek runāts par tiesisko paļāvību un kā tādu studiju apgūšanu, kas jau ir uzsākta uz izsniegtas licences pamata. Līdz ar to šis te... tāpat, šis aizskārums līmenis vai šis būtiskuma līmenis bija pietiekami nozīmīgs. Esošajos apstākļos Saeima vērs uzmanību uz to, ka pat ja mēs ielasām un atzīstam šīs uzņēmējdarbības brīvības aizskārums, jāpatur prātā, ka par pamattiesību līmeni mēs varam runāt tikai tad, ja mēs varam piešķirt pietiekamas pakāpes vērtības aizskārums. Ne katra brīvība, triviāli nenozīmīga brīvība, kas ir ierobežota, automātiski nozīmē pamattiesību aizskārums. Pamattiesību aizskārums ir tikai tajā situācijā, ja ir aizskarta būtiska personas vērtība, kura Satversmes sistēmā ir aizsargāta. Un esošajos apstākļos Saeimai ir šaubas, vai šādas uzņēmējdarbības brīvības tāpat šis smaguma punkts ir sasniegts, lai mēs varētu runāt vispār par Satversmes 105. panta aizskārums. Ja tomēr Satversmes tiesa atzīst, balstoties uz iepriekšējo judikatūru, ka izskatāmajā lietā ir aizskarta privāto augstskolu uzņēmējdarbības brīvība, tad ir jāņem vērā, ka šāds ierobežojums kopumā netraucē privātajām augstskolām sekmīgi uzsākt darbību, kā arī īstenot savas komerciālās intereses un gūt peļņu no savas darbības augstākās izglītības jomā.

Turklāt ir jāuzsver, ka privātās augstskolas nodarbojas ar saimniecisko darbību īpaši regulētā nozarē un pilda valstiski un sociāli nozīmīgas funkcijas, kuru izpildē nevar vadīties tikai no tirgus un komercdarbības apsvērumiem. Tāda saimnieciskā darbība ir pirmām kārtām pakārtota likumdevēja noteikto mērķu izpildei un tikai pēc tam var tikt saistīta ar peļņas gūšanu. Šajā sakarā jāakcentē, ka arī Satversmes tiesa 2020. gada 11. jūnija spriedumā ir atzinusi, ka augstskolu autonomija un no tās izrietošās tiesības pieņemt lēmumu ar savu akadēmisko darbību ir vērsta uz sabiedrības interešu veicināšanu un aizsardzību. Satversmes tiesa norādīja, ka Augstskolu likuma 5. panta ceturtā daļa uzliek augstskolām pienākumu organizēt savu darbību sabiedrības interesēs. Lai gan šie Satversmes tiesas secinājumi ir pausti vērtējot atbilstību Satversmes 112. un 113. pantam, Saeimas ieskatā pēc būtības tie saglabā arī savu relevanci Satversmes 105. panta kontekstā.

Nākamais atsevišķi komentārs saistībā ar Satversmes 112. un 113. panta atbilstības izvērtējumu. Attiecībā uz Satversmes 112. un 113. pantu Saeima akcentē, ka izskatāmajā lietā šīs Satversmes normas nevar skart studējošo pamattiesības. No Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma skaidri izriet secinājums, ka

Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību, arī augstāko izglītību neietver izglītojamo tiesības izvēlēties, kādā valodā izglītības iestādēs izglītība tiks iegūta. Satversmes 112. pants neparedz valsts pienākumu garantēt, ka tās izveidotās izglītības sistēmas ietvaros augstākās izglītības pakāpē līdztekus valsts valodai tiek nodrošināta iespēja iegūt izglītību arī kādā citā valodā. Tā kā no Satversmes 112., 113. panta neizriet studējošo tiesības prasīt, lai valsts izdod augstākās izglītības diplomu par svešvalodās apgūtajām studiju programmām, tad nevar arī konstatēt kādu studējošo tiesību aizskārumu Satversmes 112. un 113. panta kontekstā. Nevar noliegt, ka izskatāmajā lietā apstrīdētās normas ierobežo augstskolu autonomiju, jo Augstskolu likuma 56. panta trešā, ceturta un piektā daļa kopumā ierobežo to gadījumu skaitu, kas augstskolai atļauj veidot un īstenot studiju programmas svešvalodās. Tomēr līdzīgi, kā brīvību īsteno uzņēmējdarbība, arī augstskolu autonomija un akadēmiskā brīvība nav absolūtas un ir ierobežojums leģitīma mērķa nolūkā. Valsts valodas lietošanas reglamentācija augstākās izglītības studijās primāri ir vērsta uz to, lai veicinātu valsts valodas lietošanu augstākajā izglītībā, tā rezultātā studējošie augstākās izglītības studijās lieto valsts valodu ikdienas studiju procesā un gūst tās lietošanas pieredzi, vienlaikus arī nostiprinot un attīstot valodu. Apstrīdētās tiesību normas nodrošina valsts valodas konstitucionālā statusa īstenošanu, proti, nodrošina, ka valsts valoda ir sabiedrības kopējās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valoda. Konkrētajā gadījumā nav šaubu, ka apstrīdēto normu neleģitīmais mērķis demokrātiskas iekārtas un citu personu tiesību aizsardzība, ir pietiekams pamats augstskolu autonomijas un akadēmiskās brīvības ierobežojumam. Valsts valodas izkopšana un attīstīšana ir viens no uzdevumiem, kas izriet no augstskolas vispārīgā pienākuma darboties sabiedrības interesēs.

Un visbeidzot par pieteicēju norādītajiem alternatīvajiem līdzekļiem.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka Saeima nav pienācīgi novērtējusi alternatīvos līdzekļus. Tam Saeima nevar piekrist. Vispirms ir jāņem vērā, ka, kā es minēju jau sākotnēji, apstrīdētās Augstskolu likuma normas tika izstrādātas, izpildot Satversmes tiesas spriedumu, kas tika pieņemts 2020. gada 11. jūnijā. Satversmes tiesa savā spriedumā ļoti skaidri formulēja alternatīvo mērķi, runājot par svešvalodu lietošanas gadījumu paplašināšanu, ja augstskolas izpilda noteiktus kvalitātes kritērijus. Un gan Izglītības un zinātnes ministrija, kas sagatavoja sākotnējos priekšlikumus, gan arī vēlāk Saeimā diskutējot un pieņemot galīgās normas Augstskolu likuma jomā, strādāja ar šo Satversmes tiesas norādīto leģitīmo mērķi, diskutēja, vērtēja, apsvēra, vai un kā būtu pareizāk šo leģitīmo mērķi īstenot un līdz ar to primāri viss Saeimas darbs bija veltīts tam, lai izlemtu, kā pareizāk būtu īstenot šo alternatīvo leģitīmo mērķi. Citi leģitīmie mērķi, kas tika minēti no pieteicēju puses, pēc būtības nav alternatīvie līdzekļi un Saeima uzskata, ka ar norādītajiem priekšlikumiem nevar sasniegt leģitīmo mērķi vai vismaz to nevar sasniegt tādā pašā kvalitātē. Lielā mērā pieteicēji aicina paplašināt

izņēmumu no valsts valodas lietošanas pienākuma, tādējādi mazinot valsts valodas klātbūtni augstākās izglītības studijās. Šeit ir jāsaprot, ka primārais uzstādījums no likumdevēja puses bija veicināt un nostiprināt valsts valodu studiju procesus. Jebkādi izņēmumi no šī valsts valodas lietošanas pienākuma pēc būtības attālinā, tātad, no mērķa nodrošināt, ka valsts valoda ir klātesoša augstākās izglītības studijām. Tātad, paplašinot esošo izņēmumu sarakstu vai veidojot jaunus izņēmumus, mēs ar katru šādu soli attālināmies un attālināmies no primārā leģitīmā mērķa, tātad, nodrošināt demokrātiskas valsts iekārtas un citu personu tiesību pastāvēšanu, nostiprinot valsts valodas lietošanu augstākās izglītības studijās. Un faktiski tas, ko ir minējuši pieteicēji savos pieteikumos, lielā mērā prasa šādus paplašinājumus, kas nekādā ziņā nenoved pie tā paša mērķa, kas Saeimai bijis ir prātā, ieviešot šo apstrīdēto regulējumu. Tāpat pieteicēji atsaucas savos alternatīvajos līdzekļos uz Rīgas Ekonomiskās augstskolas un Rīgas Juridiskās augstskolas darbības reglamentācijā pieņemtajām speciālajām normām un šeit ir jānorāda, ka abas divas augstskolas savas studiju programmas, izejot akreditācijas procesu, ir saņēmušas „labu” un „izcilu” novērtējumu. Līdz ar to šīm augstskolām pēc būtības neveidojas nekādas privilēģijas vai priekšrocības salīdzinājumā ar pārējām augstskolām, kuras arī iziet šo akreditācijas procesu un var saņemt atbilstošu kvalitātes novērtējumu. Un savukārt, ja šāda studiju kvalitāte tiek zaudēta, tad likumdevējam ir visas iespējas un attiecīgi ir uzdevums, ņemot vērā tiesiskās vienlīdzības principu, lemt par izmaiņām šo augstskolu darbību reglamentējošajos normatīvajos aktos.

Tāpat arī, ja mēs runājam par tālmācības izmantošanu studiju programmas īstenošanā, tad ir jāpatur prātā, ka tālmācība pati par sevi ir veids, kā studijas tiek īstenotas klātienē kā tālmācības forma. Tas neietekmē studiju saturu un pēc būtības vai studijas klātienē vai studijas tālmācībā notiek valsts valodā vai kādā citā valodā, tas netiek ietekmēts ar šo līdzekli. Turklāt, kā jau es minēju, tātad primāri ir bijis veidot tādu valsts valodas lietošanas modeli, kas sekmē valsts valodas izmantošanu un ārvalstu studentu piesaistei tiek paredzēta tikai šī izņēmuma kārtā šo studiju programmu apgūšana kādā citā veidā.

Tāpat arī par citiem... ņemot vērā, ka mans laiks iet uz beigām, faktiski pieteicēju norādītajiem alternatīvajiem līdzekļiem Izglītības un zinātnes ministrija savā rakstveida viedoklī Satversmes tiesai ir sniegusi detalizētus paskaidrojumus, kuriem mēs pilnībā no Saeimas puses pievienojamies un uzskatām, ka pieteicēju norādītie apsvērumi tomēr nav atbilstoši un līdz ar to mēs uzskatām, ka alternatīvie līdzekļi konkrētajā gadījumā citi nav bijuši.

Tas būtu viss. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Saeimas pārstāvim man būs vairāki jautājumi.

Tātad, vispirms es gribētu sākt varbūt ar tādu atsauci uz Valsts prezidenta 2021. gada 26. aprīļa paziņojumu Nr. 7 saistībā ar apstrīdētajām normām, kurā viņš ir norādījis, ka „latviešu valodas funkcionālā lietojuma samazinājums augstākajā izglītībā, ko varētu radīt šajā likumā ietvertais regulējums, nav jautājums, kas būtu apspriežams tikai atbildīgajā ministrijā, Saeimas komisijā un Saeimas sēdē. Tas ir visas sabiedrības aptverošs jautājums, ar kuru bija nepieciešama nopietna un argumentēta diskusija arī plašākā sabiedrībā.”

Vai jūs piekrītat, nepiekrītat Prezidenta nostājai, ka par šo jautājumu bija nepieciešama plašāka diskusija? Nu... jā... pirmkārt, vai jūs piekrītat tam, tas būs pirmais.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies par jautājumu.

Atbildot uz jūsu jautājuma būtību, jāsaka, ka apstrīdētās tiesību normas nav pieņemtas izolētā procesā. Likumdevējs skatās uz šīm normām kā ilgstošu... ilgstošas valsts valodas lietošanas reformu izglītības jomā daļu. Vairākus gadus jau ietvaros likumdevējs ir uzsācis, īstenojis reformu, augstākās izglītības joma ir zināmā mērā šīs reformas noslēdzošais posms, kuras ietvaros tiek ieviests šis valsts valodas... nostiprināts šis te valsts valodas lietojums.

Tāpēc principā mēs redzam, ka šī reforma, kas ir bijusi, viņa ir bijusi diskutēta daudz dažādos aspektos, dažādos forumos jau iepriekš un pēc būtības līdz šim Satversmes tiesa ir vērtējusi šos valodas jautājumus tomēr zināmā mērā attiecinot uz izglītības pakāpēm līdzīgas pieejas. Piemēram, iepriekšējos nolēmumos Satversmes tiesa secināja, ka augstākās izglītības pakāpē tātad ir piemērojami tie paši valsts valodas apsvērumi, kas bija zemākas izglītības pakāpē.

Līdz ar to mēs nevaram teikt, ka šis ir pilnīgi jauns, novatorisks, unikāls risinājums, kas tiek piedāvāts. Tas tomēr ir daļa no vispārējās reformas, uz ko likumdevējs ir gājis. Šī reforma ir bijusi apspriesta daudz un dažādos aspektos.

Tāpat ir jāņem vērā, ka ir bijuši dažādi citi rīki, kuru ietvaros ir noskaidrots, un bijusi diskusija ar nozari. Šeit es vēlos vērst tiesas uzmanību uz vienošanos par labo praksi ārzemju studentu piesaistē, kuru ir slēgusi Izglītības un zinātnes ministrija ar vairākām augstskolām. Pirmā vienošanās bija parakstīta 2018. gadā, kur tika arī skarti

jautājumi par valodas lietojumu un otrā cikla vienošanās tika parakstīta 2020. gada septembrī, kur attiecīgi Izglītības un zinātnes ministrija iesaistījās dialogā ar nozari, tostarp skarot arī valodu lietošanas jautājumus. Tika veikts starptautisks studentu barometrs, kura ietvaros tika veikta ārvalstu studentu aptauja, tika noskaidrota ārvalstu studentu pieredze, tātad viņu viedoklis tika uzklauts. Tajā skaitā, piemēram, ārvalstu studenti norādīja uz kvalitātes problēmām izglītības programmās Latvijā, uz ko, tātad, likumdevējs bija reaģējis, nosakot šīs te kvalitātes prasības. Tāpat arī bija *ex-ante* novērtējums īstenots dažādu Eiropas Savienības fondu atbalsta projektu īstenošanā, kas arī tātad paredzēja iespēju par nozari atbildīgajai ministrijai iegūt kopēju pārskatu par situāciju augstskolās, protams, līdzās regulārajam augstskolu studiju programmu akreditācijas procesam. Tātad šī informācija ir pastāvīgi bijusi, ir bijuši vairāki publiski procesi Satversmes tiesā ar pieaicinātajām personām, kur ir izteikti viedokļi, formulētas pozīcijas un, protams, ka tās visas ir ietekmējušas jaunās normas tapšanu. Tāpēc mēs nevaram skatīties tik šauri.

A. Kučs.

Paldies.

Bet tieši par konkrētajām... Nu, es sapratu, ka jūs sakāt, ka tad mums jāskatās būtu plašāk. Bet arī tad konkrētās normas... nu, arī no tā, ko jūs nosaucāt, tika diskutētas tātad ministrijā, Saeimas komisijā un Saeimā. Vai arī vēl kaut kur plašāk?

S. Bērtaitis.

Jā, tieši tā. Un, ņemot vērā, ka arī opozīcija ir bijusi aktīva, tad, protams, ka arī Saeimā ir bijušas dažāda satura diskusijas par šīm jomām. Saeimas ieskatā šī diskusija ir bijusi pietiekama. Protams, ka vienmēr var gribēt plašāku diskusiju un, protams, ka ir jāņem vērā, ka valodu lietošana pasaulē ir dinamiska. Valodu lietošana šobrīd ir stipri atšķirīgāka, nekā bija desmit vai divdesmit gadus vai trīsdesmit gadus atpakaļ. Tā mainās.

A. Kučs.

Jā, labi.

Es atvainojos... ka mans nākamais jautājums būs par to, ar ko jūs arī nobeidzāt... par diskusiju. Un tātad jūs teicāt, ka tā neformālā diskusija un konsultācijas ar komisiju jau bija iepriekš ministrijas līmenī un tāpēc man varbūt būtu jautājums, skatoties uz 7. aprīļa komisijas sēdi un es vienkārši pāris deputātu viedokļus... Pirmkārt, vairāki deputāti un ne tikai opozīcijas deputāti principā pauž diezgan skaidru nostāju, ka viņi nevar balsot. Es vienkārši pateikšu... Rībenas kundze nebalsoja – „es tik ātri nevaru aptvert”, Bikše – „atturēšos, jo ļoti daudzas problēmas, ļoti sasteigti ir noticis process”, Pucins – „ministrija kārtējo reizi nav izdarījusi mājasdarbu”, Papule –

„atbalstu Golubevas kundzi, ka nepiedalos balsojumā, nevar piedalīties darbā, kurš nav sagatavots”. Ministrijas atbilde: „Strādājam visu nakti, darbs notiek zibenīgā ātrumā, nav tik vienkārši”.

Vai šo mēs varam, teiksim, saukt par izsvērtu procesu, kas deputātiem... kāpēc ir šāds deputātu viedoklis, jūsuprāt, ka viņi nevar balsot par šo, tajā skaitā pozīcijas deputātu viedoklis.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Saeimas komisija izskatīja šo likumprojektu vairākās sēdēs un...

A. Kučs.

Es atvainojos... es jūs pārtraukšu... šī ir pēdējā sēde, starp citu.

S. Bērtaitis.

Jā, šī ir pēdējā sēde. Bet iepriekšējās sēdēs, kas bija martā, komisijas sēdē konceptuāli tika izlemts jautājums par to, kā izpildīt šo Satversmes tiesas spriedumu, konceptuāli tika izlemts noteikt šo valodas lietojuma specifiku, balstoties uz šiem kvalitātes kritērijiem, kas ir tādā attiecināmi uz augstskolām un faktiski šīs diskusijas 7. aprīļa sēdē jau tomēr skāra atsevišķu normu formulējumus, redakcijas. Bet pēc būtības priekšlikums kā tāds bija komisijā izskatīts, atbalstīts un virzīts.

A. Kučs.

Skaidrs. Paldies.

Tad vēl viens jautājums. Par kvalitāti mēs jau dzirdējām. Jūs teicāt un arī uzsvērāt tiešām, ka šis aspekts tika vērtēts. Vai tās divas citas alternatīvas, ko Satversmes tiesa norādīja, teiksim, par studiju līmeņiem un atsevišķām jomām, vai tas tika vērtēts un tad jūs varbūt varētu norādīt, kurā komisijas sēdē vai Saeimas sēdē tas tika vērtēts?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Jāsaka tā, ka, protams, ka Saeimas atbildīgā komisija ir vērtējusi šos apsvērumus un pirms, strādājot ar šo likumprojektu, ir ņēmusi vērā Satversmes tiesas spriedumu un nostāju šajā jautājumā. Vienlaikus ir jāņem vērā, ka visas šīs te izvērtējuma darbības ir dokumentētas tādā nozīmē... līdz ar to es nevaru arī teikt, ka tie visi apsvērumi ir vienmēr piefiksēti rakstveidā vai kādā protokolā neparādās, bet pēc būtības tas tika vērtēts, tika arī plaši diskutēts ar Izglītības un zinātnes ministrijas speciālistiem.

A. Kučs.

Es sapratu. Paldies.

Tad šodien pieteikuma iesniedzēju pārstāvji... viņi argumentēja, ka saistībā būtu jāskata arī 106. panta kontekstā šī lieta. Vai jums ir kādi apsvērumi par šo Satversmes normu?

S. Bērtaitis.

Saeima piekrīt, ka uzņēmējdarbības brīvība, ja mēs raugāties viņu no Eiropas Savienības tiesību perspektīvas, Satversmes normās atspoguļotos vairākos Satversmes pantos, ne tikai Satversmes 105. pantā. Bet šeit ir jāņem vērā, ko es arī jau iepriekš minēju, ne katra brīvība automātiski sasniedz pamattiesību līmeni. Katras brīvības īstenošanas akts ir relatīvi maznozīmīgs brīvības īstenošanas akts, vēl nenozīmē to pamattiesību līmeni. Tātad ir jāvērtē šis aizskārums būtiskums un, mūsaprāt, ņemot vērā, ka ir paredzētas plašas tiesības augstskolām īstenot studiju programmas vai nu pilnībā svešvalodās vai vismaz daļu no studiju programmas svešvalodās, šis aizskārums līmenis ir relatīvi maznozīmīgs un ir šaubas, vai šis aizskārums sasniedz pamattiesību līmeni, tostarp arī Satversmes 105. vai 106. pantu.

A. Kučs.

Sapratu. Paldies.

Un vēl viens jautājums man būtu. Vai, jūsuprāt, deputātiem un arī gan komisijā, gan Saeimas plenārsēdē bija pietiekams laiks, lai arī izvērtētu, kā šīs apstrīdētās normas ietekmēs valsts valodu, jo, proti, komisijas ietvaros tika uzsvērts, ka tīri teorētiski šobrīd var izveidoties situācija, ja viss šis studiju virziens ir novērtēts ar „labi” vai „izcili”, ka arī bakalaura studiju līmenī, pieņemsim, viss var būt svešvalodā. Teiksim, vai jūs piekrītat šāda teorētiskai interpretācijai, nepiekrītat? Un vai, jūsuprāt, tas arī atbilst tam, ko jūs tikko norādījāt, ka ir jānostiprina valsts valoda augstākajā izglītībā, ja mums būtu, piemēram, viens studiju virziens, kur ir bakalaurs un kurš ir „labi” vai „izcili” un visa bakalauru programma ir tikai svešvalodā.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies.

Tika vērtēta, protams, ņemot vērā, ka apstrīdēto normu pieņemšanas galvenais motīvs bija nodrošināt valsts valodas kā īpašas konstitucionālas vērtības realizāciju augstākās izglītības studijās. Un, protams, ka tas pamata uzstādījums ir bijis pēc iespējas vairāk nodrošināt klātbūtni valsts valodai studiju procesos, bet, lemjot par izņēmumiem... izņēmumiem, kas ir noteiktos gadījumos pamatoti, un pirmām kārtām attiecībā uz ārvalstu studentiem. Objektīvi vienkārši ir jāsaprot, ka ārvalstu studenti nevarēs studēt un visu studiju programmu apgūt valsts valodā. Vai... nu tātad, šādi

apstākļi tomēr ir bijuši, kas pamudinājuši likumdevēju samazināt šo te valsts valodas lietojumu un pieļaut kaut kādas atkāpes Eiropas Savienības dalībvalstu oficiālo valodu vai citu svešvalodu lietošanas ziņā. Bet nu, protams, ka šīs pakāpes... ar katru pakāpes pievienošanu valsts valodas lietojums samazinās. Tāpēc no likumdevēja perspektīvas bija atrast kaut kādu zināmu līdzsvaru, kopsaucēju, lai tiktu īstenoti tie stratēģiskie mērķi nostiprināt un attīstīt valsts valodu, bet, no otras puses, nenodarītu arī kaitējumus studiju procesam.

A. Kučs.

Jā. Un tāpēc arī mans jautājums, kas parādījās komisijā un tur īsti nebija tās atbildes... tāpēc es prasu, kāds jums šodien ir viedoklis? Vai principā pēc šīs apstrīdētās normas, pieņemsim, viens bakalaura pamatlīmeņa studijas virziens, ja viņa saņem vērtējumu „labi” vai „izcili”, viņa var tikt virzīta svešvalodā. Un vai tas iet kopā ar to valsts valodas lomas stiprināšanu augstākajā izglītībā?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Tātad, šeit ir divas daļas. Pirmām kārtām, lieta ir ierosināta, balstoties uz Saeimas deputātu pieteikumu. Saeimas deputāti apstrīd normas atbilstību 105., 112. un 113. pantam, nelūdz, neapstrīd normas atbilstību pantam, kas nosaka valsts valodas statusu. Tātad pieteikuma iesniedzēji jau nenāk ar argumentu un zināmā mērā sūdzībām par to, ka valsts valoda ir nostiprināta par maz. Tieši pretēji. Sūdzības iesniedzēji šobrīd uzskata, ka valsts valoda ir pārāk dominējoša, viņu vajadzētu... tāpat samazināt valsts valodas lietošanu. Līdz ar to šajā izskatāmajā lietā, manuprāt, nebūtu pamata vērtēt... iziet ārpus šīm prasījuma robežām un vērtēt atbilstību citām Satversmes normām. Bet pēc būtības ir jāņem vērā, ka Latvija konceptuāli nevēlējas norobežoties no ārvalstu studentiem arī bakalaura līmeņa studijās, studiju programmās... Un mērķis tomēr bija būt atvērtiem šādiem ārvalstu studentiem un piedāvāt. Bet, ja šī atvērtība ir, tad nu piedāvāt šo te kvalitatīvo studiju programmu, jo problēma ir tāda, ka bieži vien augstskolas primāri par savu mērķi izvērš kvantitatīvos faktorus, palielinot studentu skaitu, lai gūtu lielākus ienākumus, un rezultātā tik ļoti daudz nerūpēties par kvalitāti. Likumdevējs mēģināja tomēr primāri stimulēt augstskolas un domāt par kvalitāti un tad caur šo kvalitāti mēs pastiprināti varētu šo te kvantitatīvo aspektu ietekmēt. Bet, ja principā bakalaura studiju programmas tiktu pilnībā izslēgtas no valsts valodas lietošanas... no svešvalodu tāpat izmantošanas bakalaura līmeņa programmās, tad mēs principā ārzemju studentiem būtu pilnībā nepieejami.

Un te ir arī vēl blakus apstākļi, ka Saeimas ieskatā ir bijis svarīgi nodrošināt studējošo vienlīdzību. Respektīvi, ka mēs nevaram veidot kaut kādu tādu kā segregāciju, ka, lūk, šī studiju programma ir paredzēta tikai kādas noteiktas pilsonības

pārstāvjiem. Ja mēs atveram šīs studiju programmas un dodam iespēju bakalauram, piemēram, ārvalstu studentiem, tad uz studējošo vienlīdzības principa pamata likumdevējs uzskatīja, ka viņš nevar liegt šādās studiju programmās piedalīties vietējiem studentiem.

A. Kučs.

Pēdējais jautājums no manas puses šobrīd būtu tāds. Kādēļ šī prasība par „labi” un „izcili” tika attiecināta arī uz valodu un kultūras studijām?

S. Bērtaitis.

Jā. Tāpēc es arī, sniedzot skaidrojumu pa šīs normas struktūru, akcentēju... studiju programmām, kas ir veidotas pēc Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas, viņas tiek īstenotas pamatā valodā un līdz ar to viņas ir centrēti orientētas uz vietējās izcelsmes studentiem. Ceturtās un piektās daļas programmas ir atvērtas ārvalstu studentiem, ņemot vērā, ka viņās visa programma tiek īstenota svešvalodā, tostarp arī piektās daļas studiju programmas tiek īstenotas pilnībā svešvalodā. Un šādā gadījumā no likumdevēja puses bija uzstādījums veicināt, tāpat, kvalitatīvu augstākās izglītības piedāvājumu un ļaut šajās svešvalodās īstenot šīs studiju programmas, ja tiek sasniegts noteikts kvalitātes līmenis. Un šis „izcils” un „labs” parāda, ka kopumā nav būtisku kvalitātes problēmu un ka šīs programmas var piedāvāt ārvalstu studentiem. Iepriekš ārvalstu studentu aptaujās tas bija viens no tādiem klupšanas akmeņiem, ka ārvalstu studenti sūdzējās par izglītības programmas kvalitāti arī par tādām studiju programmām, kas bija veidotas šajās specifiskajās studiju programmās, kad nav pietiekamu mācībspēku zināšanu...

A. Kučs.

Es sapratu jūsu atbildi. Bet Satversmes tiesa arī iepriekš ir teikusi, ka šis pants nekalpo tikai ārvalstu studentiem, ja mēs runājam par valodas un kultūras studijām, bet arī mazākumtautību tiesībām saglabāt savu valodu, kultūru un identitāti. Un tāpēc man ir jautājums: vai jūs neredzat, ka tas tādā veidā tagad ierobežo šīs tiesības viņām savu valodu un kultūru saglabāt, jo viņi varēs apgūt savu valodu un kultūru... identitāti... tikai tad, ja šīs programmas būs novērtētas ar „labi” vai „izcili”. Tā kā mēs nerunājam tikai par ārvalstu studentiem, bet arī par Latvijas valsts piederīgajiem.

S. Bērtaitis.

Ir taisnība, ka saskaņā ar Augstskolu likuma 56. panta piekto daļu veidotajās studiju programmās var piedalīties ne tikai ārvalstu studenti, bet arī vietējas izcelsmes studenti

Nu, jā... šeit ir jāņem vērā, ka šādas tiesības, kas ir saistītas ar studiju programmu īstenošanu citās valodās, var iegūt ne tikai tad, ja ir saņemts šis te kvalitātes vērtējums, bet arī, ja ir kopīgās studiju programmas, piemēram, divas augstskolas Latvijā ar ārvalstīm veido... tātad šis minoritāšu tiesību aspekts ir saglabāts arī caur šo normu. Ja tas ir noteikts starpvalstu līgumos vai Eiropas Savienības programmās paredzētās sadarbības ietvaros, tātad arī šie ir gadījumi, kad varētu būt citā valodā pilnībā īstenota studiju programma, pat ja šis te studiju vērtēšanas kritērijs nav īstenots. Mēs, protams, saprotam, ka minoritāšu tiesības ir svarīgas un ir jāīsteno, vienlaikus ir jāsaprot, ka valsts valoda tomēr ir valsts valoda ar īpašu konstitucionālu rangu un mums tad ir jāmeģina atrast kaut kāds balanss starp valsts valodas aizsardzību un to, ka likumdevējs stimulē augstāko izglītības norisi valsts valodā ar iespējamām atkāpēm minoritāšu tiesību jomā. Nu, Saeimas ieskatā... protams, ka tas kaut kādā mērā samazina minoritāšu tiesības, bet tas tiek darīts, ņemot vērā tomēr valsts valodas dominanci attiecīgi un šo īpašo konstitucionālo statusu.

A. Kučs.

Te es varētu precizēt... Tas samazinājums principā bija domāts vairāk, kā jūs teicāt, tāpēc, ka bija doma par ārvalstu studentiem un piedāvāt kvalitatīvu, ja tā var teikt, eksporta programmu...

S. Bērtaitis..

Jā, tieši tā. Saglabāt izglītības kvalitāti un līdz ar to arī reputāciju, jo tajā brīdī, kad mēs... kad Latvijas augstākā izglītība piedāvā zemas, teiksim tā, ar būtiskām kvalitātes problēmām šādas studiju programmas ārvalstniekiem, tas bojā reputāciju kopējam augstākās izglītības līmenim.

A. Kučs.

Es sapratu. Paldies

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā. Paldies. Labdien!

Gribēju sākumā uzdot citu jautājumu, bet atgriezīšos pie tā jautājuma, ko nupat Kuča kungs jums uzdeva, un jūs sniedzāt atbildi, sakot ka mums ir ļoti svarīgi domāt par to, kā mēs izskatāmies uz āru un demonstrēt sevi no vislabākās puses, piedāvājot visaugstākās kvalitātes eksporta precī, tas ir, labu studiju programmu angļu valodā. Es tā pareizi sapratu jūsu atbildi?

S. Bērtaitis.

Saeima nelieto jēdzienu „eksporta prece”. Mēs vairāk runājam par internacionalizāciju. Jā.

A. Rodiņa.

Jā. Paldies.

Bet sakiet, lūdzu... vai tad, arī ņemot vērā 56. panta ceturto daļu, kuru jūs arī mums skaidrojāt, ka ceturta un piekta daļa attiecas, protams, arī uz vietējiem studentiem, vai nesānāc tā, ka mēs sakām... vai Saeima ir pateikusi, vai likumdevējs ir pateicis, ka mums ir svarīgi, lai angļu valodā un arī valodu un kultūru studiju programmās studiju programmas būtu novērtētas uz „labi” un „izcili”, bet tās studiju programmas, kas nu mums paliek latviešu valodā, nu tām tā kvalitāte arī var nebūt tik augsta. Un vai tad tas nenonāk pretrunā arī ar jūsu vairākkārt uzsvērto Augstskolu likuma mērķi – kopt un sargāt šo konstitucionālo vērtību?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Jā, paldies par jautājumu. Un, atbildot uz to, es varu minēt, ka valsts valodas lietošana augstākās izglītības jomā ir pamatnoteikums, tas ir pamata standarts, kas no likumdevēja puses ir. Un, veicot izņēmumus no šī pamatstandarta, likumdevējs apzinās, ka tas samazina šo te pakāpi, kādā tiek sasniegts šis leģitīmais mērķis, valsts valodas nostiprināšana, un no likumdevēja puses bija apsvērums, ka, ja tiek izdarīts izņēmums... ja tiek izdarīts izņēmums, tad tas tiek izdarīts ar kaut kādu jēgpilnu virzienu, ka tam ir kaut kāda pievienotā vērtība, kāpēc šis izņēmums tiek veidots. Un attiecībā uz izglītības kvalitāti... tad tas arī bija viens no... nu, teiksim tā, ka nav jēgas veidot izņēmumu attiecībā uz studiju programmām, kurās ir būtiskas problēmas. Tātad, tas ir tas.

Bet, protams, atgriežoties arī uz citām studijām Latvijas līmenī, protams, ka likumdevēja un atbildīgās nozares ministrijas uzdevums ir maksimāli kāpināt, sekmēt izglītības kvalitāti augstākās izglītības jomās, un pēc būtības tātad arī šī akreditācijas sistēma novērtējot ir veidota tā, ka, ja ir vērtējums neapmierinošs, tātad ilgstošā laika periodā šādas studiju programmas nespēj pastāvēt. Tātad augstskolai ir jāveic nekavējošas darbības, lai novērstu šīs kvalitātes problēmas un varētu saņemt pienācīgu akreditāciju un normālā veidā strādāt. Tādēļ arī ir šis te un akreditācijas sistēma tomēr cīnās ar šīm te sliktās kvalitātes studiju programmām.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un man vēl viens jautājums, proti, ja mēs lasām Satversmes tiesas spriedumu, kur arī jūs skaidrojāt, ka Saeima to ir izpildījusi, proti, tad ir redzams, ka tajā ir norādīts,

ka tātad būtu jādod iespēja īstenot studiju programmas svešvalodās tikai tām augstskolām, kuras sasniegušas noteiktu kvalitātes līmeni. Likumdevējs, kā mēs redzam, ir izvēlējis vienu no kvalitātes noteikšanas iespējām, kādas vispār ir iespējams attiecināt uz augstskolām, tas ir, novērtējot studiju virzienus un studiju programmas. Taču ir zināms, ka, piemēram, ir arī tāda augstskolu novērtēšana, kur tiek veidoti tā saucamie „augstskolu reitingi” un galu galā mēs zinām, ka studiju programmas un zinātne iet roku rokā, tās ir neatņemamas un vienotas, un būtiskas augstākās izglītības sastāvdaļas ir arī augstskolu zinātnes novērtējumi. Kāpēc tikai šis te viens kvalitātes mērs tika atzīts kā atbilstošs, jo kvalitāti, augstskolu kvalitāti, var tomēr vērtēt dažādi. Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies.

Godājamā tiesa! Šeit ir jāņem vērā, ka, ja mēs raugāmies uz apstrīdētajām normām, Augstskolu likuma 56. panta ceturto un piekto daļu, kas runā par studiju programmu saistību ar kvalitātes vērtējumu kritēriju, tiek lietots jēdziens, ka šīs studiju programmas ir saņēmušas novērtējumu „labi” vai „izcili”. Tā ir bijusi likumdevēja līmenī atrisināta kvalitātes mēraukla. Tālāk jau, kas piepilda šos jēdzienus „labi” un „izcili”, ir izpildvaras līmeņa jautājums un konkrēti vismaz pašreiz, ja mēs raugāmies uz pašreizējo izpratni, tad tā ir ietverta šajos Ministru kabineta noteikumos „Studiju virzienu atvēršanas un akreditācijas noteikumi”, kur ir definēti šie vērtēšanas kritēriji, gan to kopējā atbilstība normatīvo aktu prasībām, gan studiju materiāltehniskā bāze, gan pasniedzēji... tas ir tas kopums, kuru Ministru kabinets ir paredzējis kā kvalitātes novērtēšanas līmeni. Bet no Saeimas puses ir bijis pamatā palikt pie tā, ka šis novērtējums ir bijis „labs” vai „izcils”. Tad tālāk jau izpildvaras tiesību aktu līmenī tiek jau detalizēti un principā tad tas ir izpildvaras jautājums... konkretizēt šos...

A. Rodiņa.

Es tomēr vēl vienu jautājumu pajautāšu. Sakiet, lūdzu, vai Saeima raudzījās arī uz citu valstu pieredzi, jo jūs arī stāstījāt, ka jums ir ļoti svarīga internacionalizācija un, protams, mēs darbojamies arī tā saucamajā Boloņas sistēmā. Vai Saeima raudzījās uz savu valodas lietošanas prasību, arī kā tas tiek regulēts citās valstīs, izstrādājot šo te regulējumu?

S. Bērtaitis.

Atbildot uz jūsu jautājumu jāsaka tā, ka, protams, ka katrā valstī ir savas pieejas un ir tajā pašā laikā arī pieejas, kur arī bakalaura studiju programmas, teiksim tā, ir atšķirīgas valodas lietojuma ziņā no maģistra un doktorantūras līmeņa studijām. Izglītības un zinātnes ministrija, kas bija par nozari atbildīgā ministrija, nāca ar šo

priekšlikumu, par šiem aspektiem, protams, ir bijusi lietas kursā un ir pastāvīgi vērtēts un Saeimas komisijā ir... ņemot vērā tātad valsts pārvaldes vienotību un sadarbību, ir arī balstījusies lielā mērā uz šiem izvērtējumiem, ar kuriem Izglītības un zinātnes ministrija nāca uz Saeimu ar attiecīgo priekšlikumu. Atsevišķs detalizēts izvērtējums komisijas ietvaros netika veikts, vismaz tas neatspoguļojas šajos protokolos, bet ir zināms, ka Izglītības un zinātnes ministrija ir (*nav skaņas*).

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā. Paldies. Labdien!

Pieļauju, ka mans jautājums varētu sasaukties jau ar Rodiņas kundzes un Kuča kunga uzdotajiem jautājumiem, bet varbūt vai jūs varētu precizēt tomēr Saeimas darbu grozījumu izstrādē... Un, proti, ka jums gan konstitucionālās sūdzības iesniedzēji attiecīgi, gan arī nu plašāk tika izteikta kritika, ka tomēr netika vērtēts pēc būtības un nav izteikti par labu kādam no tiem saudzējošākiem līdzekļiem, kas iepriekšējā Satversmes tiesas spriedumā tā kā piedāvātu, ko mēs šodien apspriežam, un principā it kā tehniski ir pārņemts tas regulējums, kas ir bijis, bet pieliekot klāt attiecībā uz Eiropas Savienības valodu lietojumu nedaudz citādāku regulējumu, kur mēs dzirdam, ka principā tā sistēma ir ļoti slikti izveidota, ka tā praktiski nestrādā. Sakiet, lūdzu, kādi bija tie argumenti, kādēļ Saeima... ne gluži es negribētu teikt, ka neizvērtēja... bet noraidīja to iespēju, ko piedāvāja arī Satversmes tiesa savā spriedumā 35.2. punktā, proti, atsevišķās zinātņu nozarēs vai noteikta līmeņa studijās paredzēt kā izņēmumu, kā jūs minējāt, no valsts valodas lietojuma. Kas bija par argumentu... kādi ir tie argumenti, kādēļ jūs nevērtējāt tieši šo kā iespēju, bet palikāt pie kvalitātes kritērijiem? Es gribētu dzirdēt tās diskusijas pēc būtības. Jā, jūs teicāt, ka tas tika vērtēts, bet kas tam ir par pamatu? Paldies.

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa. Nu, jāatzīst, protams, ka Saeimas komisijā ne viss ir formulēts tiešā veidā un lielā mērā Saeima ir strādājusi un izstrādājusi šo priekšlikumu ciešā sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, kuras līmenī pamatā bija, ka par nozari atbildīgās ministrijas šis te izvērtēšanas darbs veikts. Un attiecīgi... nu, tātad domājot par šo regulējumu, pārmērīgi fragmentizējot un padarot viņu sarežģītu un dalot vēl pa studiju līmeņiem... nu, tas netika atzīts kā pareizs veids, ņemot vērā, ka nu tātad

katra studiju programma tiek akreditācijas procesa ietvaros novērtēta, un nu likumdevējs nesaskatīja nepieciešamību diferencēt šo valodu lietojumu bakalaura un maģistra līmeņos... tas netika uzskatīts par nepieciešamu.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm... vai būs jautājumi Saeimas pārstāvim?

Lūdzu!

E. Krivcova.

Jā, tātad es arī paturpināšu šo jautājumu loģiku. Tātad, man lūgums jums paskaidrot... nu, uz vienas tematiskas jomas piemēru, tas ir, „fizikālās zinātnes” tematisko jomu, kurā ietilpst ķīmija, ģeogrāfija un fizika. Tātad, tas nozīmē, ka, piemēram, ja ir Ģeogrāfijas fakultātē studiju programma ir novērtēta kā „viduvēji”, tad Ķīmijas fakultātē nedrīkst pasniegt svešvalodā. Un man ir konkrēts jautājums. Kāpēc nevar sadalīt pēc programmām, bet obligāti ir jāņem tematiskā joma. Tas pats jautājums, bet uz viena piemēra.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies.

Jā, ir taisnība, ka Augstskolu likuma apstrīdētajās normās šī kvalitātes vērtēšana notiek tematisko jomu ietvaros, proti, visas studiju programmas, kuras ietilpst vienā izglītības tematiskajā jomā, ir attiecīgi ieguvušas šo vērtējumu, un tas ir lielā mērā balstīts uz to, ka tematiskās jomas ietvaros ir tiešāka sadarbība, integrētāka materiāli tehniskā bāze un vienots... attiecīgi šī te satura vienotība ir daudz izteiktāka. Ja mēs raugāties uz tām tematiskajām jomām, kas nav saturiski vienotas, tad nu viņas pat nereti atrodas dažādās fakultātēs, dažai ir pilnīgi atšķirīgs akadēmiskais personāls un šī tematiskā saistība no likumdevēja puses tiek uzskatīta par nepieciešamu.

E. Krivcova.

Tātad, ķīmija un ģeogrāfija ir saturiski cieši saistītas, ja... kā šajā piemērā?

Tad es gribu turpināt šo jautājumu. Tātad, kad mēs pāriesim uz institucionālo akreditāciju, kas tā kā tiek gatavota, tad tiks novērtēta visa universitāte un, ja visa universitāte ir „laba” un „izcila”, tad viņa varēs izvēlēties jebko, jebkuru fakultāti, ko viņa grib pasniegt svešvalodās...? Nu, jūsu loģika... pareizi?

S. Bērtaitis.

Nu, ja jūs runājat par institucionālo akreditāciju, tad, jā, viņa tiek gatavota, bet konkrētu normatīvo aktu līmenī vēl šobrīd nav nostiprināta. Līdz ar to, ja mēs raugāties uz apstrīdētajām normām, tad viņas šobrīd neparedz šādu saistību ar institucionālo...

E. Krivcova.

Tātad, jums nav redzējuma, kā tā sistēma varētu attīstīties.

S. Bērtaitis.

Tātad... par nozari atbildīgā ir ministrija. Šobrīd ir redzējums un stratēģija, pie kuras tiek strādāts. Bet es saku, ka šis vēl ir politikas izstrādes posms.

E. Krivcova.

Labi.

Vēl jautājums ir tāds. Tiesības pasniegt svešvalodās ir atkarīgas no akreditācijas, bet saturiski kritēriji akreditācijai ir noteikti tikai Ministru kabineta noteikumos. Likumā nav tie saturiskie kritēriji nav paredzēti un būtībā, ja mainīsies tad Ministru kabineta akreditācijas metodika, tad būs arī jāmaina likums, nebūs „labi” vai „izcili”, būs kaut kā tur „ļoti labi” vai „priekšzīmīgi” vai vēl kaut kā un tad atkal būs jāmaina. Kāpēc tik būtiskas normas, saturiskās akreditācijas normas, nav ietvertas likumā?

S. Bērtaitis.

Ir taisnība, ka kvalitātes novērtējuma kritēriju „labi” un „izcili” saturs tiek piepildīts ar izpildvaras līmeņa, tātad, izpratni Ministru kabineta noteikumu formā, kas skar akreditācijas procesu. Likumdevējam bija svarīgi iedot likumā pamata uzstādījumu, ka svešvalodu lietošana noteiktos gadījumos ir pieļaujama, ja šie kvalitātes kritēriji ir izpildīti. Un tiek arī norādīts uz šiem kvalitātes kritērijiem, „labi” vai „izcili”... nu, attiecīgi no tā ir saprotams, ka kvalitāte ir vai nu izcila tāda nozīmē, ka nav nekādu trūkumu vai arī šie trūkumi ir maznozīmīgi un nav būtisku kvalitātes problēmu. Tālāk jau nu šī te detalizācija jau tika atstāta izpildvaras līmenī... es neuzskatītu, ka...

E. Krivcova.

Tas nozīmē, ka, ja nav būtiski... tad pēc būtības dot vai nedot tiesības...*(nerunā mikrofonā)*.

S. Bērtaitis.

Šo vērtējumu saturu nosaka ar Ministru kabineta noteikumiem izpildvaras līmenī.

A. Laviņš.

Bet piedošanu.. Nebija jau tāda jautājuma būtība... šis saturiskais... saturs... akreditācijas saturs ir Ministru kabineta regulētajos normatīvajos aktos. Jautājums jau bija, kāpēc tik būtisks aspekts ir regulēts valdības līmenī, bet nevis ar Saeimas pieņemtu likumu. Un te es sadzirdu jautājumu par to, iespējams, ka tā saucamā būtiskuma teorija nav ņemta vērā. Drīzāk tāda bija jautājuma būtība.

Vai jūs varētu reflektēt uz šo?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Vispārējā akreditācijas sistēma augstskolu ir atrunāta Augstskolu likumā kā kvalitātes novērtēšanas sistēma... un likumdevējam... likumdevēja ieskatā šis te būtiskums bija... būtiskākajos jautājumos likumdevējs par šo akreditāciju bija izteicies un arī par šo kvalitātes novērtēšanas saistību ar studiju valodu lietošanu augstākās izglītības studijās likumdevēja ieskatā šie būtiskākie jautājumi bija atrunāti. Tālāk jau šis detalizācijas līmenis atstāts valdības līmenī.

A. Laviņš.

Ir sadzirdēts. Sadzirdējām, ka būtiskākie jautājumi esot regulēti likumu līmenī. Kuri tad ir tie būtiskie jautājumi, kuri, jūsuprāt, ir regulēti valdības līmenī, bet vajadzēja, jūsuprāt, regulēt likumu līmenī?

E. Krivcova.

Tātad, likumā ir rakstīts, ka ir jāveic akreditācija un cik bieži tā ir jāveic. Likumā nav pateikts, kādi ir tie kvalitātes pamatkritēriji, un tie ir pilnībā deleģēti Ministru kabinetam un, mūsuprāt, ka tā ir tā būtiskākā daļa... no tā novērtējuma ir atkarīga akadēmiskā brīvība un tās ir pamatnormas, tie pamata virzieni ir jānostiprina likumā, lai pēc tam Ministru kabinets tos detalizē. Bet pilnībā to nodot Ministru kabinetam nav pareizi, jo šeit ir skartas pamattiesības.

S. Bērtaitis.

Ja drīkst papildināt. Jā. Tātad, kā es jau minēju, būtiskākie akreditācijas sistēmas noteikumi ir šobrīd atrunāti likumā. Ja mēs raugāties uz šiem novērtēšanas kritērijiem, tad es vērsu Satversmes tiesas uzmanību uz Augstskolu likuma 1. panta 16. punktu, kur ir definēta studiju virzienu akreditācija un ir norādīts, ka pārbaude nolūkā noteikt augstskolas resursu kvalitāti un spēju atbilstoši normatīvo aktu prasībām

īstenot studiju virzienam atbilstošu studiju programmu. Tātad, likumdevējs ir devis norādi, ka vērtē augstskolu resursus, to kvalitāti un šo spēju īstenot studiju virzienu. Tātad, ir šis kvalitātes... nu, teiksim, šīs kvalitātes novērtējuma pamat... šīs ievirzes likumā ir ietvertas. Tālāk jau šie kritēriji tiek detalizēti Ministru kabinetā.

A. Laviņš.

Saņēmām atbildi. Lūdzu, turpiniet ar citiem jautājumiem.

E. Krivcova.

Jā. Tad cits jautājums man ir vairāk tādas teorētiskas dabas. Pasakiet, lūdzu, kā svešvalodās īstenojamas studiju programmas ietekmē latviešu valodas pozīcijas un latviešu valodā īstenojamo studiju kvalitāti. Negatīvi vai pozitīvi? Piemēram, tas, ka mums ir tās svešvalodu programmas. Vai tas labi vai slikti ietekmē latviešu valodas pozīcijas vai kvalitāti?

S. Bērtaitis.

Jā... atbildot uz jūsu jautājumu, valsts valodas lietošana, protams, ir primārais mērķis, un katrā reizē, kad tiek izdarīts izņēmums vai paredzēts izņēmums atkāpties no valsts valodas lietošanas, protams, šo valsts valodas nostiprināšanas intensitāti samazina. Un līdz ar to katru šo atkāpi ir bijusi tālāk... un līdz ar to tad, ja ir izdarīta atkāpe, tad no likumdevēja puses bija svarīgi saprast, kādēļ šāda atkāpe tiek darīta un vai tam tiešām ir nepieciešams šādu te atkāpi izdarīt.

E. Krivcova.

Un latviešu valodas studiju kvalitāti tā ietekmē vai neietekmē?

S. Bērtaitis.

Studiju kvalitāte ar to netiek ietekmēta.

E. Krivcova.

Tātad, nav saistīta.

Un sakiet, ja mums ir vienota tā politika, vai ir paredzams, ka arī zinātnes jomā būtu vajadzīgs stingrāks regulējums? Varbūt arī augstskolu jomā nākotnē būtu pilnībā jāpāriet uz valsts valodu, varbūt arī zinātnē? Un arī ir jautājums, kāpēc joprojām svešvalodu zināšanas ir viens no kritērijiem uzņemot universitātē un prasot to... teiksim, kā tas ir no latviešu valodas pozīcijām? Vai tur tas arī ir tā kā jūsu ieskatā negatīvi un turpmāk tā kā būtu arī tur...

A. Laviņš.

Krivcovas kundze, es palūgšu noformulēt tā lakoniskāk jautājumu. Es arī īsti nesapratu, kāds ir jautājums.

E. Krivcova.

Ņemot vērā, ka augstākā izglītība un zinātne ir cieši saistīti, kāpēc netiek regulēta zinātnisku pētījumu veikšanas valoda? Un vai ir plānots... Kāpēc zinātniskie pētījumi nav regulēti valodā? Kāpēc nav vienots regulējums studijām un zinātnei? Zinātnē mums nav tāda regulējuma par valodu, bet studijās ir. Kāpēc viņš nav kopīgs?

S. Bērtaitis.

Zinātniskā izpēte jau pamatā tomēr tiek veikta individuāla darba līmenī un apstrīdētās normas, ja mēs runājam par Augstskolu likumu, primāri runā par studentu valodas lietošanu šajā studiju procesā un attiecīgi izglītības iestādē, kas nav individuāls līmenis. Protams, ka ir arī studiju ietvaros ir individuāls studējošo darbs ar materiāliem, kas netiek reglamentēts tādā nozīmē, ka studentam ir iespējas lietot jebkurā valodā... Un ja studiju ietvaros notiek zināma saistība ar šo zinātnisko darbību, tad netiek noteikti kādi ierobežojumi individuālo pētījumu līmenī.

E. Krivcova.

Paldies. Labi.

Tad turpinās mana kolēģe Inese Nikuļceva.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Tad es turpināšu, bet mēs droši vien vēl tad arī atgriezīsimies atpakaļ pie Elizabetes jautājumiem.

Tā... sākumā es tad uzdošu ļoti vienkāršu jautājumu. Nesatraucieties... es vienkārši nesapratu jūsu pausto viedokli. Tātad, jūs norādījāt, ka Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa ir mērķēta uz vietējiem studentiem un ceturta un piektā daļa ir uz ārvalstu studentiem. Kā es saprotu, tad tik tālu ir pareizi.

Un man ir jautājums par valodu un kultūras studijām. Man nav saprotama tā vieta šajā koncepcijā. Vai tad valodu un kultūras studijas nav domātas vietējiem studentiem, lai es varētu mācīties tur vai franču valodu un kultūru vai vācu valodu un kultūru vai ķīniešu valodu un kultūru? Vai tad tas ir domāts, lai tie ķīnieši brauc uz šejieni mācīties to ķīniešu valodu?

Izskaidrojiet, lūdzu, šo aspektu! Es tiešām to nesapratu.

S. Bērtaitis.

Augstskolu likuma 56. panta ceturtajā un piektajā daļā, atbilstoši šīm normām veidotajās studiju programmās var piedalīties ārvalstu studējošie...

I. Nikuļceva.

Es saprotu, ka var, bet es nesaprotu, kam tas ir domāts.... Kāds ir principiālais mērķis valodu un kultūras studijām? Vietējiem vai ārzemniekiem?

S. Bērtaitis.

Trešā daļa... normas trešā daļa runā par studijām, kas pilnībā tiek īstenotas valsts valodā ar atsevišķiem izņēmumiem. Ceturta un piektā daļa runā par tikai un vienīgi par svešvalodā īstenojamu programmu no A līdz Z. Un, kā jau es minēju iepriekš, tad šajās programmās var piedalīties gan vietējie, gan ārvalstnieki.

I. Nikuļceva.

Jā. Bet tad valodas un kultūras programmas ir mērķētas uz ko? Uz vietējiem vai uz ārzemniekiem? Vienkāršs jautājums. Pasakiet... vienu...

S. Bērtaitis.

Valodas un kultūras studijas var īstenot arī pēc trešās daļas noteikumiem.

I. Nikuļceva.

Jā... Un ja viņas ir...

S. Bērtaitis.

Tas ir pēc pašas augstskolas izvēles.

I. Nikuļceva.

Jā, ja viņas tiek realizētas pēc piektās daļas, tad viņas ir mērķētas uz vietējiem studentiem vai uz ārvalstniekiem?

S. Bērtaitis.

Uz abiem. Zinot to, ka šajās studijās var iesaistīties un pilnībā būt līdzdalīgi arī ārvalstu studenti.

I. Nikuļceva.

Labi. Uz abiem.

Un tad ir jautājums... Jūs teicāt, ka valodu un kultūras programmas var realizēt arī trešajā daļā noteiktajā kārtībā. Bet vai trešajā daļā noteiktajā kārtībā varētu realizēt

arī tādas programmas, kas nav Eiropas Savienības valodās? Mēs runājam par valodu un kultūras studijām.

S. Bērtaitis.

Vai saturiski varētu valodas studijas...? Nu, piemēram, ķīniešu valodas studijas vai ķīniešu kultūras studijas tā kā trešās daļas kārtībā...? Iznāk tā?

I. Nikuļceva.

Jā.

S. Bērtaitis.

Nu, tas ir augstskolu autonomijas jautājums, un tas ir atkarīgs no katras konkrētās augstskolas izvēles stratēģiskās. Es neizslēdzu, ka varētu.

I. Nikuļceva.

Nu, interesanti, jā.

Paldies par atbildi.

Labi. Tad uzdošu jums nākamo jautājumu. Par Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2019-12-01 izpildi. Un man gribētos tomēr to izpildes jautājumu mazliet sīkāk paanalizēt.

Tad cita starpā ir runa par kopīgajām programmām un arī par programmām, kas izriet no starpvalstu līgumiem, teiksim tā. Un šajā gadījumā, ja es paskatos to normu, kāda bija pirms Satversmes tiesas sprieduma un kādu Satversmes tiesa atzina par spēkā neesošu un to, ko Saeima pieņēma, es neredzu nekādu atšķirību. Ir tieši tas pats. Tātad kopīgās studiju programmas Eiropas Savienības valodās un starpvalstu līgumos un tur vēl dažos citos gadījumos... arī Eiropas Savienības valodās... nekas nav mainīts.

Bet Satversmes tiesa atzina, ka tās normas neatbilst Satversmei. Satversmes tiesa jau neizdarīja kaut kādu izņēmumu, ka tajā daļā kaut kas atbilst... Tātad šīs normas ir Satversmei neatbilstošas.

Tad izskaidrojiet... kā tad tā? Kā Saeima pieņēma vēlreiz tieši to pašu? Vai tas atbilst Satversmes tiesas sprieduma jēgai, ko es minēju, kas izriet no Satversmes 85. panta?

S. Bērtaitis.

Jāsaka tā, ka Augstskolu likuma 56. panta redakcija ir pārskatīta gan strukturāli, gan saturiski. Un fakts, ka Satversmes tiesa šobrīd izskata šo lietu, apstiprina to, ka tā ir cita redakcija, un mēs nevaram teikt, ka šī lieta jau būtu izspriesta tādā nozīmē, ka jau pastāvētu par to pašu jautājumu.

I. Nikuļceva.

Un kāda ir atšķirība saturiski? Vai jūs varat izskaidrot? Tātad par kopīgām programmām un starpvalstu līgumos paredzētajiem gadījumiem? Ar ko atšķiras? Nevis strukturāli, bet saturiski? Kur ir atšķirība starp to, ko atcēla Satversmes tiesa un kas ir tagad?

S. Bērtaitis.

Nu, pirmām kārtām, salīdzinot ar iepriekšējo redakciju, kuras ietvaros tika veidots un runāts par studiju... tātad, augstākās izglītības studijām ārvalstu studējošajiem... šī, piemēram, likumdevējs aizgāja prom un neveidoja tāda veida...

I. Nikuļceva.

Nē, es saprotu, ka tur ir vēl citi gadījumi, bet par kopīgām programmām un par starpvalstu līgumos paredzētajiem gadījumiem. Par šiem diviem izskaidrojiet. Kur ir saturiski atšķirība? Vai arī, nu, jūs varat atzīt, ka nav tur saturiskas atšķirības.

S. Bērtaitis.

Kopīgās studiju programmas gan iepriekš, gan arī pašreizējā redakcijā var īstenot attiecīgi citā valodā.

I. Nikuļceva.

Eiropas Savienības?

S. Bērtaitis.

Jā.

I. Nikuļceva.

Tātad nav saturiski nekādas atšķirības, Saeima pieņēma vēlreiz to pašu.

S. Bērtaitis.

Ir atšķirība. Tāpēc, ka iepriekšējā redakcijā mēs skatījāmies tieši uz kopīgajām studiju programmām, kopīgās studiju programmas varēja īstenot jebkurā svešvalodā, jaunajā redakcijā kopīgās studiju programmas var lietot Eiropas Savienības oficiālajās valodās.

A. Laviņš.

Ir paskaidrots.

Jā, un cienījamie advokāti! Es tomēr aicināšu jūs: uzdodiet jautājumus, sagaidiet atbildi, citādi būs grūti veidot stenogrammu. Sagaidiet atbildi un tad turpiniet ar citiem jautājumiem. Citādi jūs tādu savstarpēju diskusija veidojat.

I. Nikuļceva.

Būs jau labi.

A. Laviņš.

Nu... bet ļaujiet tiesai saprast, kāds ir jautājums un kāda ir atbilde.

I. Nikuļceva.

Nu, es lasu iepriekšējo redakciju. Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 4. punkts. Tātad, tas ir tas, ko Satversmes tiesa atzina par spēkā neesošu un neatbilstošu Satversmei. „Eiropas Savienības oficiālajās valodās drīkst īstenot kopīgās studiju programmas.” Un pašlaik ir tieši tas pats. Vai es kaut ko nepareizi lasu?

S. Bērtaitis.

(Nerunā mikrofonā)

I. Nikuļceva.

Jā, par kopīgām studiju programmām... Kāda atšķirība tajā iepriekšējā regulējumā un tagadējā? Par kopīgajām. Tikai, lai nesajauktos.

S. Bērtaitis.

Mērķis jau nebija pilnībā likumdevējam pārskatīt visus šos te gadījumus. Šīs pašas kopīgās studiju programmas, kas tika īstenotas praksē, ar tām nebija nekādas problēmas. Tāpēc arī tas, ka likumdevējs ir saglabājis tiesisko regulējumu attiecībā uz kopīgo studiju programmām, valodas lietošana šajās studiju programmās faktiski ir zināmā mērā kaut kāda problēma, kas kaut kādā veidā nonāk pretrunā Satversmes *(nerunā mikrofonā)*.

I. Nikuļceva.

Nu, praksē tā, protams, bija ļoti liela problēma, par ko lietas Nr. 2019-12-01 ietvaros arī tika runāts, ka tas aizliedz šīs kopīgās studiju programmas, piemēram, ar Ukrainu vai Gruziju, vai Krieviju un tā tālāk.

Bet, labi. Un tad es saprotu, ka šī atbilde attiecas arī uz tiem starpvalstu līgumos noteiktajiem gadījumiem un ka jūs būtībā atzīstat, ka Saeima pieņēma to pašu redakciju, jo nebija praksē problēmu.

S. Bērtaitis.

Jaunajā redakcijā ir atļauts Eiropas Savienības oficiālajās valodās īstenot studiju programmas starpvalstu līgumos noteiktajos gadījumos. Arī iepriekš bija paredzēts, ka tajās Eiropas Savienības dalībvalstu oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas starpvalstu līgumos paredzētajos ietvaros. Līdz ar to pēc būtības tur izmaiņu nav, jā.

I. Nikuļceva.

Bet kā tad tika tas Satversmes tiesas spriedums izpildīts? Vai jūs tā kā uzskatāt, ka var pilnībā nepildīt, bet kaut kur kādā daļā tad izpildīt?

S. Bērtaitis.

Satversmes tiesas spriedums jau neizslēdza sadarbību. Nu, tādā ziņā, ka neveidoja kaut kādus iebildumus pret starptautisko sadarbību augstskolu un to, ka šādas starptautiskās sadarbības ietvaru rezultātā tiek lietotas citas valodas ārpus valsts valodas.

I. Nikuļceva.

Bet Satversmes tiesas spriedums jau atzina 56. panta trešo daļu par neatbilstošu Satversmei. Pilnībā.

S. Bērtaitis.

Attiecībā uz privātajām augstskolām un attiecībā uz konkrētām Satversmes normām. Protams, jā. Bet, izstrādājot jaunu regulējumu, Saeima ņēma vērā Satversmes tiesas norādītos apsvērumus.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi.

Tad es uzdošu citu jautājumu, kas man arī tā kā īsti nav skaidrs. Un tas būs saistīts ar dažādu attieksmi pret Eiropas Savienības valodām un tām valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas. Un tas jautājums ir tāds, ka man nu patiesi nav saprotams. Jā, tiek piešķirtas, nu... teiksim tā... nu, labi, tiek piešķirtas tiesības īstenot studiju valodas Eiropas Savienības valodās. Nu, nevērtēsim, cik plašas vai šauras. Tad kāpēc analogiskas tiesības nevar piešķirt attiecībā uz valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas? Kā tad tas ietekmē latviešu valodas pozīcijas, kurā tieši valodā mācās studenti?

Vai viņi mācās, piemēram, franču valodā vai ķīniešu valodā. Vai varbūt viņi mācās vācu valodā vai ukraiņu valodā. Kur ir tā atšķirība?

S. Bērtaitis.

Paplašinot svešvalodas lietošanu augstākās izglītības studijās, tas automātiski noved pie tā, ka samazinās tajās studijās latviešu valodas loma un izmantošana. Un attiecīgi katrs šis izņēmums no Saeimas puses tika vērtēts un svērts iepretim šim valsts valodas konstitucionālajam statusam un no Saeimas puses bija izpratne, ka Eiropas Savienības oficiālās valodas pārstāv Eiropas Savienības tātad kopējo pozīciju Latvijā, ņemot vērā, ka Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts un Latvija ir definējusi savu piederību Eiropas Savienības izglītības un zinātnes telpai, tad attiecīgi šī izvēle tika veidota par labu Eiropas Savienības oficiālajām valodām, kuras arī likumdevēja ieskatā būtu jācenšas izmantot studiju procesā un attiecīgi kuras var tikt izmantotas, atšķirībā, piemēram, no ķīniešu valodas, franču valoda ir viena no oficiālajām Eiropas Savienības valodām un līdz ar to likumdevēja pozīcija bija tāda, ka šīs valodu prasmes un izmantošana ir priekšrocības salīdzinot ar cita veida valodām.

I. Nikuļceva.

Tad es saprotu, ka veidojot dažādu regulējumu starp Eiropas Savienības valodām un citām valodām, šeit tomēr tas mērķis nebija saistīts ar latviešu valodas aizsardzību, bet ka tur bija kāds cits mērķis. Jo jūs neteicāt, ka kaut kā latviešu valodu var labāk aizsargāt, mācoties franču valodā nekā mācoties ķīniešu valodā. Tātad, tur nemaz nebija saiknes ar valodas aizsardzību. Tur bija citi apsvērumi, kā es saprotu, saistīti ar dalību Eiropas Savienībā.

S. Bērtaitis.

Redziet, ne tikai. Tur nav runa tikai par dalību Tas ir runa par augstākās izglītības internacionalizācijas līmeni. Protams, ka valsts valodas lietošana augstākās izglītības studijās ir būtisks faktors, pie kā arī likumdevējs strādāja, bet būtiski ir tas, ka tas robežojas ar daudziem citiem augstākās izglītības aspektiem, kuri bija jārespektē un jāņem vērā un jālīdzsvaro. Un šīs Eiropas Savienības oficiālo valodu zināšanas bija... nu... likumdevēja ieskatā nozīmīgs labums augstākās izglītības jomā, kas ir jāsekmē un jāveido valodu zināšanas. Tāpēc arī šie izņēmumi tika izdarīti par labu Eiropas Savienības oficiālajām valodām.

I. Nikuļceva.

Labi. Es tik tālu sapratu. Bet nu tātad latviešu valodu tas tomēr neietekmē, kā no atbildes tas skaidri izriet... vai tā programma svešvalodā ir Eiropas Savienības valodā vai citā valodā.

S. Bērtaitis.

Ja viņa ir citā valodā tad, protams, ka līdz ar to tiek samazināta valsts valodas lietošana.

I. Nikuļceva.

Vairāk nekā tad, ja viņa ir Eiropas Savienības dalībvalsts valodā?

S. Bērtaitis.

Nu, kā... Ar katru jaunu izņēmumu paplašinās... skaitliski paplašinās to studentu skaits, to programmu skaits, kas attiecīgi mazina valsts valodas lomu.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad es uzdošu vēl pāris citus jautājumus. Es arī gribētu jautāt par šo Valsts prezidenta viedokli, izsludinot likumu, 2021. gada 26. aprīļa vēstule vai paziņojums. Un tāpat jau izsludinot šos te likuma grozījumus, kuri daļā arī ir apstrīdēti šajā lietā, Valsts prezidents pēc būtības norādīja, ka šie grozījumi ir pieņemti steigā un tie ir nekvalitatīvi un citēju: „kā problemātisku es redzu jauno Augstskolu likuma 56. panta ceturtais daļas 2. punkta formulējumu”.

Un šajā kontekstā man ir jautājums. Tad sakiet... ņemot vērā to, ka Valsts prezidents ļoti skaidri norādīja, ka vajadzētu šīs te normas, kuras viņš gan izsludina, ņemot vērā tur termiņus un Satversmes tiesas doto laiku, tomēr tās vajadzētu pēc tam jau... nu, varētu teikt, lēnā garā pārskatīt un pārvērtēt. Vai Saeima pēc apstrīdēto normu pieņemšanas ir izvērtējusi arī šo Valsts prezidenta viedokli un arī pēc būtības mēģinājusi uzlabot šīs normas, novēršot gan to Valsts prezidenta norādīto, gan arī, iespējams...

S. Bērtaitis.

Nu, jāņem vērā, ka Valsts prezidents vispirms ir arī zināmā mērā politiski konstitucionāls orgāns, kuram var būt savs politiskais viedoklis par attiecīgo jautājumu. Tādas tiesības prezidentam ir. Katrā ziņā Saeima ir veikusi šīs izmaiņas tajā laika grafikā, kuru bija atvēlējusi Satversmes tiesa savā spriedumā. Nepieņemot grozījumus Augstskolu likumā radītu daudz lielāku kaitējumu, likumdevējam bija jāiekļaujas šajā Satversmes tiesas noteiktajā termiņā.

Attiecībā uz pārējām lietām, kas attiecas uz Valsts prezidenta vēstuli, tad Valsts prezidents jau aicina zināmā mērā tomēr samazināt citu valodu lietošanu izglītības jomā, augstākās izglītības jomā un palielināt šo te valsts valodas dominanti. Tas šobrīd, ja mēs skatāmies Augstskolu likuma redakciju, pēc būtības ar šiem grozījumiem ir

panākts, un, iespējams, ka nākotnē varētu šo samēru līdzsvaru koriģēt. Šobrīd nekādas iniciatīvas Saeimā šajā sakarā nav.

A. Laviņš.

Atbilde ir sniegta.

I. Nikuļceva.

Jā, labi.

Un tad pēdējais jautājums, ko es gribētu uzdot, un tad droši vien atgriezīsimies pie Elizabetes, es gribētu tomēr pajautāt par ukraiņu valodu. Nu, ņemot vērā to, ka Ukraina mums pagaidām Eiropas Savienībā neietilpst, tātad tā nav Eiropas Savienības valoda. Un tas nozīmē, ka Latvijā nav iespējams realizēt studiju programmas ukraiņu valodā un izņemot ar vienu izņēmumu, ka tur būs kaut kāda valodas un kultūras studiju programma, kura turklāt ar „labi” un „teicami” ir novērtēta visā tajā studiju virzienā.

Un jā... un tad man ir jautājums tieši par ukraiņu valodu. Nu, ņemot vērā tagad to Latvijas politisko un arī visas sabiedrības atbalstu Ukrainai, gan arī to faktisko situāciju, ka pie mums ir ļoti daudz cilvēku, kas ir no Ukrainas, ir bēgļi, kuri reāli runā ukraiņu valodā, ir arī pasniedzēji, kuri būtu gatavi augstskolās pasniegt, bet vai jūs varat norādīt Saeimas viedokli par šo jautājumu? Vai nevajadzētu tomēr tad... vai specifiski šai valodai vai vispār valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas, paredzēt plašāku lietojumu Augstskolu likumā?

S. Bērtaitis.

Sniedzot paskaidrojumus par lietu pēc būtības, es minēju, ka Augstskolu likuma 56. pants attiecas uz formālo izglītību, tātad uz pilnu akadēmisko studiju programmu apguvi, kura rezultējas ar diplomu, ja sekmīgi viss tiek nokārtots. Tas nekādā mērā neierobežo un nenosaka nekādus ierobežojumus attiecībā uz neformālo izglītību, un tiem cilvēkiem, kas ir bēgļu statusā šobrīd Latvijā, vai citādi vēlas papildināt savas ukraiņu valodas zināšanas, tas nav liegts.

I. Nikuļceva.

Es šeit jūs gribētu pārtraukt... Bet es nejautāju par neformālo izglītību. Es jautāju tieši par augstākās izglītības iegūšanu. Jo starp bēgļiem ir arī pietiekami daudz jauniešu, viņi tagad pabeidz vidusskolu. Kur ir tā problēma, kāpēc augstskolas... nu, piemēram, privātās augstskolas, nevarētu piedāvāt studiju programmu nevis kaut kādus kursus, bet studiju programmu, 2-3 gadus bakalaura studijas ukraiņu valodā un, cik es zinu, tad arī ir tā, kā augstskolas saka, ka būtu pat pasniedzēji, kas varētu pasniegt.

S. Bērtaitis.

No likumdevēja puses ukraiņu valodas lietošana nebija definēta kā prioritāte politikas plānošanas dokumentos, kas skāra šo jomu. Prioritāri bija izvirzīta valsts valoda un Eiropas Savienības oficiālās valodas. Un, ņemot vērā ukraiņu valodas specifisko stāvokli, šim likumdevējs nav definējis šo valodu kā īpaši atbalstāmu valodu augstākās izglītības studijās. Nu, tāda ir bijusi likumdevēja izvēle un pie tādiem apstākļiem man ir grūti vēl ko pateikt.

A. Laviņš.

Jā. Atbilde ir sniegta.

I. Nikuļceva.

Nu, labi. Paldies.

Būs vēl jautājumi, ja?

E. Krivcova.

Jā. Vēl būs trīs jautājumi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

E. Krivcova.

Tātad, es par to akreditācijas procesu gribētu paturpināt.

Tātad, vai es pareizi saprotu, ka to, ko mēs akreditējam... programmu studiju, to tematisko jomu vai augstskolu... to nosaka Ministru kabineta noteikumi vai likums?

S. Bērtaitis.

Vai varētu palūgt....?

E. Krivcova.

Kāds normatīvais akts nostiprina akreditācijas to objektu, vai tā būtu programma studiju, tematiskā joma vai augstskola? Kur tas ir noregulēts? Mērogs?

S. Bērtaitis.

Ja jūs runājat par akreditāciju kā kopēju sistēmu, tad tā ir noreglamentēta Augstskolu likumā un attiecīgi Ministru kabineta noteikumos.

E. Krivcova.

Augstskolu likumā ir norāde, ka ir jāakreditē programma? Vai tematiskā joma vai augstskola?

S. Bērtaitis.

Tiek runāts par akreditācijas sistēmu kopumā.

E. Krivcova.

Kurā likuma pantā?

S. Bērtaitis.

Gan, piemēram, 1. pantā tiek runāts gan par augstskolas akreditāciju, gan par studiju virzienu akreditāciju. Tātad šī sistēma ir atrunāta. Un arī 9. pants.

E. Krivcova.

Nu, OK.

Un cik bieži notiek augstskolu akreditācija? Programmu akreditācija?

A. Laviņš.

Krivcovas kundze, sakiet, lūdzu, kāda nozīme šiem diviem beidzamajiem jautājumiem lietā? Varat paskaidrot?

E. Krivcova.

Jā, nozīme ir par to, pirmkārt, es gribu par to būtiskuma teoriju parunāt, saprast, kurus aspektus akreditācijā atbildētājs uzskata par būtiskiem. Un, otrkārt, es... tas jautājums ir vērsts uz to, kā darbojas tā akreditācijas sistēma un cik viņa ir adekvāta tiem mērķiem. Respektīvi, mans... labi, es atbildēju, akreditācija notiek vienreiz sešos gados.

A. Laviņš.

Nē, nē, nevajag sniegt atbildes šobrīd. Šobrīd, ja jums ir jautājumi, uzdodiet Saeimas pārstāvim.

E. Krivcova.

Tas jautājums man ir tāds: ja augstskola saņēma vērtējumu „viduvēji” vai „neapmierinoši”, vai viņa var uzlabot šo rādītāju ātrāk par sešiem gadiem? Respektīvi, viņai sanāk slikti, vai viņai ir jāgaida seši gadi, vai ir iespēja ātrāk uzlabot un dabūt šīs savas tiesības?

S. Bērtaitis.

Ja ir saņemts zems akreditācijas novērtējums, tātad, ir nepieciešams īstenot atkārtoti akreditāciju saīsinātā termiņā. Un, ja nemaldos, tas bija divu gadu periods, kad bija atkārtota akreditācijas procedūra jāiziet. Attiecīgi šajā saīsinātajā termiņā tad tiek vērtēts, vai ir novērsti šie trūkumi vai nē.

E. Krivcova.

Labi. Par šo jautājumu, cik es saprotu, mums tur būs dažādi viedokļi. Es turpināšu tos uzdot Izglītības ministrijai.

Šobrīd tad tas būtu viss. Paldies.

I. Nikuļceva.

Paldies. Tad mums vairāk nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Labi. Cienījamie lietas dalībnieki! Šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums tiesas sēdē līdz pulksten 14.00. Pulksten 14.00 turpināsim tiesas sēdi un sāksim uz klausīt jau pirmās pieaicinātās personas.

Pārtraukums.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Vispirms atgriezīsimies pie pieteikuma iesniedzēju pieteiktā lūguma par biedrības pieaicināšanu lietā kā pieaicināto personu. Tiesneši nolēma šo lūgumu noraidīt.

Tātad, pārejām pie pieaicināto personu uz klausīšanas.

Kā pirmā pieaicinātā persona ir Izglītības un zinātnes ministrija. Un atbilstoši iesniegtajiem dokumentiem Daiga Dambīte un Dace Jansone pārstāv Izglītības un zinātnes ministriju šajā tiesas sēdē un sniegs viedokli.

Vai personu apliecinošie dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemele.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Pilnvarojuma dokumenti ir iesniegti. Labi.

Dambītes kundze vai Jansones kundze, kura no jums sāks viedokli sniegt?

D. Dambīte.

Jā, labdien, godājamā tiesa.

Daiga Dambīte uzsāks viedokļu sniegšanu un tad attiecīgi mana kolēģe no Augstākās izglītības un zinātnes departamenta tāpat sniegs papildu viedokli, un tad mēs pēc tam arī atbildēsim uz jautājumiem.

Paldies.

Visupirms vēlos akcentēt šajā lietas izskatīšanā vienu no svarīgākajiem dokumentiem Izglītības un zinātnes ministrijas ieskatā – Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam – noteiktos valsts valodas politikas mērķus un rīcības virzienus. Tostarp tos, kas ir attiecināmi uz augstāko izglītību.

Latviešu valodas attīstība un ilgtspēja ir jānodrošina augstākajā izglītībā un zinātnē. Līdz ar to augstākās izglītības un zinātnes jomā Latvijai ir jānodrošina tas, lai netiktu mazināts latviešu valodas kā zinātnes valodas potenciāls un zinātne attīstītos arī latviešu valodā. Tas jāsabalansē, un, es īpaši uzsveru, jāsabalansē ar nepieciešamību Latvijas augstākai izglītībai un zinātnei iesaistīties starptautiskajā aprītē. Valodas pārvaldība aptver nozīmīga spektra valodas politikas pasākumus: tiesiskajā regulējumā noteikto valodas lietojuma principu un normu ievērošanu, tajā skaitā darba tirgū; latviešu valodas kā zinātnes valodas attīstību augstākajā izglītībā un pētniecībā; daudzveidīgas valodas apguves iespējas; modernu mācību resursu izstrādi; latviešu valodas stiprināšanu informatīvajā, it īpaši digitālajā vidē; pozitīvas lingvistiskās attieksmes sekmēšanu publiskajā telpā, paplašinot latviešu valodas lietojumu.

Pamatojoties uz pētījumu datiem, kas ir arī norādīti Valsts valodas politikas pamatnostādņēs, ir secināts, ka kopumā šobrīd angļu valoda lielākoties tiek lietota dažādās jomās un specifiskās saziņas situācijās, it īpaši uzņēmējdarbībā un augstākajā izglītībā, bet ne ikdienas komunikācijā.

Kā norādīts Pamatnostādņēs, tad viens no sevišķi svarīgajiem uzdevumiem ir latviešu valodas terminoloģijas un terminogrāfiskās zinātnisko principu un praktiskās termiņrades kā zinātniskās darbības daļas attīstība. Minētais uzdevums viennozīmīgi ir saistīts ar šodienas tiesas sēdē izskatāmo jautājumu un Augstskolu likuma 5. pantā doto pienākumu izpildi augstākajām izglītības iestādēm attīstīt akadēmisko latviešu valodu, terminoloģiju un termiņradi latviešu valodā, pētīt nozaru, speciālo leksiku. Nozaru terminoloģijas attīstība, kā arī terminoloģijas portāla www.termi.gov.lv satura papildināšana, elektronisku tulkojumu terminoloģijas vārdnīcu izstrāde, digitālo valodas resursu pieejamības nodrošinājums saistīts gan ar Latvijas speciālistu, pētnieku, gan ar Eiropas Savienības tulku un tulkotāju darbu. Terminoloģijas un

akadēmiskās latviešu valodas attīstība un resursu veidošana skatāma arī latviešu valodas vides paplašināšanas kontekstā, sniedzot latviešu valodai atbalstu konkurencē ar lielajām pasaules valodām.

Latvijā pēdējā laikā ir daudz darīts un paveikts integrācijas politikas jomā. Vienota, saliedēta sabiedrība ir drošas, izglītotas un attīstīties spējīgas valsts pamats. Ministrijas ieskatā segregēta izglītības sistēma nekādā mērā neveicina vienlīdzīgas iespējas visiem valsts iedzīvotājiem iegūt augstāko izglītību un veidot savu karjeru. Lingvistiski segregēta izglītības sistēma nav populārs modelis ne Eiropā, ne pasaulē.

Mūsuprāt nevienam no klātesošajiem nav šaubu, ka latviešu valoda ir viens no sabiedrību vienojošiem elementiem, kas nodrošina Satversmē balstītu demokrātisko vērtību nostiprināšanos Latvijas valsts līdzsvarotai attīstībai.

Tālāk turpināšu par Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija spriedumu lietā Nr. 2019-12-01 izdarītajiem secinājumiem, kuriem, ministrijas ieskatā ir veltāma īpaša uzmanība.

Attiecībā uz Augstskolu likuma 56. panta trešo daļu un pārejas noteikumu 49. punktu Satversmes tiesa atzina to par neatbilstošu Satversmes 112., 113. pantam un spēkā neesošu no 2021. gada 1. maija. Satversmes tiesa uz jautājumiem un problemātisko tiesību normu interpretāciju, kas ir saistīta ar Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1. punktu, proti, Satversmes tiesa atzina, ka, izmantojot visas tiesību normu interpretācijas metodes, tā neguva apstiprinājumu tam, ka Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas 1. punkta tekstu būtu iespējams interpretēt tādējādi, ka studiju programmās, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, drīkst uzņemt Latvijas valsts piederīgos studējošos. Ņemot vērā tiesas spriedumā konstatēto, lai novērstu jebkādu neskaidrību attiecībā uz studiju programmas īstenošanu, kurās ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, Izglītības un zinātnes ministrija sagatavoja priekšlikumus grozījumiem Augstskolu likuma 56. pantā, izslēdzot minēto ierobežojumu. Tādējādi, ar 2021. gada 8. aprīļa pieņemtajiem grozījumiem Augstskolu likumā, ir novērsta neviennozīmīgi noteiktā situācija, ka Latvijas valsts piederīgie studējošie nevar studēt studiju programmās, kurās studē tikai ārvalstu studējošie.

Par nākamo punktu, par kuru mēs kā Izglītības un zinātnes ministrija vēlētos tālāk sniegt savu viedokli, ir attiecībā uz to, ko Satversmes tiesa secināja, ka pastāv alternatīvi leģitīmie mērķi, vēl citi sasniegšanas līdzekļi, kas mazāk skartu privāto augstskolu studentu un mācību spēku akadēmisko brīvību un ar to saistīto augstskolu autonomiju. No minētā Satversmes tiesas secinājuma izrietēja, ka likumdevējam ir jānosaka jau likumā noteikti kvalitātes kritēriji, kuriem izpildoties augstskolām tiktu piešķirtas tiesības īstenot augstākās izglītības studiju programmas svešvalodās.

Šeit vēlos es izdarīt nelielu atkāpi attiecībā uz valsts valodas aizsardzības jautājumiem, kas nav skatāmi tikai Augstskolu likuma ietvarā. Jo Izglītības un zinātnes ministrija 2020. gada laikā tālāk sadarbībā ar Aizsardzības ministriju un Iekšlietu

ministriju izstrādāja informatīvo ziņojumu, kurš tika izskatīts 2020. gada 18. augusta Ministru kabineta sēdē, un informatīvais ziņojums ir par nepieciešamajām izmaiņām ārvalstu studentu piesaistē un studijām Latvijas augstākās izglītības iestādēs. Sagatavotais informatīvā ziņojuma teksts ir ierobežotas pieejamības informācija un tas publiski nav pieejams, bet Ministru kabineta protokola lēmums ir publiski pieejams un tajā ir noteikti vairāki uzdevumi Izglītības un zinātnes ministrijai attiecībā uz ārvalstu studentu piesaisti un nepieciešamību tiesiskajā regulējumā noteikt stingrāku augstākās izglītības iestāžu kontroli un uzraudzību attiecībā uz trešo valstu valsts piederīgo uzņemšanu studiju programmās.

Iespējams, varētu rasties jautājums, kāda ietekme vai saistība ārvalstu studentu piesaistei ir ar valsts valodas stiprināšanas pasākumiem un studiju programmas īstenošanas valodas noteikšanu Augstskolu likumā. Ministrija skaidro, ka laika posmā jau no 2015. gada ir pieaudzis ārvalstu studentu skaits, un tika konstatēts, ka vairākām augstskolām ir zemas prasības potenciālajiem studentiem uzņemšanas noteikumos. Tādējādi tiek piesaistītas daudzas tādas personas, kuru galvenais mērķis nav studijas. Radās drošības un nelegālās imigrācijas riski, kā arī Latvijas Republikas augstākās izglītības sistēmas reputācijas riski.

Izglītības un zinātnes ministrija par noteicošajiem aspektiem augstākās izglītības internacionalizācijas procesā un atrašanos Eiropas kopējā izglītības telpā uzskata augstākās izglītības kvalitātes aspektus, kas ietver gan mūsdienīgas un kvalitatīvas studiju programmas un studiju vidi, gan augsti kvalificētu akadēmisko personālu, gan motivētus un studēt spējīgus studentus. Mūsaprāt ir jāsekmē pozitīvs Latvijas tēls un Latvijas augstākās izglītības starptautiskā atpazīstamība un reputācija.

Attiecībā uz veiktajām darbībām sagatavojot grozījumus Augstskolu likumā pēc Satversmes tiesas sprieduma, sniedzu papildu informāciju, ko jau Saeimas pārstāvis jau savā runā teica. Tātad, ministrija kā kompetentā iestāde un ministrijas attiecīgā struktūrvienība – Augstākās izglītības zinātnes un inovāciju departaments – ņemot vērā gan darbu pie jau manis iepriekš minētā Informatīvā ziņojuma, gan arī nozīmīgo darbu un resursu iesaisti sagatavojot konceptuālo ziņojumu par augstskolu iekšējās pārvaldības modeļa maiņu, sadarbībā ar ministrijas Juridisko un Nekustamā īpašuma departamentu 2020. gada rudenī uzsāka šīs darba sarunas par Augstskolu likuma grozījumiem, bet ne tikai tās, kas izrietēja no Satversmes tiesas sprieduma, bet arī no tiem Ministru kabineta dotajiem uzdevumiem, kas tika noteikti informatīvajā ziņojumā saistībā ar ārvalstu studentu piesaisti.

Tad, kā jau jūs redzējāt, 2021. gada 16. martā ministrija iesniedza Izglītības, zinātnes un kultūras komisijai priekšlikumus par Augstskolu likuma grozījumiem, kas ir saistīti ne tikai ar valsts valodas jautājumu. Tātad no 2020. gada rudens līdz pat 2021. gada 25. janvārim ministrijā tātad iekšēji izstrādāja šos grozījumus. Neformālās sarunās ar Saeimas Izglītības, zinātnes un kultūras komisiju, gan arī ar Saeimas

Juridisko biroju veica šīs darba sarunas par attiecīgo Augstskolu likuma grozījumu redakcijām. Tās ir darba sarunas, kurās mēs apmaināmies ar viedokļiem, kādā veidā gan risināt tos jautājumus, kas ir Satversmes tiesas spriedumā noteikti, gan arī tos, kas ir ar Ministru kabineta protokola lēmumu uzdoti. Likumdevējs, mūsu ieskatā, izpildot Satversmes tiesas spriedumā norādīto par noteiktu kvalitātes kritēriju sasniegšanu un tiesību piešķiršanu studiju programmu īstenošanai svešvalodās, grozīja šo Augstskolu likuma 56. pantu un attiecīgi tāpat šī panta trešā, ceturta un piektā daļa ir grozīta, lai tad sasniegtu šo te mērķi.

Līdz ar to, vērtējot studiju virziena akreditācijas procesā augstskolās sasniegto augstākās izglītības pakalpojumu pēc noteiktiem kvalitātes kritērijiem, tiek dota iespēja īstenot studiju programmas svešvalodās tikai tām augstskolām, kuras ir sasniegušas noteiktu kvalitātes līmeni.

Izglītības un zinātnes ministrijas ieskatā ir atrasts šis saprātīgais līdzsvars par to, ka valsts ir atbildīgi izvērtējusi un noteikusi prasības izglītībai valsts valodā, kā arī devusi iespēju augstākās izglītības iestādēm, ievērojot noteiktās prasības, augstskolām internacionalizēties, bet vienlaikus arī izkopt un attīstīt valsts valodu atbilstoši Augstskolu likuma 5. pantā dotajam pienākumam.

Vienlaicīgi vēlos informēt arī par pasākumiem, kurus ministrija ir veikusi, lai veicinātu šo labo praksi ārvalstu studentu piesaistē. Kā jau te bija pieminēts, tāpat, ministrija ir sagatavojusi vienošanos, un tā ir parakstīta ar vairākām augstskolām, šī vienošanās ir par labo praksi ārvalstu studējošo piesaistē un studiju nodrošināšanā. Tāpat, ir veiktas šīs aptaujas, studentu aptaujas, kas ir starptautisks studentu pētījums un aptauja un saucās „Starptautiskais studentu barometrs”.

Pieskaroties jautājumam par to, kāpēc nav citas svešvalodas, bet ir tikai Eiropas Savienības dalībvalstu valodas. Mūsaprāt, un ministrijas ieskatā, Latvija sevi pozicionē kā Eiropas Savienības izglītības telpas valsti. Augstākās izglītības internacionalizācijas aspektā ir saprotams, ka angļu valoda zinātnē ieņem vienu no vadošajām lomām. Tomēr mēs gribētu akcentēt, ka arī starptautiski, lai gan akadēmiskais personāls, gan zinātnieki varētu publicēties starptautiskajos žurnālos un tiktu sasniegts šo te zinātnieku un publikāciju noteikts citējamības līmenis attiecīgajās datu bāzēs, tad ar latviešu valodu vien būs par maz. Un ir saprotams, ka, lai Latvijas zinātnieks tiktu atzīts arī starptautiski, viņam šīs publikācijas būs jāgatavo angļu valodā, franču valodā vai kādā citā Eiropas Savienības dalībvalsts valodā.

Varētu šķist, ka pēc 30 gadu neatkarības atjaunošanas Latvijā darbs pie valsts valodas kā konstitucionālās vērtības nostiprināšanas ir pabeigts. Satversmes ievadā un 4. pantā ir nostiprināts valsts valodas statuss, Valsts valodas likums nosaka valsts valodas darbības un aizsardzības jomas. It īpaši pēdējo gadu laikā jau kopš 2018. gada ir veikta izglītības reforma attiecībā uz izglītību valsts valodā. Valsts ir stiprinājusi valsts valodas lomu. Tomēr nākas atzīt, ka, jā, esošā valodas situācija pieprasa

ierobežotu svešvalodu lietojumu augstskolās, lai nebūtu tā, ka cita valoda nemotivē latviešu valodas kā saziņas valodas lietojumu un mācību valodas apguvi Latvijā.

Izglītības un zinātnes ministrija vēlas uzsvērt, ka no Satversmes tiesas sprieduma izriet fundamentāla atziņa, ka tiesības uz izglītību pēc savas dabas ir tādas tiesības, kuras valstī ir jāregulē. Proti, valstij ir jānosaka tāds izglītības tiesiskais regulējums, kas ļauj sasniegt visus tās mērķus, atbilstoši konkrētai izglītības pakāpei un veidam.

Aplūkojot normas, kas regulē valsts valodas izmantošanu vispārējā izglītības pakāpē, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību, neietver ne izglītojamo, ne vecāku tiesības izvēlēties, kādā valodā izglītības iestādēs izglītība tiks iegūta. Tādējādi no Satversmes 112. un 113. panta neizriet arī tiesības prasīt sev vēlamā svešvalodā īstenojamu studiju programmu akreditāciju un iegūt valsts atzītu augstākās izglītības diplomu par sekmīgu šādas studiju programmas apguvi.

Attiecībā uz akadēmisko brīvības ietvaru ministrija sniedz papildus šādu viedokli. Augstskolu likumā ir definēts augstskolas autonomijas princips, kas izpaužas dažādās tiesībās, ko mēs varam redzēt Augstskolu likuma 6. pantā. Arī studējošo brīvība izpaužas vairākās studējošo tiesībās, kas ir nostiprināta Augstskolu likumā, kā, piemēram, izvēlēties augstskolu, izvēlēties fakultāti, studiju laikā mainīt studiju programmu, klausīties lekcijas citās augstskolās, fakultātēs, sastādīt individuālu studiju papildu programmu. Līdz ar to studējošā tiesības ir nostiprinātas Augstskolu likumā.

Ministrijas ieskatā likumdevējs tiesiski izmanto savas tiesības grozīt likumus, tajā ietverot gan jaunas normas, gan arī speciālās normas, ja šāda rīcība likumdevējam ir nepieciešama, lai mainīgajos sociālajos, ekonomiskajos un politiskajos apstākļos ar tiesību normu palīdzību visdažādākās tiesiskās situācijas noregulētu tā, ka tās atbilstu Latvijas izglītības sistēmas īstenošanās reformas ietvaros attiecībā uz izglītības īstenošanu valsts valodā. Un augstskolās īstenošanās reformas ietvaros, kā arī augstskolu aktīvai iesaistei starptautiskos izglītības procesos virzībai uz Eiropas kopējo augstākās izglītības un pētniecības telpu. Reformas augstākajā izglītībā ir virzītas uz izcilības stiprināšanu, tostarp veidojot un attīstot starptautisko sadarbību, tajā skaitā studiju programmu īstenošanā un kopīgo studiju programmu veidošanā.

Nobeigumā vēlos uzsvērt, ka valsts valodas prasme atšķirībā no citu valodu prasmes indivīdu līmenī ir cieši saistīta ar sociālo aspektu. Tas ir pamats sabiedrības drošībai, vienotībai un vienlīdzīgām iespējām ikvienam iedzīvotājam arī daudzvalodīgajā realitātē. Valsts pienākums ir nodrošināt valsts valodas apguvi ikvienam iedzīvotājam, kurš neprot šo valodu, un Latvijā šajā jomā ir ieguldīts liels darbs un resursi.

Paldies par doto vārdu.

A. Laviņš.

Paldies.

Jā, būs tiesnešu jautājumi.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies, ministrijas pārstāvjiem par viedokli.

Man būs vairāki jautājumi. Jūs jau pieskārieties, bet varbūt tad jūs varētu tā ļoti īsi apkopot, tā plašāk skatoties... Vai studiju programmu īstenošana svešvalodās ir, teiksim, šajās arī Pamatnostādnēs atzīta par nepieciešamu? Vai tas ir Latvijas valsts interesēs, ka mums ir augstākās izglītības studijas arī svešvalodās un kādus varbūt jūs redzat no jūsu skatpunkta, kādi ir tie... ja tā var teikt, galvenie mērķi, kāpēc mums tas ir nepieciešams vai kāpēc mums, tieši pretēji, jūsuprāt, tas nebūtu nepieciešams.

D. Jansone.

Tātad tas, ka augstākajā izglītībā ir jāīsteno studiju programmas svešvalodās, izriet no izglītības attīstības pamatnostādnēm, kur tieši attiecībā uz augstākās izglītības pakāpi ir akcentēts šis te internacionalizācijas aspekts. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka augstākajai izglītībai ir jādod tiešām aktuāla, globālajām tendencēm atbilstoša izglītība, kurai jau... tas nozīmē, ka mums ir jānes iekšā šī te starptautiskā domu attīstība, starptautiskie sasniegumi, kurus kvalitatīvs akadēmiskais personāls caur savu pētniecības praksi arī nodrošina. Un protams, tas nozīmē starptautisku mobilitāti. Un īpaši augstākajā izglītībā ir ārkārtīgi svarīga arī docētāju mobilitāte gan dažādu apmaiņas programmu ietvaros, gan arī karjeras attīstības ietvaros. Līdz ar to, lai mēs teiktu, ka mūsu studiju programmas tiešām ir kvalitatīvas, starptautiskajai praksei atbilstošas, šai dinamikai ir jābūt.

A. Kučs.

Vai Dambītes kundze vēl ko vēlējas...? Paldies.

Tad varbūt tieši par regulējumu šīm apstrīdētajām normām man būs vairāki jautājumi.

Vairākas privātas augstskolas, teiksim, ir norādījušas, ka šobrīd ir reizi sešos gados akreditācija un šo risinājumu viņas ir norādījušas, ka viņš nav dzīvotspējīgs tostarp tāpēc, ka, pieņemsim, ka šai studiju virzienā viņā varētu ļoti daudz un dažādas programmas. Un privātai augstskolai, pieņemsim, nu... ja viņa redz, ka tur vienā programmā studenti nenāk, viņai nav intereses tajā investēt un uzlabot šo studiju programmu, un tad viņai ir jāgaida šie seši, iespējams, vai četri gadi, kad viņa tikai varēs no jauna pārkreditēt un tikai tad varēs realizēt „labi” vai „izcili”... Nu, kā jūs redzat un komentējat...? Vai ir iespējas to ātrāk risināt?

D. Jansone.

Jā, paldies par jautājumu. Tātad, šobrīd Latvijā pastāv studiju virzienu akreditācija. Studiju virzienus akreditē 0... 2... 6 gadi. Tas nozīmē, ka, ja ir labs studiju virziena saturs bijis un šis te studiju programmas ir novērtētas pietiekoši augsti, tad akreditācija ir uz 6 gadiem. Bet tas absolūti neizslēdz to, ka 6 gadu laikā studiju programma varētu mainīties. Ir regulējums. Ministru kabineta noteikumi paredz, ka studiju virzienam studiju akreditācijas perioda ietvaros var veikt būtiskās izmaiņas. Un viena no būtiskajām izmaiņām ir arī mainīt studiju programmas īstenošanas valodu. Parasti tas nozīmē papildināt ar jaunu papildus klāt redzot, ka... nu ir augstskolas redzējumā potenciāls attīstīt šādā veidā programmas īstenošanu.

A. Kučs.

Un tas neprasa jaunu pārakreditāciju? Es vienkārši gribēju saprast...

D. Jansone.

Tas neprasa pilnu pārakreditāciju. Tās ir būtiskās izmaiņas akreditētā studiju virzienā.

A. Kučs.

Viss skaidrs. Paldies.

Tad... jā... tad man vairāki jautājumi par to procesu, kas jau mums šobrīd izskanēja... un jūs tur arī abas bijāt Juridiskajā komisijā tieši klāt un redzējāt...

Tad man varbūt tāds viens jautājums. Vai citas Satversmes tiesas alternatīvas tika vērtētas? Ja tika, tad kur tika vērtētas? Nu, jā, mēs gribētu vairāk zināt... jo Saeimas pārstāvis norādīja, ka viss nav dokumentēts, bet ka tas tika izvērtēts. Tāpēc es gribētu jums paprasīt, jo jūs bijāt tieši klāt šajā procesā.

D. Jansone.

Jā. Tātad, viena no ļoti bieži izskanējušām idejām ir, ka varētu skatīties pēc studiju programmu īstenošanas līmeņiem. Šeit ir jāsaka, ka tāda bija arī mūsu iecere, gatavojot un virzot uz priekšu konceptuālo ziņojumu par jauno doktorantūras modeli Latvijā, kurš tika izstrādāts 2019. gada laikā. Un, kad 2019. gada beigās notika sabiedriskā apspriešana un akadēmiskā kopiena konstatēja, ka pastāv piedāvājums, ka doktora līmeņa studiju programmas varētu īstenot arī angļu valodā, izcēlās ļoti liela pretestība. Un faktiski šis ir tas arguments, kāpēc mēs atsevišķi nevērtējām vairs šo te iespēju dalīt pa studiju līmeņiem, jo tur, kur citās valstīs ir šī prakse, ka, ja ir izņēmumi... viņi ir augstākajos līmeņos... doktorantūra un maģistratūra un mazāk attiecas uz bakalaura studiju programmām. Līdz ar to mūsu ieskatā 2019. gada beigās akadēmiskā kopiena bija skaidri nodemonstrējusi savu attieksmi, ka tai nav pieņemams,

ka doktora studiju līmenī studiju programmas tiek... nu, kā pamatnorma tiek īstenotas arī angļu valodā. Līdz ar to saglabājās vispārējais regulējums un visas studiju programmas tiek īstenotas latviešu valodā un tad sākas izņēmumu ķēde, kas ir attiecināma arī uz doktorantūru. Līdz ar to mūsu ieskatā šajās te diskusijās pie konceptuālā ziņojuma šī alternatīva tika izvērtēta un atzīts, ka mūsu akadēmiskā vide nav gatava to pieņemt.

A. Kučs.

Jā. Bet te es skatos par konkrētajām apstrīdētajām normām... tad man ir jautājums, vai jums vispār bija pietiekams laiks konsultācijām ar sektoru, ar akadēmisko vidi attiecībā uz apstrīdētajām normām?

D. Jansone.

Vēlreiz jāatzīmē tas, ka šīs te diskusijas par augstākās izglītības internacionalizāciju, viņas notiek nepārtraukti. Līdz ar to šie jautājumi ir izdiskutēti dažādos formātos, dažādos sastāvos, pie dažādiem procesiem. Līdz ar to... Nu, jā, tad ir jautājums, vai atkārtot iepriekš notikušās diskusijas, kur katra puse ir skaidri sevi pozicionējusi ar savu skaidru redzējumu, pie katra nākamā lēmuma pieņemšanas etapa vai tas ir racionāli, jo šo te iesaistīto pušu pozīcijas pēc būtības nemainās. Ir segments, kurš ārkārtīgi intensīvi aizstāv lielāku autonomiju, lielāku brīvību un tā tālāk... un ir iesaistīto pušu segmenti, kuri aicina respektēt valsts valodu, drošību, vērst uzmanību uz kvalitātes prasībām un tā tālāk... tātad, līdz ar to tās ir vairāku gadu garumā notiekošas diskusijas un, kā jau es teicu, iesaistītās puses ir ļoti skaidri sevi pozicionējušas un savus argumentus principā nemaina.

A. Kučs.

Kāpēc es to prasīju, lai tas būtu tik skaidrs... tad man varbūt... arī jums esot nozarē, jūs varbūt varat paskaidrot vairāk... jo mums būs vēlāk arī... Universitāšu asociācija mums nebūs, bet asociācija ir sniegusi viedokli, Rektoru padome. Es līdz galam nesaprotu, kāpēc arī valsts augstskolas, Augstākās izglītības padome, Universitāšu asociācija, Rektoru padome... es nerunāju tikai par privātajiem... visi kā viens saka, ka viņi šajā procesā nebija sadzirdēti un viņi netika uzklausi. Viņi visi kā viens... nu, tur ir unisons, es varētu tā teikt... Tad, kā jūs to skaidrojat, ja jūs sakāt, ka tur bija tas tik pietiekami skaidrs, ka viņi visi, kā var redzēt, iebilst pret šīm normām... Un es... vismaz mans lasījums ir tāds, ka iebilst vairāk tam, ka viņi netika sadzirdēti no ministrijas puses.

D. Jansone.

Jā... tā varētu būt... jo es teicu, ka tās diskusijas notiek, pozīcijas ir skaidri definētas un laika gaitā nemainās un attiecīgi, protams... ka arī tas ir loģiski, ko jūs tikko teicāt... Kur ir problēma? Problēma ir tā, ka augstskolas skatās no savām pozīcijām, no savas institūcijas redzējuma. Un protams, to, kas arī šodien izskanēja... kā augstākās izglītības finansējums, demogrāfiskā situācija, nepieciešamība parādīt zināmas attīstības tendences un tā tālāk... no augstskolu perspektīvas, protams, ka loģiski izriet šie te aicinājumi dot lielāku brīvību, dot plašākas iespējas un tā tālāk... Mums kā politikas veidotājiem tomēr ir jāskatās situācijas sistēma kopumā. Mēs redzam, ka sistēmā ir atsevišķas augstskolas, kuras praktizē ļoti atbildīgu praksi, kuras tiešām atbildīgi pieiet šiem te jautājumiem par to, kā piesaista ārvalstu studentus, kā veido iekšējās studiju kvalitātes vadības sistēmas, kāds ir studiju vispārējās kvalitātes novērtējums un tā tālāk. Tajā pašā laikā, ja mēs runājam par sistēmu kopumā, tad es nevarētu teikt, ka tā ir vidējā tendence sistēmā. Ir ļoti kritiski gadījumi, un arī skatoties tagad jau akreditācijas procesa rezultātus, nu, diemžēl ir programmas, kas saņem zemākus vērtējumus, un ir studiju virzieni, kas saņem divu gadu akreditācijas. Tas nozīmē, ka sistēmā kopumā, teiksim, tas vidējais kvalitātes līmenis nav sasniegts vēl tāds, ka mēs varētu teikt, ka, jā, mēs noņemam ierobežojumus un jebkura programma var aiziet starptautiskā piedāvājumā bez riskiem valsts prestižam un Latvijas augstākās izglītības reputācijai.

A. Kučs.

Sapratu. Paldies.

Vēl jautājums. Jūs arī komisijas sēdē norādījāt, ka deputātiem, lai iekļautu konsultācijas ar sektoru, vajadzēja darbu sākt daudz agrāk. Un mans jautājums... nu, mēs arī... tiesa, tā teikt, apzinājās šī jautājuma nopietnību, sarežģītību un tāpēc arī devām tik plašu laiku, kāds bija. Varbūt tas arī ir tas iemesls, kāpēc tas darbs tad netika sākts agrāk, es negribu kādu vainot, bet vienkārši izprast, kāda bija tā situācija, kāpēc komisijas sēdē jūs sakāt, ka vajadzēja to darīt ātrāk.

D. Jansone.

Jā, droši vien. Nu... tas arī... ja skatās katru atsevišķu jautājumu, tad rodas šie te komentāri, kāpēc nesākāt ātrāk, kāpēc negājāt plašākās diskusijās un tā tālāk. Tas viss ir laika un cilvēka resursu patērējoši. Un, ja mēs paskatāmies ministrijas darba kārtību, 2019.-2020. gads... un arī Saeimas darba kārtību, 2019.-2020. gads, tas ir ārkārtīgi liels skaits reformu, jaunu reformu uzsākšanas, iniciatīvu... un arī Saeimas kopējais darba apjoms tajā laikā, manuprāt, cik es atceros, neviena Saeima nav tik intensīvi strādājusi. 13. Saeima izskatīja 16 Augstskolu likuma atvērumus, plus bija Izglītības likuma atvērumi, Profesionālās izglītības likuma atvērumi... visi ļoti

apjomīgi, visi saistīti ar straujāku reformu virzīšanu uz priekšu. Līdz ar to šie te paralēlie procesi viņi noēda laika resursus, noēda cilvēku resursus... un, jā, atzīstam, ka pēc ideālās programmas viss nenotika.

A. Kučs.

Sapratu. Paldies. Jūs arī ļoti cilvēciski izskaidrojāt. Un ir skaidrs, kāpēc bija tā, kā bija.

Tad vēl man tāds jautājums par to, kas šodien te izskanēja. Es saprotu, ka mums šobrīd ir tā saucamā „virzienu akreditācija”, kur var būt ļoti dažādas programmas iekļautas. Un tad ir jautājums, vai tīri teorētiski var būt, kā tas izskanēja tiesas sēdē, vai būtu iespējams, teiksim, nevis akreditēt, bet nozīmēt un tieši uz svešvalodām skatoties, tieši uz programmu atsevišķi. Vai tas ir iespējams? Vai jūs redzat, ka... nu, es saprotu, ka jums šobrīd nav tāds modelis, bet vai to vispār varētu izstrādāt un praksē īstenot? Vai tas ir politiskās izšķiršanās jautājums? Vai jūs redzat arī šķēršļus šādam modelim?

D. Jansone.

Nē, es neteiktu, ka tas būtu politiskās izšķiršanās jautājums. Es teiktu, ka šāda pieeja pastiprināti skatīties jautājumu par studiju programmas īstenošanas valodu bija pirms šiem te grozījumiem, kas varbūt to vairāk tikai nostiprināja saistībā ar šo te sistēmisko pieeju, pasakot, ka tas ir princips, kas ir nostiprināts likumā. Arī pirms tam, izsniedzot licenci studiju programmā, ja tika pieteikta studiju programmas īstenošana svešvalodā, tika pārbaudīts, vai ir attiecīgie resursi, gatavība to īstenot. Arī pirms tam akreditācijas procesā, vērtējot materiāli tehnisko bāzi, akadēmisko personālu, tā gatavību pasniegt attiecīgajā studiju programmas īstenošanas valodā, šiem jautājumiem tika pievērsta uzmanība. Un arī šobrīd skatoties šo te programmu kvalitāti, ārējie eksperti, kas veic novērtēšanu pirms akreditācijas, pievērš šiem jautājumiem uzmanību. Un, ja eksperti ir secinājuši, ka, piemēram, pašnovērtējuma ziņojumā ir uzrādītas lietas, ko viņi klātienē vizītē augstskolā nevar konstatēt, ka nav pretī mācībspēki, kuri brīvi var sarunāties angļu valodā, kaut gan pēc dokumentiem ir redzams, ka viņi ir iesaistīti studiju programmas angļu valodā īstenošanā, viņi var vērst savas bažas un tad tas ir studiju kvalitātes komisijas atbildības jautājums, kā viņi pārliecinās, vai tiešām tā ir problēma un var liegt īstenot studiju programmu tālāk attiecīgajā svešvalodā, ja viņi nav guvuši pierādījumus, ka tiešām mācību spēku kvalifikācija ir pietiekama, lai šo programmu kvalitatīvi īstenotu.

A. Kučs.

Man varbūt jautājums bija no pretējās... es sapratu... bet, ja, teiksim, tie eksperti pašnovērtējumā ir secinājuši, ka tā programma ir „izcila”, pieņemsim, bet nu

šajā tematiskajā virzienā ir kāda programma, kas ir „apmierinoši”, tad es saprotu, ka nu nevarēs īstenot šo programmu svešvalodā?

D. Jansone.

Jā. Tas arī bija politiskās izšķiršanās jautājums attiecināt šo principu tātad uz plašāku programmu kopumu kā papildu stimulu tam, lai kvalitātes novērtēšanas sistēma, akreditācijas sistēma tiešām straujāk veicinātu un mainītu augstskolu uzvedību uz to, lai pirms iesniegšanas akreditācijai tiktu izdarīti visi mājasdarbi, būtu šī te iekšējā pārlicināšanās arī par to, ka studiju programmas, kas ir iekļautas studiju virzienā, tiks novērtētas pietiekami augstu. Tas ir jautājums par to, kā strādā augstskolu iekšējās kvalitātes vadības sistēmas, jo šie ir kritēriji, vērtēšanas vadlīnijas ekspertiem, vadlīnijas augstskolām, pašnovērtējuma ziņojumu sagatavošanai... visa šī informācija ir pieejama. Ir pieejamas arī AIKAS, akreditācijas aģentūras ekspertu konsultācijas dažādos jautājumos. Līdz ar to tas nav pēkšņi, uzreiz, negaidīti. Šīs prasības bija zināmas, viņas ir saprotamas un augstskolām, atbildīgi gatavojoties akreditācijas procesam, ir arī mājas kārtībā jāpieņem atbildīgi lēmumi.

A. Kučs.

Un vēl man bija jautājums par valsts valodas lomu šajā procesā. Un Dambītes kundze jau arī uzsvēra par valsts nozīmi aizsargāt valsts valodu un viņas statusu tajā skaitā arī augstākajā izglītībā. Komisijā arī bija šī debate par to, vai ir tīri teorētiski šobrīd, ka mums var būt situācija, ka visu studiju virzienā, ja viņš ir novērtēts „labi” vai „izcili”, visas programmas var būt svešvalodā. Jūs, Jansones kundze, man liekas, ka atbildējāt uz jautājumu, sakot, ka pamatprincips ir valsts valodā, bet tad ir izņēmumi. Bet nu... vai tad es pareizi saprotu, ka tomēr šāda situācija var būt, ja viss ir novērtēts ar „labi” vai „izcili”? Tā arī tā atbilde palika, ka viss var būt, teiksim, svešvalodā. Vai tur jūs neredzat to bažu?

D. Jansone.

Jā, tas drīzāk būtu teorētiski iespējams. Jo, ja mēs skatāmies praktiski, kas notiek... un lielākoties to mēs redzam arī no absolventu monitoringa... ka lielākoties studiju programmu beigušie strādā dažādās profesijās. Lai strādātu Latvijā... un pie tam vēl augstskolu beidzēji tātad strādā augsti kvalificētos amatos – vidējā līmeņa vadītāji un augstākā līmeņa vadītāji... Visiem šiem Ministru kabineta noteikumi arī prasa noteikta līmeņa valsts valodas zināšanas. Tāpat tās, kas ir profesionālās studiju programmas, viņām ir saistoši profesijas standarti, kur arī, ja man atmiņa neviļ, tad ir nostiprināta šī te nepieciešamība brīvi operēt valsts valodā saziņā ar klientiem un tā tālāk. Līdz ar to tas tvērums nosacījumu, kādai nodarbinātībai cilvēks tiek gatavots un tā tālāk, jau paredz nepieciešamību pēc valsts valodas zināšanām augstākajā līmenī.

Līdz ar to nu arī augstskolas, izdarot šīs te savas iekšējās izvēles savas autonomijas ietvaros tādu studiju programmu veidot, kādā veidā viņu īstenot, apgūt īstenošanas valodas, nu... man grūti iedomāties apsvērumus, lai gatavotu speciālistus nodarbinātībai Latvijā... kāda varētu būt argumentācija, kāpēc programma ir jāīsteno angļu valodā. Ja tā ir profesija, kur nodarbinātība ir viennozīmīgi starptautiskā vidē, kur ir nepieciešamība brīvi pārvaldīt pat varbūt vairākas svešvalodas, tas ir kaut kas cits. Bet mūsu augstskolas primāri strādā uz Latvijas speciālistu sagatavošanu Latvijas tautsaimniecībai.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Man pagaidām jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Labdien! Paldies.

Man dažai precizējoši jautājumi. Daži klāt vēl, kas manā ieskatā varbūt ir ļoti svarīgi.

Proti, jūs minējāt akadēmisko kopienu, kas iebilda savā laikā pret studijām svešvalodās, attiecīgi doktorantūras studijās. Tas bija kādu senāku laiku atpakaļ. Tas nav, apspriežot šos grozījumus. Vai es pareizi saprotu?

D. Jansone.

Nē, tas bija faktiski apmēram gadu pirms...

I. Kucina.

Apmēram gadu... tas nozīmē, ka...

D. Jansone.

... tā ir salīdzinoši nesena diskusija.

I. Kucina.

Tā tad nesena diskusija un tādēļ jūs arī negribējāt atkārtoti vērtēt šo diskusiju un skatījāties kvalitātes kritērijus.

D. Jansone.

Jā.

I. Kucina.

Sakiet, lūdzu, kurās vēl Eiropas Savienības dalībvalstīs ir šāds līdzīgs regulējums vai kur jūs smēlāties varbūt kādu iedvesmu? Vai tas ir pašu izdomāts vai citās Eiropas Savienības dalībvalstīs arī līdzīgi raugās uz kvalitātes kritērijiem?

D. Jansone.

Par kvalitātes kritērijiem es neteiktu, ka tas ir gluži pašu izdomājums. Tas ir loģiskais varbūt secinājums. Jo šodien arī izskanēja vairākas citas idejas, ka varētu skatīties pēc tematiskajām jomām, līmeņiem un tamlīdzīgi. Tas, ko mēs redzējām... Ja mēs paņemam citus griezumus, paskatoties uz to, kāds ir svešvalodā piedāvāto programmu klāsts jau uz to brīdi, kad notika situācijas vērtēšana, jebkuru citu, teiksim, sašaurinājumi vai fokusa pārvirzes jautājumi rezultētos, es teiktu, lielākā administratīvā slogā gan ministrijai, gan augstskolām. Jo tas nozīmētu kaut kādā brīdī tieši šo te pārstrukturizācijas nosacījumu dēļ, ka noteiktos studiju virzienos ir atļauts vai nav atļauts. Noteiktā līmenī ir atļauts vai nav atļauts... pārtraukt īstenot šīs te studiju programmas vispār. Un mums tas prasītu, es teiktu, nu, detalizētu un pamatotu regulējumu, kur, kāpēc un tā tālāk. Šī pieeja orientēties uz kvalitātes kritērijiem tāpat faktiski nerada, teiksim, nu, tādas dramatiskas izmaiņas piedāvājumā. Tie, kas to dara, un ir darījuši kvalitatīvi, viņi droši var to turpināt. Teiksim, arī tā tiesiskā palāvība, ka iesaistās lietas tiks novestas līdz galam, tiek saglabāta un tie, kuri grib iesaistīties, nu, viņiem arī ir skaidri nosacījumi, ka pamatkritērijs ir kvalitāte. Līdz ar to sašaurinājumi citos virzienos, tie būtu sašaurinājumi, un mūsaprāt, tas prasītu lielākas pārstrukturēšanās prasības pašām augstskolām un arī ministrijai.

I. Kucina.

Paldies.

Un tad secīgi jautājums: vai ir kāda augstskola, kura šobrīd neatbilst šiem kritērijiem, kas ir apstrīdētajās normās?

D. Jansone.

Tāpat... iesniedzēji minēja, ka sistēma nestrādā... Manuprāt, uz šo brīdi vēl nav pietiekama informatīvā bāze, pietiekama datu bāze, lai pateiktu, ka sistēma nestrādā. Jo, ja mēs skatāmies studiju virzienu akreditācijas procesu, viņš ir sadalīts akreditācijas studiju virzienu četrās grupās. Pirmās grupas novērtēšana ir notikusi, otrās grupas novērtēšana ir notikusi, bet attiecīgie grozījumi uz šiem vērtējumiem netiek piemēroti, jo tie jau bija procesi, kas bija notikuši vai notika tad, kad grozījumi tika pieņemti.

Šobrīd notiek trešā studiju virziena grupas vērtēšana, kura turpināsies līdz gada beigām. Līdz ar to šis ir tikai tas pirmais posms, pēc kura mēs varam skatīties, vai sistēma strādās vai nestrādās. Un šobrīd vēl puse nav laika līnijā notikusi... Un, protams, tas attieksies uz ceturto grupu, kas būs novērtēšanā un akreditācijā nākamgad. Uz šo bīdi pēc AIKA sniegtās informācijas tie studiju... tās programmas, kas ir iekļautas šobrīd akreditācijā esošajos studiju virzienos un saņēmēmu vērtējumu „viduvēji”, lielākoties ir latviešu valodā vai latviešu un angļu valodā īstenotās programmas. Bet tādu kopā ir 12. Tas nav milzīgs skaits. Un tikai viena no tām ir īstenota tikai angļu valodā. Līdz ar to teikt, ka sistēma nestrādā, ka ir milzīgi, milzīgi izaicinājumi radušies, es nevaru tā uz šo brīdi apgalvot.

I. Kucina.

Paldies. No tā ir izsecināms, ka attiecīgi arī proporcija, kādā valodā... teiksim, angļu valodā vai kādā citā Eiropas Savienības valstu valodā tiek īstenotas programmas, šobrīd arī nevaram teikt, ka tas ir milzu liels skaits. Jūs minējāt tikai vienu no tām, kas ir?

D. Jansone.

Jā, no tām, kas ir izgājušas šinī laikā akreditāciju. Bet process turpinās un tie ir dati uz šo brīdi.

I. Kucina.

Paldies jums.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, labdien.

Iespējams, jau Kucinas kundze pajautāja to, ko es arī vēlējos jautāt, bet tomēr. Vai es, Jansones kundze, pareizi saprotu, ka normatīvais regulējums, tāpat 56. pants mums šobrīd teorētiski pieļauj iespēju, piemēram, vienam studiju virzienam principā uz jauno akreditāciju iesniegt AIKĀ, kvalitātes novērtēšanas komisijā, akreditāciju visām programmām tikai angļu valodā, atsakoties no studiju programmām latviešu valodā. Tātad, mēs aizejam uz akreditāciju... uz jauno akreditācijas periodu, uz nākamajiem sešiem gadiem un piedāvājam akreditēt tikai studiju programmas angļu valodā. Vai normatīvais regulējums to pieļauj?

D. Jansone.

Teorētiski, jā.

A. Rodiņa.

Teorētiski tātad pieļauj. Un tikai praktiski apsvērumi, tādi loģiski apsvērumi, tātad, darba tirgus apsvērumi un reālie dzīvē gūtie novērojumi liecina, ka saprātīgs, acīmredzami šī tirgus dalībnieks to nedarīs. Bet normatīvais regulējums pieļauj ļoti plašu svešvalodas lietošanu studiju programmās.

D. Jansone.

Jā... augstskola var iesniegt.... Bet, tā kā Augstskolu likumā ir šī te pamatnorma, ka augstskolās un koledžās studiju programmas īsteno valsts valodā, noteikti eksperti vērtēs to, kāpēc, kas ir tas objektīvais pamats visu šo programmu īstenošanai svešvalodās, jo pamatnorma ir, ka studiju programmas tiek īstenotas valsts valodā. Un tas jau ir tas process, kur strādā eksperti.

A. Rodiņa.

Jā. Bet tad precizēšu. Bet, ja ir šāda situācija. Viena no lielākajām fakultātēm, vienalga kādā augstskolā, aiziet. Uz kāda pamata jūs atteiksiet akreditāciju?

D. Jansone.

Nē, tas nav jautājums par akreditācijas atteikšanu. Tas ir jautājums par ekspertu darbu, lai pārlicinātos, ka augstskolai ir pamatojums, kāpēc viņa tā strādā, un plus ir nodrošināti visi pārējie nosacījumi šo studiju programmu īstenošanai. Un akreditācijas procesā ņem vērā arī absolventu monitoringa datus. Un, ja šādiem studiju programmas beidzējiem ir, teiksim, potenciāli sliktāki darba nosacījumi, nodarbinātības nosacījumi, karjeras izaugsmes iespējas, to arī tomēr vērtē. Tā kā tas ir tāds komplekss nosacījumu kopums. Nav viens punkts, kas izšķir – jā vai nē.

A. Rodiņa.

Un vēl es vēlējos pajautāt. Sakiet, lūdzu, jūs jau stāstījāt par to, ka pēdējās akreditācijās tātad tiek arī iegūti šie te, teiksim, nosacīti nesekmīgie vērtējumi. Bet 4 un 5. Globāli raugoties uz šo te akreditācijas procesu... jūs esat tāds ļoti pieredzējis speciālists, vai to ir ļoti grūti iegūt? Vai tomēr to var izdarīt?

D. Jansone.

Tas ir jautājums par pašas augstskolas kā institūcijas kapacitāti. Ja augstskola tiešām strādā kā vienots veselums, kura pievērš uzmanību dažādu risku pārvaldībai, it īpaši attiecībā uz studiju procesu, ir izstrādāti skaidri principi, pēc kādiem tiek veidotas

studiju programmas, strādā iekšējās kvalitātes vadības sistēmas... un tā tālāk... un ir labā personāla politika... tiek strādāts uz akadēmiskā personāla motivācijas sistēmām, daudz tiek investēts studiju programmu pārvaldībā, valsts studiju programma, atbalsta studiju programmu direktoriem, virzienu vadītājiem un tā tālāk... ja strādā visas šīs te sistēmas, tad es teiktu, ka zemākie vērtējumi drīzāk ir izņēmums pie kaut kādas nelabvēlīgas apstākļu sakritības vai tiešām kritiskās situācijās, jo mūsu augstskolas nav... jā, viņas ir relatīvi jaunas, skatoties pret citām Eiropas valstu augstākās izglītības institūcijām, bet tomēr zināma brieduma pakāpe ir sasniegta. Tie ir 30 gadi, darbojoties šajā sektorā, pieredze ir uzkrāta, ir izieti vairāki studiju programmu novērtēšanas cikli. Tagad notiek studiju virzienu novērtēšana... nu... tas nav nekas jauns, kas tiek prasīts. Līdz ar to, ja tiek izdarītas mācības no iepriekšējās pieredzes un mērķtiecīgi tiek strādāts uz kvalitātes jautājumiem, tiešām, vājāki vērtējumi ir tikai izņēmumu situācijās pieņemami.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Un visbeidzot es tomēr gribētu precizēt par to, ko jūs teicāt... tā tad par šo te alternatīvu un studiju līmeni, kur mēs varētu audzēt šo te svešvalodas lietošanu, augot katram nākamajam studiju līmenim. Un jūs arī atsaucāties tā tad uz šo te... nu, varbūt neveiksmīgu dialogu ar nozari attiecībā uz šo te jauno doktorantūras skolu idejas ieviešanu, jauno doktorantūras šo te vīziju... bet, ja es pareizi atceros, tad jau arī šajā vīzijā doktorantūrā angļu valodas lietošana jau netika noteikts kā pienākums, bet gan kā izvēles opcija. Un arī, ja mēs raugāties... arī šobrīd jau normatīvais regulējums pieļauj doktorantūrā izmantot un lietot svešvalodu. Vai tomēr, teiksim, šis var būt tāds labs arguments, lai teiktu, ka tikai tāpēc, ka augstskolas mums tajā brīdī nepiekrita, mēs atteicāmies no principā citu valstu pieredzēs sastopamās prakses, ka tikai ar katru nākamo līmeni tiek atļauta vairāk svešvalodas lietošana studiju procesā.

D. Jansone.

Tā tad, konceptuālā ziņojuma gala variantā ir tas, kā jūs noraksturojāt... tās nav tiesības, bet iespēja izvēlēties, ja tiek ievēroti visi pārējie nosacījumi, kā jebkurai citai studiju programmai... Tas bija tas gala risinājums pēc tam, kad tās debates noslēdzās. Starpvariants, par kuru es minēju, kur notika tās diskusijas, un ļoti, ļoti lielu pretestību ministrija saņēma tālākai virzīšanai, ja netiks mainītas tās normas, paredzēja īpaši dabas zinātnes jomās, kur tieši šī te starptautiskā sadarbība un pētniecība studiju laikā un viss pārējais notiek angļu valodā, dod šīs te tiesības veidot uzreiz studiju programmas angļu valodā. Tas jā... Tā pretestība bija tāda, ka... nu, jā... atceroties visas tās debates mēs sapratām, ka tas laiks nav pagājis pietiekams, lai vēlreiz ietu tam visam cauri, jo arī šajā jautājumā mēs neredzējām, ka būtu kaut kas tāds noticis, lai viedokļi mainītos.

A. Rodiņa.

Un visbeidzot. Vai jūs piekrītat, ka tagad Latvijas normatīvais regulējums, kas noteic studiju procesa regulējumu un paredz svešvalodu lietošanu, ir salīdzinoši ļoti liberāls svešvalodu ienākšanai augstākajā izglītības telpā?

D. Jansone.

Es neteiktu, ka tas ir ļoti liberāls, jo viņš nav atvērts jebkurai valodai. Tajā pašā laikā man liekas, es atkārtosu to vārdu, ko kolēģe lietoja, mēs esam atraduši labu balansu. Mums kā Eiropas Savienības dalībvalstij ir jābūt atvērtai citu Eiropas Savienības dalībvalstu nostiprināšanai, sagaidot, protams, ka arī Eiropas Savienība ar līdzīgu attieksmi izturas arī pret latviešu valodu. Un mums atkal kā mazai valstij ar sarežģītu valodas lietojuma situāciju iekšzemē ir jāskatās tālredzīgi un atbildīgi, domājot par šo te valodas lietošanas telpu... nu... kaut kādu tomēr ievirzīšanu noteiktā gultnē. Un šajā gadījumā, mūsaprāt.. un tas, ko mēs arī redzam, ka šobrīd pēdējos 3 gados tas ārvalstu studentu īpatsvars sistēmā ir aptuveni 13 procenti. Tas ir pietiekoši nostabilizējies. Un pie šāda ārvalstu studentu apjoma mēs neredzam riskus valodas lietojumam augstskolās. Ir valstis, kuras ir noteikušas griestus ārvalstu studentu piesaistei, lai tās proporcijas noteiktā samērā saglabātu. Šobrīd mēs neredzam tādu nepieciešamību.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumiem vēl tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Es gribēju vēl precizēt. Jūs teicāt, ka akadēmiskā kopiena ļoti nopietni iebilda. Mums būs... mēs uzklausīsim gan Rektoru padomi, gan Augstākās izglītības padomi. Es gribētu, vai jūs varētu precizēt, no kurienes tieši bija šie iebildumi, jo vismaz mums lietas materiālos ir tāds pretējs viedoklis no akadēmiskās kopienas.

D. Jansone.

Ministrija saņēma vairākas vēstules, es noteikti varētu nosūtīt jums informāciju par akadēmiskās kopienas pārstāvjiem, kas šīs vēstules ir parakstījuši, lai jūs redzētu, kāds ir tas tvērums. Viņš bija ārkārtīgi plašs, dažādas augstskolas tika pārstāvētas, zinātnieki, dažādu jomu zinātnieki...

A. Kučs.

Bet es gribētu vienkārši saprast. Vai tas ir tāds atsevišķu indivīdu viedoklis vai tāds tā kā akadēmiskās kopienas...

D. Jansone.

Tur bija dažādi... nu, akadēmisko kopienu jau veido indivīdi... Un bija dažādi... gan parakstījušies, gan organizāciju vārdā, gan arī individuāli...

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Un tad vēl kas man paslīdēja garām, ko es nepajautāju... par šo „labi” vai „izcili” attiecībā uz piekto daļu. Tātad, tieši uz valodu un literatūras studijām. Vai jūs piekrītat Saeimas pārstāvim, ka šīs te valodu un literatūras, kultūras studijas, ka tās arī pamatā ir domātas uz ārvalstu studentiem nevis tomēr uz vietējiem studentiem? Un kas pamato šo, teiksim, kritēriju, ka tas tika attiecināts šīs „labi” un „izcili” arī uz valodas un kultūras studijām, kas iepriekš nebija.

D. Jansone.

Tātad, par valodu un kultūras studiju programmu droši ir jāskatās katras programmas mērķis, kādam mērķim viņa ir veidota, bet, jā, es piekrītu, ka tas varētu būt gan... visdrīzāk tas ir gan vietējiem, gan ārvalstniekiem, jo tas, ko mēs arī pēc statistikas redzam, ka šīs te valodu un kultūras studiju programmas skaitliski... studējošo skaits tajās ir salīdzinoši neliels. Un līdz ar to augstskolām stratēģiski ir jāpildina atvērt viņas arī starptautisko studentu līdzdalībai. Un tieši tāpēc, pieņemot lēmumu, ka, ja mēs nosakām šo te kvalitātes prasību ārvalstu studentu piesaistei izdarīt izņēmumu uz vienas nišas studiju programmām, vai tas būtu jāpildina. Tas būtu jāpildina, kāpēc viens segments ir pasargāts no kvalitātes kritērijiem.

A. Kučs.

Kāpēc es to jautāju? Satversmes tiesa iepriekš arī lietā ir teikusi, ka, nu, šī panta daļa skar arī Latvijā dzīvojošās mazākumtautības un viņu tiesības attīstīt, izkopt savu identitāti, tajā skaitā apgūt arī augstākās izglītības līmenī savu valodu un kultūru. Tā kā, ja mēs neņemam ķīniešu valodu, bet ja mēs ņemam poļu, krievu, lietuviešu, igauņu, baltu valodas... tāpēc bija šis jautājums un vai šīs te tagad nesašaurina viņu iespējas apgūt?

D. Jansone.

Bet šo studiju programmu... teiksim, arī šīs te kultūru un valodu studijas var attīstīt uz latviešu valodas kā programmas instruktāžas valodas bāzes, liekot iekšā

attiecīgo valodu zināšanu apguvi un tālāk lietas... es neesmu tās jomas speciāliste, bet tas, cik man ir izpratne par tiem jautājumiem, tie īstenošanas momenti var būt ārkārtīgi dažādi. Arī, ja mēs skatāmies kaut vai valodu studijas... ir valodu studijas, kuras notiek valodā, kuru tu studē vai arī ar trešās valodas starpniecību tātad... Nu, tātad, tie modeļi ir iespējami dažādi. Tātad, spāņu valodu apgūst caur angļu valodu, piemēram.

A. Kučs.

Tad vēl viens jautājums, ko es arī iepriekš jums nosūtīju, tāpēc varbūt par to, cik daudz... lai saprastu... par to „labi” vai „izcili”. Rodiņas kundze jau jautāja, vai tas tiešām ir izņēmums. Bet cik daudz studiju virzienu tematiskās jomas atbilst šobrīd mūsu kritērijiem „labi” vai „izcili”? Vai jums ir šāda statistika? Nu, mēs arī iepriekš nosūtījām to jautājumu ar lūgumu, lai jūs iedotu mums kopējo bildi... nu, teiksim, cik mums ir kopā tematiskie virzieni un cik daudzi no tiem atbilst, teiksim, „labi” vai „izcili” šobrīd.

D. Jansone.

Manuprāt... ja drīkst, es vēlreiz izskaidrošu to loģiku. Tātad, tas, kas tiek akreditēts, tie ir studiju virzieni. Studiju virzienā var būt iekļautas studiju programmas, kas atbilst dažādām izglītības tematiskajām jomām. Šodien kā piemērs tika pieminēta „tiesību zinātne”. Tiesību zinātne ir tas gadījums, kad studiju virziens un izglītības tematiskā joma sakrīt. Tika pieminēts otrs gadījums, tika nosaukta izglītības tematiskā joma „fizikālās zinātnes”, piesaucot ķīmiju, ģeogrāfiju, fiziku. Te man ir jāsaka, ka studiju virzieni ir ķīmija, fizika un ģeogrāfija atsevišķi. Tātad augstskola ies uz akreditāciju ar studiju virzienu „ķīmija”, kura ietvaros būs studiju programmas, kuras pie licencēšanas... pie licencēšanas tas jau notiek, ka studiju programmas saņem studiju programmas kodu, kurā tiek norādīta piederība izglītības tematiskajai grupai. Un ja šajā te ķīmijas studiju virzienā būs arī kāda... tur pamatā būs programmas tātad no izglītības tematiskās grupas „fizikālās zinātnes” – „ķīmija”. Ja būs klāt no citas izglītības tematiskās jomas, piemēram, no dabas zinātnēm kāda studiju programma ar to kodu, tātad vērtējums no šīm te „fizikālajām zinātnēm” neattieksies uz tās tematiskās jomas... citas izglītības tematiskās jomas studiju programmām, kas ir šajā virzienā. To piemēru, ko jūs minējāt, jūs bijāt atgriezuši otrādi. Akreditācija notiek studiju virzieniem. Studiju virzienā var būt dažādas izglītības tematiskās jomas, studiju programmas.

Tātad, līdz ar to šie te ierobežojumi neskar plašāku lauku. Viņi drīzāk sagrupē un skar tās tematiski vienotās studiju programmas, kas ir virzienā iekļautas. Un, kā jau es minēju, ir virzieni, kuros ir vienas izglītības tematiskās jomas programmas, ir virzieni, kuros ir dažādu izglītības tematisko jomu programmas. Un attiecīgi, ja ir kāds virziens, kurā ir, piemēram, divu izglītības tematisko jomu programmas, tad šis te vērtējums viduvēji skar tikai tās, kas ir ar attiecīgo izglītības programmu kodu. Tātad,

vienā virzienā var būt dažādu tematisko jomu programmas un, ja virziena ietvaros viena programma ir saņēmusi vērtējumu „viduvēji”, tas neskar visas virziena programmas, bet tiek attiecināts uz mazāku grupu, kas ir tikai tās tematiskās jomas. Ja tas programmu piedāvājums sakrīt, ka virziena saturu veido tikai vienas tematiskās jomas programmas, jā, tad, protams, tas attiecas uz visām programmām.

Un programmu skaits vienā studiju virzienā var būt no 1 līdz pat 30 un tā tad šī te iekšējā struktūra arī var būt atšķirīga. Ja mēs šobrīd runājam par to, cik studiju programmas ir saņēmušas vērtējumu „viduvēji”, tad 2021. gada akreditācijās tās bija 22 studiju programmas no turpat pāri par 200, 2022. gadā tās bija 9 no aptuveni 150 un šobrīd, kā jau es minēju, viss ir procesā. No aptuveni 60 programmām, kam ir doti tie vērtējumi, 12 ir saņēmušas „viduvēji” un, kā jau es iepriekš minēju, tikai 1 ir tāda, kura tiek īstenota tikai angļu valodā.

A. Kučs.

Paldies. Tas mums dod tādu kopējo skatījumu. Paldies par to.

Tad man vēl ir jautājums, vai studiju programmas akreditācijas procesā tiek vērtētas, vai augstskola var īstenot... nu, arī augstskola, kā jūs teicāt... mācībspēki, studenti... vai viņai ir resursi, vai viņa varētu īstenot studiju programmas svešvalodās. Vai... Kā to vispār var izvērtēt šobrīd? To dara eksperti vai programmas? Kur tas notiek vai kur tas parādās?

D. Jansone.

Jau tas tiek vērtēts gan pie licencēšanas, ja ir pieteikts, ka studiju programmu vēlas licencēt ar īstenošanas valodu arī svešvalodu un tiek pārbaudīts, vai studiju programmas pašnovērtējuma ziņojumā tā tad iekļautā informācijā liecina, ka augstskolai būs atbilstoša kapacitāte un tad arī pie kārtējās akreditācijas arī šīs lietas tiek vērtētas. Un, kā jau es minēju, ir viens, ko augstskola iesniedz pašnovērtējuma ziņojumā, eksperti iepazīstas ar šiem datiem un notiek arī klātienē vizītes, kur ekspertiem ir visas iespējas pārbaudīt, vai pašnovērtējuma ziņojumā paustais saskan ar realitāti. Un jā, arī šiem te aspektiem tiek pievērsta uzmanība. Tāpat šie aspekti tiek vērtēti tad, ja tiek izdarītas būtiskas izmaiņas studiju programmā, piesakot jaunu studiju programmas īstenošanas valodu.

A. Kučs.

Paldies.

Un no manas puses pēdējais jautājums pavisam īsi. Jūs jau minējāt par līmeņiem, kāpēc jūs to nevirzījāt un to alternatīvo, kā jūs teicāt, ka iepriekš tas ir ticis jau skatīts... Bet otra alternatīva, ko Satversmes tiesa arī norādīja, ir par dažādām zinātnes nozarēm... teiksim, dabas zinātnes, sociālās zinātnes... un tā bija vēl viena

alternatīva, ko arī Satversmes tiesa piedāvāja, un arī bijušais ministrs Šadurska kungs mums jau lietā Nr. 2019-12-01 principā arī pateica tiesas sēdē, ka viņš arī saredz, ka tā vajadzība izmantot svešvalodas dažādās jomās var būt atšķirīga. Kāpēc, teiksim... vai jūs to virzījāt, nevirzījāt? Un kāpēc? Kādi bija apsvērumi?

D. Jansone.

Jā. Tas, ko mēs varam redzēt arī statistikā, ka tiešām noteiktās izglītības tematiskajās jomās vai zinātņu nozarēs šis te studiju programmu piedāvājums svešvalodās ir lielāks nekā citās, bet mūsu ieskatā nav pamats administratīvi ierobežot programmu īstenošanu tikai dēļ piederības noteiktai zinātņu grupai vai izglītības tematiskajai jomai. Mūsu ieskatā internacionalizācijai ir jānotiek horizontāli visā augstākās izglītības telpā visās institūcijās un uzlikt ierobežojumus šāda veida darbībām administratīvu mērķu vārdā – tas nebūtu samērīgi.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vēl papildu jautājums ir radies tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies, Jansones kundze. Man radās tomēr precizējošs jautājums laikā, kad jūs sniedzāt atbildi uz Kuča kunga jautājumu par tām valodu un kultūras studiju programmām. Vai es pareizi saprotu, ka, atbilstoši 56. panta regulējumam šajā gadījumā mēs piemērojam piekto daļu, proti, jebkurā gadījumā, ja tiek īstenotas kultūras studijas, valodas studijas, piemēram, franču valodā, šai te programmai, kas ietilpst konkrētajā virzienā, ir jābūt jebkurā gadījumā saņēmušai vērtējumu „labi” vai „izcili”. Savādāk jau nemaz nevar būt. Vai es pareizi saprotu?

D. Jansone.

Jā. Ja piemēro piekto daļu, tad, jā.

A. Rodiņa.

Bet kādu citu daļu vēl var piemērot, ja apgūst kultūras programmu vai attiecīgi citu svešvalodu? Kādu citu tad vēl var piemērot? Trešo daļu diez vai, jo tad jau tikai viena piektā daļa kursu varētu būt, piemēram, franču valodā. Savukārt Eiropas Savienības oficiālās valodas noteikumi, kas būtu ceturrtā daļa, arī prasa „labi” vai „izcili”.

D. Jansone.

Ja tās ir kopīgās studiju programmas...

A. Rodiņa.

Bet nē, ja nav kopīgās programmas?

D. Jansone.

Tad tās ir noteiktas starpvalstu līgumos. Ja tās ir... Šīs te valodas un kultūras studiju programmas viņas arī ar noteiktu mērķi tiek veidotas. Un tātad nosacījumos ir arī šie te punkti iespējami... jā, ar starpvalstu līgumos noteiktajām programmām, Eiropas Savienības programmas sadarbības ietvarā īstenotās vai kopīgās studiju programmas.

A. Rodiņa.

Bet ja tā ir vienkārši... pieņemsim, Latvijas Kultūras akadēmijā franču valodas studijas. Tad mēs piemērojam piekto daļu. Šeit jau neiet runa par kopīgām programmām vai starpvalstu līgumu programmām. Tā ir vienkārši Latvijā īstenota programma. Tad šajā gadījumā tā ir piektā daļa un nevis ceturtais daļa. Vai es pareizi saprotu?

D. Jansone.

Jā.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm? Vai būs jautājumi?

I. Nikuļceva.

Jā. būs.

A. Laviņš.

Lūdzu!

E. Krivcova.

Tā, es gribētu tad paturpināt par tām tematiskajām jomām un studiju virzieniem. Es mazlietiņ nesapratu. Jūs vienu brīdi apgalvojāt, ka mēs iekļāvām tās tematiskās jomas, lai paplašinātu to programmu klāstu un motivētu augstskolās strādāt labāk.

Tātad, mēs gribējām plašāk, lai arī citus mērķus sasniegtu tā kā pie reizes. Bet pēc tam tagad jūs sakāt tā, ka tematiskā joma būtībā tā kā sašaurina to vērtējamo objektu.

Varat, lūdzu, vēlreiz paskaidrot to starpību starp tematiskajām jomām un studiju virzieniem un citastarp arī par tām „fizikālajām zinātnēm”, ko jūs pieminējāt, kur ir ģeogrāfija, ķīmija un fizika kopumā un konkrēti uz šī piemēra.

D. Jansone.

Jā. Tātad vēlreiz. Mēs neteicām, ka studiju... izglītības tematiskās jomas tiek ieviestas, lai paplašinātu ierobežojumu tvērumu. Tieši otrādi. Tātad, akreditēts tiek studiju virziens. Studiju virziena ietvaros katra atsevišķā studiju programma arī tiek vērtēta ar „vāji”, „viduvēji”, „labi” vai „izcili” vērtējumu. Studiju virzienus nosakot, netika skaidri nodefinēts, kas veido šo studiju virzienu saturu. Līdz ar to augstskolām ir studiju virzieni, kuros ir iekļautas dažādu izglītības tematisko grupu studiju programmas. Un, ja ir šī te situācija, lai sašaurinātu normas tvērumu, sasaistot tikai ar to programmu grupu, kas ir tiešām tematiski vienotas, kurām, kā Saeimas pārstāvis arī minēja, ir ciešāka vienotas infrastruktūras izmantošana, visbiežāk tas ir vienots mācībspēku korpus, tie ir sasaistē izstrādāti studiju materiāli un tā tālāk... Tātad, lai šī te situācija, kad kāda no šīs grupas studiju programmām ir saņēmusi vērtējumu „viduvēji”, neskartu visu studiju virzienu, tātad, ir ieviests šis te sašaurinājums uz izglītības tematisko jomu, uz izglītības tematiskajai jomai piederošajām studiju programmām.

E. Krivcova.

OK. Labi.

Un uz „fizikālo zinātņu” piemēra?

D. Jansone.

Jā... Nu, tad mums būtu jāceļ augšā konkrētie gadījumi, vai augstskola, kura īsteno studiju virzienu, piemēram, „fizika” vai „ķīmija”, kāds ir šī te studiju virziena saturs, vai tur ir iekļautas iekšā arī citu izglītības tematisko jomu studiju programmas. Ja tur ir tikai šīs te vienas izglītības tematiskās jomas studiju programmas, tad tas skar tikai šīs grupas vērtējumu. Un man ir grūti iedomāties studiju virzienu „ķīmija”, kurā būtu iekļautas ģeogrāfijas programmas.

E. Krivcova.

Nē, tas ir no lietas materiāliem. Minēja vai nu Rektoru padome vai Augstskolu padome... tas ir no augstskolu pārstāvjiem... no lietas materiāliem ir piemērs par „fizikālajām zinātnēm”, kur ir trīs virzieni, trīs nozares, kas mācītas arī dažādās fakultātēs.

D. Jansone.

Jā. Protams. Izglītības tematiskā joma to nosedz, bet uz akreditāciju nes virzienus. Un līdz ar to tas, kuru... teiksim, apstākļu skaidrībai droši vien vajadzētu pārbaudīt, vai tie, kas minēja šo piemēru, vai studiju virzienos „ķīmija”, kas ir atsevišķs studiju virziens, vai „fizika”... tur ir garāks nosaukums ir... vai tajā studiju virzienā, kur pēc definīcijas ir iekļautas ģeogrāfijas studiju programmas, ir arī citu izglītības tematisko jomu studiju programmas.

E. Krivcova.

Tad man ir tāds jautājums. Cik es saprotu... tur, jā... tur izpildvaras iekšienē katru gadījumu pārbaudot atsevišķi, var kaut ko saprast, bet mēs mēģinām saprast to visu normu un tās tematiskās jomas... viņas arī nav likumā... būtībā nav viņu ne definējums, ne kas dots... vai ne? Tas ir tā kā jūsu tāds... nu, Ministru kabineta noteikumos definēta vienība, vai kas?

D. Jansone.

Nē. Tātad, lai saprastu, kā tiek noteikta piederība izglītības tematiskajai jomai un kā tiek noteikta piederība studiju virzienam. Tad, kad tiek licencēta studiju programma, eksperti, kas vērtē šo studiju programmu, nosaka tās atbilstību izglītības tematiskajai jomai, atbilstoši Latvijas izglītības klasifikatoram, kas ir Ministru kabineta noteikumi Nr. 322 un kuri ir balstīti uz UNESCO starptautisko izglītības klasifikāciju. Tātad tas nav ministrijas izdomājums, tā ir starptautiska klasifikācija, kas ir nostiprināta Latvijā. Tātad, licencējot katru studiju programmu, tiek noteikta šīs studiju programmas piederība izglītības tematiskajai jomai.

Savukārt, attiecībā uz studiju virzieniem, arī... Nesot uz licencēšanu studiju programmu, tiek identificēta arī tās piederība noteiktam studiju virzienam. Arī to vērtē eksperti un apstiprina, vai jā, šī te studiju programma atbilst noteiktajam studiju virzienam. Izglītības tematiskās jomas un studiju virzieni automātiski viens pret vienu nesakrīt. Ir gadījumi, kad sakrīt, ir gadījumi, kad nesakrīt.

E. Krivcova.

Jā, tieši tā. Mans jautājums bija par normatīvu. Teiksim, jā... tur jūs tā kā vērtējot katru gadījumu atsevišķi, varat saprast un pajautāt un noteikt... bet normatīvi... mēs pat nevaram par to būt pārliecināti. Jā, nu, likumu līmenī mums gribētos, lai cilvēktiesību, lai pamattiesību ierobežojums tiktu noteikts likumā, un šeit mēs redzam, ka ir ļoti sarežģīta sistēma, kur ir virziens, kur ir tematiskā joma. Un būtībā, jā... mēs pat nevaram to novērtēt...

A. Laviņš.

Krivcovas kundze, kāds ir jūsu jautājums? Jūs šobrīd paužat bažu par to, ka jūs līdz galam nespējat noorientēties šajā, iespējams, sarežģītajā sistēmā. To jūs vēlaties tiesai teikt?

E. Krivcova.

Nē, es gribu pateikt...

A. Laviņš.

Tad uzdodiet jautājumu, lūdzu.

E. Krivcova.

Labi, labi, labi.

Jautājums tad ir tāds. Tad konceptuāls... Kā svešvalodu... jūs teicāt, ka svešvalodu lietošanas būtībā ir laba lieta izglītībā... Kā tas ietekmē latviešu valodas tā kā pozīcijas kvalitāti? Kā to paskaidrot, sasaistot tieši ar mērķi stiprināt latviešu valodu?

D. Jansone.

Pirmām kārtām, Augstskolu likumā 5. pantā tas ir noteikts kā augstskolu uzdevums – stiprināt latviešu valodu. Un, lai latviešu valoda attīstītos, augstskolām, zinātniskajām institūcijām, un augstskolas arī ir kā zinātniskās institūcijas, jābūt starptautiskā aprītē, ir jāseko līdzi, kā attīstās starptautiskā terminoloģija, kā attīstās valodu lietojums arī citās valodās un jāseko līdzi un attiecīgi šīs lietas jāienes un jānostiprina arī latviešu valodā. Līdz ar to, ja mēs būsime atrauti no starptautiskās vides, starptautiskās terminoloģijas attīstības, mēs neattīstīsim arī terminoloģiju latviešu valodā un latviešu valodas lietojumā.

E. Krivcova.

Tā tad jūs sakāt, ka svešvalodu lietošana stiprina akadēmiskās latviešu valodas kvalitāti.

D. Jansone.

Es... nu, šī sasaiste ir nepieciešama, lai valoda attīstītos.

E. Krivcova.

Jā, nu, jā, mēs viena otru sapratām.

Tā. Vai bezmaksas augstākā izglītība ir uzskatāma par valsts izglītības politikas mērķi?

D. Jansone.

Attiecībā uz augstākās izglītības finansēšanu... tāpat 2015. gadā bija viens no reformas etapiem, kurā skaidri parādījās, ka tajā brīdī mēs nevaram runāt par valsts finansētu... pilnībā valsts finansētu augstāko izglītību. Šoruden mēs iesim uz priekšu ar jaunu piedāvājumu pāriet uz institucionālo finansējumu. Tā kā tas šobrīd ir izstrādes procesā, tad es nevaru komentēt, ar ko tas noslēgsies. Bet, jā, kopumā, mūsaprāt, mēs esam piederīgi Baltijas jūras valstu reģionam, kur valsts finansēta augstākā izglītība vai vismaz liels valsts finansētas augstākās izglītības īpatsvars ir tas, kas raksturo šo reģionu. Līdz ar to mēs uz to virzāmies, bet jautājums ir par laika ietvaru, kādā to ir iespējams sasniegt, ņemot vērā reālo budžeta situāciju, reālo fiskālo telpu un citus nosacījumus.

E. Krivcova.

Bet nu aptuveni tie tad ir 5 gadi, 10 gadi, 15... cik lielos...

A. Laviņš.

Piedošanu... šajā brīdī... piedošanu, es jau gribēju vaicāt, kāds šim jautājumam ir sakars ar apstrīdētajām normām... Tā kā jūs turpināt, tad šoreiz gan es vaicāšu: kāds ir šā jautājuma mērķis apstrīdēto normu kontekstā? Pastāstiet, lūdzu.

E. Krivcova.

Jā, es pastāstīšu. Viena no alternatīvām, ko mēs arī aicinām apspriest, ir, ka valsts valodā īstenojamām programmām ir jābūt valsts finansētām un ka tā ir tā alternatīva, kā stiprināt studijas latviešu valodā, padarīt viņas pievilcīgākas ar valsts finansējumu. Un iepriekšējā tiesas spriedumā tiesa teica, ka tas būtu pārmērīgs slogs valstij, bet mēs tā gribam izmantot izdevību, vēlreiz pie tā atgriezties un pajautāt, vai tā tiešām ir alternatīva, ka mēs svešvalodas nefinansējam no valsts budžeta, tikai izņēmuma gadījumos, bet valsts valodā mēs finansējam, un tas ir labs līdzeklis tieši kā palīdzēt sasniegt visus mērķus – gan kvalitatīvu izglītību, gan arī latviešu valodas stiprināšanu.

A. Laviņš.

Paldies.

D. Jansone.

Pavisam īsi es varu pateikt, ka, teiksim, sasaistot augstākās izglītības internacionalizācijas iespējas ar finansējuma avotu, mūsaprāt, nav tālredzīgi. Internacionalizācijai ir jābūt horizontālai visās augstskolās, visā izglītības procesā. Un finansējums nu nav tieši saistīts ar to.

E. Krivcova.

Labi.

Tad vēl viens jautājums. Pastāstiet, kas ir Eiropas augstākās izglītības telpa un to sasaisti ar Boloņas sistēmu? Respektīvi, kā tiek risināts Eiropas augstākās izglītības telpas ģeogrāfijas jautājums, ņemot vērā, ka Boloņas sistēma ir plašāka nekā Eiropas Savienība?

D. Jansone.

Pirmām kārtām, Boloņas sistēma nav starptautiska organizācija un sistēma ir demokrātisks valstu līdzdalībā balstīts process. Valstis brīvprātīgi vienojas par noteiktiem sadarbības principiem, noteiktu pieeju savstarpējo izglītības sistēmu harmonizēšanā, lai atvieglotu akadēmiskā personāla, studējošo mobilitāti, lai atvieglotu kredītpunktu pārneš un tamlīdzīgas lietas.

Savukārt, ja mēs runājam par Eiropas augstākās izglītības telpu, tad tas ir jau mērķtiecīgs process, kurā tieši Eiropas Savienības dalībvalstis domā par kopējiem izaicinājumiem, izstrādā kopīgus risinājumus, Eiropas universitāšu iniciatīva, prasmes mobilitātes programmas, vēl citas lietas... Eiropas pētniecības telpas un Eiropas augstākās izglītības telpas tuvināšanas pasākumus, lai integrētu šos te procesus. Tātad...

E. Krivcova.

Bet par cik tas pārklājas ar Boloņas procesu... vai viņi ir pamatā, vai viņi ir dažādi...

D. Jansone.

Viņi pārklājas, jā. Boloņas process ir plašāks, protams, ģeogrāfiski. Bet tur tas arī ir saprotams, jo, kā jau es teicu, tas ir brīvprātīgs valstu līdzdalības process. Savukārt Eiropas Savienības ietvaros tie ir citā formātā īstenoti procesi jau ar citiem mērķiem un uzstādījumiem. Viņi savstarpēji tiek koordinēti, protams, lai nebūtu dublēšanās, lai nebūtu pretrunīgas iniciatīvas...

E. Krivcova.

Bet gan tas, gan tas ir process. Tas ir brīvprātīgs process un arī Eiropas izglītības telpa arī nav organizācija, tas arī ir process.

D. Jansone.

Jā.

E. Krivcova.

Bet vai jūs varētu tomēr paskaidrot. Boloņas process ir pamatā, bet Eiropas Savienība uz tā būvē lielāku un ciešāku sadarbību...

D. Jansone.

Nē, nē, uz tā pamata...

E. Krivcova.

Vai viņi iet...

D. Jansone.

Tie ir procesi, kas notiek paralēli, viens otru respektējot, un tur, kur nepieciešams, sinhronizējot noteiktas darbības, lai... jā... lai attīstības vēstījumos nebūtu pretrunu un neveidotos neviennozīmīgas situācijas.

E. Krivcova.

Labi. Un no manas puses vēl jautājums par augstskolu akreditāciju tād izmaiņām... Tā kā mēs tad ejam uz institucionālo akreditāciju, tad kā tas ietekmēs šo valodas regulējumu?

D. Jansone.

Nu, jā. Šis te tika diskutēts semināros, ko ministrija rīkoja ar sektoru par nosacījumiem un principiem, kādā veidā mēs veidosim pāreju uz jauno akreditācijas sistēmu. Tātad, notiks atteikšanās no atsevišķu programmu īstenošanas, notiks atteikšanās no studiju virzienu īstenošanas...

E. Krivcova.

No studiju virzienu īstenošanas?...

D. Jansone.

Ministriņā grib izmantot šo iespēju, lai atteiktos no studiju virzienu atrunāšanas ārējā normatīvā regulējumā. Ja augstskolas vēlēšies, viņas iekšēji varēs saglabāt, jo tas ir gadu laikā izveidojies programmu strukturēšanas princips, to varēs, bet atteikties no studiju virzieniem ārējā normatīvā regulējumā. Līdz ar to tā nebūs arī studiju virzienu akreditācija. Tā tiešām būs institūciju akreditācija, cikliska institūciju akreditācija, kur tiks vērtētas dažādas dimensijas. Tajā skaitā arī internacionalizācijas dimensija. Un pie šīs internacionalizācijas dimensijas attiecīgi tad tiks iestrādāti tie kritēriji, kādiem ir jāizpildās, lai augstskola varētu atbildīgi veikt ārvalstu studentu piesaisti studiju programmu īstenošanā. Šī ir pieeja, kuru arī kolēģe Daiga minēja, pēc Ministru kabineta

protokola lēmuma mums jau vajadzēja jau nostiprināt, tātad noteikt augstskolām principus, kas ļauj piesaistīt ārvalstu studentus. Pārejot uz ciklisku institucionālu akreditāciju, tas... šī te iespēja tātad parādās.

Un tātad šeit, kā mēs esam iecerējuši šo procesu... Šovasar virzām konceptuālo ziņojumu, to esam plānojuši iesniegt valdībā septembrī. Līdz ar to tas būs process, kurā arī nozare būs iesaistīta, varēsim diskutēt par attiecīgās normas izpratni, kritērijiem, latīņu prasībām augstskolām attiecībā arī uz šo te studiju programmu īstenošanas valodu.

E. Krivcova.

Ja es pareizi saprotu, tad pēc dažiem gadiem šie kritēriji, kas ir šodien, viņi tiks mainīti? Vismaz to mēs tā varam saprast.

D. Jansone.

Jā. Reizē ar pāreju uz ciklisku institucionālo akreditāciju, protams, izbeidzoties virzienu akreditācijai, izbeigsies šis te regulējums un vietā nāks jauns, par kuru mums ir pietiekoši daudz laika diskutēt gan pie konceptuālā ziņojuma, gan likuma regulējuma, gan tālāk jau pie MK noteikumu izstrādes.

E. Krivcova.

Tā, no manas puses tas būtu viss. Tad došu vārdu kolēģei.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Es turpināšu. Man būs tikai daži jautājumi un es ceru, ka mēs vēl pēc tam atgriezīsimies pie Elizabetes jautājumiem.

Tā. Tad pirmais jautājums, ko es gribētu uzdot, tas būs tāds no tādām trijām daļām. Un tas būs tieši par to, ko ir, teiksim tā,... politikas veidotājs vai Izglītības un zinātnes ministrija darījusi pēc jau apstrīdēto normu pieņemšanas? Nu, jūs noteikti zināt, ka Saeima pieņēma šīs normas un uzreiz bija šis te Valsts prezidenta paziņojums 2021. gada 26. aprīlī, kurā tomēr tika norādīts, ka vajadzētu pilnveidot šo te steigā pieņemto regulējumu, tas ir tā, kā viņš to norāda. Tā ir tā pirmā daļa.

Otrā daļa ir Eiropas Savienības tiesas spriedums lietā „Boriss Cilevičs un citi”.

Un tad trešā daļa ir Satversmes tiesas spriedums, bet citā lietā ar numuru 2020-33-01, kur tika atzīts, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. pantam, tātad, komercdarbības brīvībai... nu, noteiktā daļā, bet, jebkurā gadījumā tātad ne tikai... nu, kā es ceru, jūs vērtējāt izpildot Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2019-12-01 par akadēmiskās brīvības, augstskolu autonomijas aizskārums, bet tātad arī neatbilstību komercdarbības brīvībai.

Un tad jautājums ir tāds. Vai jūs esat kaut ko darījuši visās šajās trijās daļās, ņemot vērā šos te notikumus, lai varbūt pārskatītu, uzlabotu tās normas, kas ir apstrīdētas šajā lietā... šo regulējumu? Vai arī neesat neko darījuši? Ja ir kaut kas darīts, tad vai jūs varētu raksturot, kas tad tas būtu?

D. Jansone.

Nu, tāpat, protams, ka šie te ārējie slēdzieni, rekomendācijas un apsvērumi ir ļoti vērtīgi darbā pie atbilstošiem jautājumiem tīri stratēģiski skatoties. Ņemot vērā reformas, ar kādām mēs virzāmies uz priekšu un to laika ietvaru, mēs strādājam ar šiem jautājumiem pie jaunajām reformu iniciatīvām, pie pārejas uz ciklisku institūciju akreditāciju, pie akadēmiskās karjeras modeļa ieviešanas, pie doktorantūras jaunā regulējuma ieviešanas. Tas ir jēgpilnāk likt iekšā šos principus, kuri ir labi pamatoti uz nākotnes sistēmas veidošanu, nevis investēt šobrīd grozījumos, kuri spēkā būs salīdzinoši neilgu laika posmu, ņemot vērā pāreju uz jaunu sistēmu.

I. Nikuļceva.

Tas attiecas uz visiem šiem te trim apakšjautājumiem, teiksim tā...?

D. Jansone.

Mēs ejam uz priekšu ar akreditāciju, jauno akreditācijas modeli... mēs ejam uz priekšu ar jauno akadēmiskās karjeras ietvaru...

I. Nikuļceva.

Nē, nē, ne par to. Es domāju par to, kā jūs analizējat un ņemāt vērā šo Eiropas Savienības tiesas spriedumu, šo otro Satversmes tiesas spriedumu un arī šīs Valsts prezidenta norādes. Tātad, visu to jūs tikai vērtējat tā kā konceptuāli lemjot par...

D. Jansone.

Nē, nu darbs pie šiem ziņojumiem jau notiek, viņš jau ir noticis vairāku gadu garumā... Mēs ar šiem jautājumiem attiecīgi pie ziņojumiem gan ar darba grupām, gan projektu ietvaros esam strādājuši un viņš rezultēsies... tāpat tas, kā mēs to esam iestrādājuši, tas rezultēsies tad, kad šie ziņojumi būs apstiprināti un mēs iesim tālāk jau uz nostiprināšanu regulējumā.

I. Nikuļceva.

Bet tāpat jūs analizējat visus šos te trīs dokumentus?

D. Jansone.

Mēs strādājam ne tikai ar šiem trim dokumentiem, mēs strādājam ar plašu informatīvo bāzi.

I. Nikuļceva.

Jā, to es sapratu. Paldies.

Un tad vēl man ir tikai otrs jautājums. Es mēģināšu to kaut kā sakarīgi noformulēt. Jūs ļoti labi, atbildot uz Satversmes tiesas tiesneša jautājumu, ļoti labi sniedzāt pamatojumu par to, kāpēc regulējums nav pārmēru liberāls attiecībā uz Eiropas Savienības valodu lietošanu. Jūs būtībā teicāt, ka tirgus pats daudz ko sakārtos, ka speciālistiem Latvijā vajag tomēr šo te latviešu valodu. Tad jūs arī norādījāt, ka pašlaik ārvalstu studentu skaits ir aptuveni 13 procenti, kas nerada risku valsts valodai. Un arī, ja es pareizi sapratu, jūs skaidrojāt, ka tomēr akreditācijas procesā tiek ņemta vērā arī tā reālā augstskolas spēja realizēt programmu attiecīgajā svešvalodā.

Tad man tāds pavisam vienkāršs jautājums. Kāpēc tad vispār vajag šo te regulējumu? Kāpēc vajag visus šos te ierobežojumus likumā noteikt? Varbūt tad varētu atteikties vispār no jebkādiem ierobežojumiem? Un tad tik un tā... man izklausījās, ka viss strādātu, ņemot vērā jūsu norādītos argumentus.

D. Jansone.

Kā jau es arī iepriekš minēju, ja vidējie rādītāji par starptautiskajiem studentiem piedāvātajām angļu valodā studiju programmām un to kvalitāti būtu augstā līmenī, jā, šāda diskusija par ierobežojumiem nebūtu nepieciešama. Tad varbūt tās būtu citas diskusijas par starptautisko studentu īpatsvaru un tā tālāk... Bet šobrīd tas, ko mēs esam konstatējuši kā vienu no pamatproblēmām, kas arī vairākkārt tika minēta un konstatēta *ex-ante* novērtējuma ziņojumos, starptautisko studentu apmierinātības pētījumos un arī strādājot pie vienošanās ar augstskolām par ārvalstu studentu piesaistes labo praksi, nu... diemžēl tā nav realitāte. Tad, kad mēs būsīm sasnieguši šo te augstāku un kvalitatīvāku piedāvājumu, tajā skaitā ārvalstu studentiem, tad tā būs cita diskusija.

I. Nikuļceva.

Nu, tā būs cita diskusija... Bet vai tad nevajadzēs ierobežojumus noteikt likumā?

D. Jansone.

Nu, tā diskusija notiks jau pārejot uz ciklisku institūciju akreditāciju. Tas notiks.

I. Nikuļceva.

Nu, labi. Jā.

Paldies par atbildi.

Es nezinu... ejam atpakaļ...?

A. Laviņš.

Cienījamās kolēģes!

Es tomēr aicinātu, pievērsam uzmanību, kā ir noregulēts un vai tas, kā ir, atbilst Satversmei. Tas ir tas, uz ko mēs raudzīsimies. Kādas ir nākotnes politikas – tas nav Satversmes tiesas priekšmets šajā lietā. Protams, tas ir svarīgi valstij, es piekrītu. Tāpēc es tomēr aicinātu: ievērojam šīs lietas izskatīšanas robežas un, ja vēl ir jautājumi Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm, aicinu tos uzdot.

I. Nikuļceva.

Mēs uzdosim. Mans jautājums patiesībā nebija par nākotnes politikām. Mans jautājums bija par to, kāpēc vispār ir nepieciešamas apstrīdētās normas, jo no tās atbildes jau es sapratu, ka vispār nekādi ierobežojumi arī īsti nu nav vajadzīgi...

Labi. Tad mūsu pēdējais jautājums vēl.

E. Krivcova.

Man pēdējais jautājums sakarā ar iepriekšējo. Ņemot vērā, ka valsts valodas tātad stiprināšana augstākajā izglītībā ir atsevišķa un tāds fundamentālais mērķis, kāpēc netiek izstrādāti tādi ilgtermiņa arī risinājumi? Jo tagad mēs redzam to, ka esošā sistēma 2023. gadā vēl nav sākusi darboties, kaut kur 2026. gadā jau nāks tā institucionālā akreditācija, atkal mainīsies... Kāpēc nav atsevišķa un tāda ilgtermiņa risinājuma tieši valsts valodas stiprināšanai augstākajā izglītībā, lai tas nebūtu vienmēr atkarīgs no citiem procesiem?

D. Dambīte.

Es domāju, ka mums Augstskolu likuma 5. pants ir pateicis ilgtspēju valsts valodas stiprināšanai, nodrošināšanai augstākās izglītības iestādēs. 5. pants no Augstskolu likuma jau izriet: stiprināt un izkopt valsts valodu. Tas ir ilgtermiņa risinājums. Kādā veidā to augstākās izglītības iestādes dara, tas ir viņu pašu autonomijas ietvaros šo valsts valodu izkopt terminoloģijas ziņā un arī veidojot zinātnisko un akadēmisko valodu. Man liekas, ka 5. pants ir fundamentāls pants.

E. Krivcova.

Mēs runājam tagad par 56. pantu...

D. Dambīte.

Es runāju par valsts valodas izkopšanu augstākajā izglītībā... 5. pants to nosaka, neviens viņu nav atcēlis. Satversme ir atzinusi, ka viņš atbilst 112. un 113. pantam. Pamatā mēs lasām likuma kontekstā no sākuma, no 1. panta, līdz pēdējam. Līdz ar to fundamentālās lietas ir palikušas un tās ilgtermiņā nemainīsies.

E. Krivcova.

Paldies par šo pamācību. Bet mans jautājums bija par 56. pantu, jo 56. panta mērķis, ierobežojumu mērķis ir valsts valodas stiprināšana. Un tāpēc es jautāju. Tagad mēs redzam, ka tā 56. panta regulējums... nu, viņš vēl mainīsies, viņš vēl nav stājies spēkā, bet jau drīz mainīsies un mans jautājums ir, kāpēc 56. pantā nevar paredzēt tādu ilgtermiņa risinājumu, kurš nav jāmaina tik bieži, ņemot vērā tā mērķa fundamentalitāti.

D. Jansone.

Tātad, pamatā ir noteikts, ka augstskolas un koledžas... tātad visas augstskolas un koledžas īsteno studiju programmas latviešu valodā. Tas, par ko mēs diskutējam, ir, vai un kādi izņēmumi ir uz citām studiju programmu īstenošanas valodām. Un šeit, manuprāt, regulējumam ir jābūt elastīgam. Mainoties un attīstoties sistēmai, mainoties un attīstoties akreditācijas modelim, nu... tās lietas ir jāsalāgo. Un attiecīgi katram modelim viņa tvērumā, kādi instrumenti ir pieejami, kādi ir iedarbīgākie, lai dotu atbildes uz šiem jautājumiem, nu... tur akmenī iecirsts risinājums nebūs labākā izeja.

E. Krivcova.

Atbilde ir skaidra. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim vai būs jautājumi? Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, būs 5 jautājumi. Es centīšos nekavēt procesu un operatīvi iziet.

Pirmais jautājums. Turpinot Satversmes tiesas tiesneses Anitas Rodiņas jautājumu par studiju programmām valodu un kultūru studijās. Rodiņas kundze minēja tieši šo te piemēru par franču valodu un kādā valodā viņa būtu jāapgūst... un es aplūkoju arī Augstākās izglītības kvalitātes aģentūras datu bāzi, kur ir akreditētās studiju programmas. Ir daudzas latviešu valodā ārvalstu šīs te valodu un kultūru studijas un tajā skaitā arī, piemēram, Latvijas Universitātē ir franču filoloģijas akadēmiskā bakalaura studiju programma ar divām versijām: latviešu un franču valodā. Vai tas

nozīmē principā, ka šāda franču valodas apguve Latvijas Universitātē varētu iet pēc šīs Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas normas? Tā būtu iespējams, ja?

D. Jansone.

Jā.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Tad nākamais jautājums. Pieteicēji vairākas reizes uzsvēra par to, ka šis dalījums kvalitatīvajās studijās ar „labu” un „izcilu” vērtējumu un piešķirot šāda veida studiju programmām iespējas īstenot arī svešvalodās. Vai tas kaut kādā mērā norāda uz to, ka latviešu valodā, valsts valodā, varētu īstenot nekvalitatīvas studiju programmas? Kāds ir jūsu ministrijas komentārs par šo?

D. Jansone.

Manuprāt, tā ir ļoti bīstama retorika apgalvot, ka ministrija atbalsta nekvalitatīvas izglītības piedāvājumu valsts valodā. Visa akreditācijas sistēma ir būvēta uz to, lai virzītu augstskolas uz iespējami kvalitatīvāku studiju piedāvājuma veidošanu. Tāpēc arī šajā akreditācijas modelī ir ielikts, ka, ja studiju virziens ir saņēmis divu gadu akreditāciju, nākamreiz ejot uz atkārtotu akreditāciju, tie ir seši gadi vai virziens ir jāslēdz, izņemot tos gadījumus, ja tas ir pilnīgi jauns virziens, kuram tad ir vēl viens handikaps divi gadi. Un arī visi šie te spēles noteikumi, kas ir skaidri un saprotami, savlaicīgi zināmi, nu... viņi rosina augstskolas izdarīt atbildīgas izvēles, paškritiski un reālistiski izvērtēt savu spēju nodrošināt vajadzīgo studiju programmu kvalitāti.

S. Bērtaitis.

(runā ar izslēgtu mikrofonu) ... uz Eiropas Savienības fondu piešķirto finansējumu, tika īstenots pētījums ar nosaukumu „Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu” un paplašinātais sākotnējais novērtējums... tāpat *ex-ante* novērtējums... varbūt jūs varat pavisam īsi pateikt šī novērtējuma ietekmi uz apstrīdētajām normām. Kas bija tas, kas tika ņemts vērā no šī te novērtējuma, veidojot jaunās normas?

D. Jansone.

Tāpat, arī izvērtējot to līdzšinējo praksi, līdz, manuprāt, 2018. gadā šis novērtējuma ziņojums tika publicēts, nācās secināt, ka augstskolas studiju piedāvājumu ārvalstu studentiem veido pēc ļoti dažādiem apsvērumiem, ne vienmēr prioritāri domājot par jaunu, starptautiski pieprasītu, starptautiski konkurētspējīgu studiju programmu satura piedāvāšanu un arī ka šī te studiju un materiāltehniskā bāze,

akadēmiskā personāla valodu lietojums ir nepietiekams. Līdz ar to plānojot investīcijas, tieši šīm aktivitātēm tika dota augsta prioritāte akadēmiskā personāla un svešvalodu zināšanu uzlabošanai līdz C1 līmenim, studiju satura aktualizācijai un jaunu programmu Eiropas Savienībā izstrādei, kuras atbilst starptautiski aktualizētam pieprasījumam. Tātad, tas bija vienlaikus, ceļot studiju kvalitāti, atjauninātu studiju programmu saturu augstskolā kopumā ar iespēju to piedāvāt arī ārvalstu studentiem. Tātad, valsts no savas puses novirzīja pietiekoši būtiskas investīcijas, lai dotu atspērienu kvalitātes jautājumu sakārtošanai šajā segmentā.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Nākamais, priekšpēdējais, jautājums ir tāds, ka pieteicēji savā pieteikumā cita starpā atsaucas uz tālmācības formu kā alternatīvu līdzekli, tātad, valodas lietošanas jautājumos. Kāds ir ministrijas komentārs par šo tālmācību? Vai un kā viņa ietekmē šos te valodas jautājumus studijās?

D. Jansone.

Nu, mēs to neredzam ka alternatīvu formu. Tas ir alternatīvs studiju programmas īstenošanas formāts. Bet pati studiju programma, prasības studiju programmas kvalitātei, prasības akadēmiskajam personālam gatavībai īstenot viņu atbilstošā valodā un tā tālāk... un gala rezultātā valsts atzīta izglītības dokumenta izsniegšana... nu, tie ir tie paši nosacījumi, kas ir jebkurai studiju programmai. Viņa tiek īstenota pilnā laikā, nepilnā laikā vai tālmācībā. Tas atšķiras īstenošanas formāts, nevis pašas studiju programmas mērķis, saturs un izglītības ieguvi apliecinošais dokuments.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Un pēdējais tāds pavisam īss. Pieteicēji iepriekš aktualizēja jautājumu par to, ka šobrīd ir ļoti daudz Ukrainas bēgļu Latvijā un tā sociālā realitāte ir tāda, ka šī ukraiņu valoda akadēmiskajās studijās iztrūkst un augstskolu normas kaut kādā mērā nesekmē šīs ukraiņu valodas izmantošanu. Kāds ir ministrijas viedoklis šajā jautājumā? Vai tas ir būtisks apstāklis?

D. Jansone.

Tātad, arī pirms Krievijas kara darbības Ukrainā Latvijas augstskolās mācījās pietiekoši daudz studentu ar izcelsmes valsti Ukraina, galvenokārt studiju programmās, kas tiek īstenotas angļu valodā. Uzsākoties kara darbībai, mūsu ministrija bija ļoti ciešā saziņā ar Ukrainas Izglītības un zinātnes ministriju arī par augstākās izglītības

jautājumiem. Tas vēstījums, kas nāca no viņu puses, ir, ka nav nepieciešamas kaut kādas papildu aktivitātes tieši ukraiņu valodas stiprināšanai. Ukraiņu studenti ir gatavi studēt angļu valodā, un tiem, kuri vēlas turpināt studijas ukraiņu valodā, ļoti daudzas ukraiņu augstskolas turpina savu darbību gan Ukrainas teritorijā, gan no Polijas teritorijas nodrošinot attālinātu mācību iespējas. Tātad, tiem Ukrainas studentiem, kuri vēlas studēt ukraiņu valodā, tādas iespējas tiek nodrošinātas.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Paldies Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm par dalību tiesas sēdē, par sniegtajām atbildēm. Varat ieņemt vietu tiesas sēžu zālē.

Šodien ieplānoto darba apjomu esam paveikuši.

Turpināsim tiesas sēdi rīt pulksten 10.00 ar nākamo pieaicināto personu uzklauššanu. Un jā... nākamā pieaicinātā persona ir Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome un Rektoru padome. Vismaz rītdienas darba grafikā mums ir ieplānots uzklaušīt.

Tāpēc šobrīd tiek izsludināts pārtraukums līdz rītdienas pulksten 10.00.

Paldies.

(Pārtraukums.)